

ΔΗΜ. Ι. ΚΟΥΪ-ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Δ.Θ.
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑΙ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Δ΄. ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ

Ἄριθ. ἔγκρ. ἀποφάσεως 40822

ἡμερομ. 1 Αὐγούστου 1933

Ἄντίτυπα 1.700

ΕΚΔΟΣΙΣ Α΄

Ἄριθμός ἀδείας κυκλοφορίας 53709

9—10—33

Τιμὴ μετὰ βιβλιοσήμου . . .	38.50
Τιμὴ ἄνευ βιβλιοσήμου	25.30
Βιβλιοσήμῳ	10.10
Φόρος ἀναγκ. δανείου	3.10

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ — ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 8
1933

ΔΗΜ. Ι. ΚΟΥΤΙ-ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Δ.Θ.
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑΙ
ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Δ΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

Ἄριθ. ἔγκρ. ἀποφάσεως 40822

ἡμερομ. 1 Αὐγούστου 1933

Ἄντίτυπα 1500

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ — ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 8
1933

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΕΙΣΚΕΙΜΕΝΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Δ. ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΗ Α

ΕΚΔΟΣΗ ΟΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΥ Α Β
ΕΚΔΟΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
1933

ὄχι
β) Δωσασγυιές
Πορίσ.

1) Στοιχ
2) Αζηγορία
3) Διδάγμα τῶ
Πατρι.

4) Αγορτίον
παλαιά
ἔννοια
7

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

(Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Μεγάλης
τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας).

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Πλάτος του βιβλίου: 20 cm
Υψος του βιβλίου: 25 cm

Α'. ΑΙ ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

Ι. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

α'.) Οί Μακαρισμοί.

(Ματθ. ε' 1—12 πρβλε καί Λουκ. στ'. 20—26)

Ἴδὼν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

β.) Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς.

(Ματθ. ε'. 13—16 πρβλε καὶ Λουκ. ιδ'. 34—35 καὶ
Μαρκ. θ'. 50)

Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωραν-
θῇ, ἐν τίνι ἀλισθῆσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰμὴ βλη-
θῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυ-
βῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ
τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν
καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτω λαμπράτω τὸ
φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν
ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν
τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

γ.) Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι.

(Ματθ. ε'. 17—21).

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ
τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.
Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ
ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ
νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν
τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω
τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας
κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον
τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

δ'.) Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος... ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

(Ματθ. ε'. 21—22)

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακᾶ, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ μωρὸν, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

ε'.) Διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου.

(Ματθ. ε'. 23—26)

Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ· μήποτε σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆσῃ· ἀμὴν λέγω σοι· οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

στ'.) Μὴ ὀμῶσαι ὄλως.

(Ματθ. ε'. 33—37)

Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιόρκησεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμῶσαι ὄλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι

πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόση, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν· ναί, ναί, οὐ, οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

ζ'.) Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ.

(Ματθ. ε'. 38—42).

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὁ φθαλμὸν ἀντὶ ὁφθαλμοῦ, καὶ ὁ δόντα ἀντὶ ὁδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου αἰχμήν, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θελοντί σοι κριθῆναι καὶ τὴν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγαρεύσει μίλιον ἐν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

η'.) Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.

(Ματθ. ε'. 43—48 πρβλε καὶ Λουκ. στ'. 27—35).

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸ ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; ἔσεσθε

οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

θ'.) Ἡ ἐλεημοσύνη σου ἐν τῷ κρυπτῷ.

(Ματθ. στ'. 1—4)

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

ι'.) Πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου ἐν τῷ κρυπτῷ.

(Ματθ. στ'. 5—15 πρβλε καὶ Λουκ. ια'. 2—4).

Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσετε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοὶ· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ὕψαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

ια΄.) Μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων.

(Ματθ. στ΄. 16—18)

Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

ιβ΄.) Θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ.

(Ματθ. στ΄. 19—25)

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς

ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρωσίς ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐσὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ἦ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἦ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀντιέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

19.) Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

(Ματθ. στ'. 25—34)

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τὴ φάγητε καὶ τὴ πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τὴ ἐνδύσθηθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πηχυν ἓνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τὴ μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς ἀυξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων· εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ·

οἶδε γάρ ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζετε τούτων ἀπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

ιδ'.) Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

(Ματθ. κεφ. ζ'. 1—6 πρβλε καὶ Λουκ. στ'. 37. 41—42)

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθίσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. Τὶ δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

ιε'.) Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν.

(Ματθ. ζ'. 7—12 πρβλε καὶ Λουκ. ια'. 19—13)

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησете κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστὶν ἐξ ἡμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ

ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουῦσιν αὐτόν; Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

ιστ'.) Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης.

(Ματθ. ζ'. 13—14)

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν!

ιζ'.) Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν.

(Ματθ. ζ'. 15—23 πρβλε καὶ Λουκ. στ'. 43—46)

Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσθωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μὴ τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ

τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

1η.) Τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

(Μαθτ. ζ'. 24—27 πρβλε καὶ Λουκ. στ'. 47—49)

Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ἠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ἠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμιον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

18.) Ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

(Μαθτ. ζ'. 28—29)

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτούς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

II. ΔΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ

α΄.) Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.

(Ματθ. ιγ' 1—23 πρβλε Λουκ. η' 4—15)

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· ἰδοῦ, ἐξηλήθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πειτεινὰ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη· ἄλλα δὲ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθιας, καὶ ἀνέβησαν αὐτὰ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσαν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὃ ἔχων ὄρα ἀκούειν ἀκούετω. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. . . . Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἶρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνων

αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται· ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών· ὅς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

β.) Ἡ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.

(Λουκ. ιη' 9—14)

Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιοθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσήχετο· ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι, καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἠθέληεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, λέγων· ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· λέγω ὑμῖν· κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

γ.) Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.

(Λουκ. ιε'. 11—32)

Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώ-

τερος αὐτῶν τῷ πατρὶ πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας, καὶ διείλεν αὐτοῖς τὸν βίον, καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκίρπασε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσπίτως, δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι, καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους, καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κεραιῶν, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπολλύμαι! ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου· καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου, εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας· καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν· ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολλὼλος ἦν, καὶ εὐρέθη, καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγορῇ καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν· καὶ προσκαλεσά-

μενος ἓνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἠθέλην εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρὶ· ἰδοὺ, τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆσαι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολώλως ἦν καὶ εὐρέθη.

Δ.) Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσπλάχνου δούλου.

(Ματθ. ιη'. 23—35)

Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἰς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρῶθινην καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δούλος προσεκύνη αὐτῷ λέγων· κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἀπέλυσεν αὐτόν καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπιγε, λέγων· ἀπόδος μοι ὅ,τι ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει

αὐτόν, λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ οὐκ ἠθέληεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδοῖ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγὼ σε ἠλέησα; καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδοῖ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

ε'.) Ἡ παραβολὴ τοῦ ἄφρονος πλουσίου. 7

(Λουκ. ιβ'. 16—21)

Ἄνθρωπον τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; καὶ εἶπε· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχῇ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· Ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων ἐαυτῷ καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

στ.) Ἡ παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου.

(Λουκ. ι'. 25—37)

Καὶ ἰδού, νομικὸς τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζῶν ἀιώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκει; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου»· καὶ «τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». εἶπε δὲ αὐτῷ ὀρθῶς ἀπεκρίθη. τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσῃ. ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· Ἄνθρωπός τις κατέβαιεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαιεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν. Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτήνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξεληθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.

Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεπόντος εἰς τοὺς ληστές; ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας

τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς πορευέου
καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

ζ.) Ἡ παραβολὴ τῶν τάλαντων.

(Ματθ. κε'. 14—30)

Ὡσπερ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεισε τοὺς ἰδίους
δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,
καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν,
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐ-
θέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργά-
σατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύ-
τως καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ
ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὄρυξεν ἐν τῇ γῇ καὶ ἀπέκρυψε τὸ
ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν, ἔρ-
χεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκεῖνων καὶ συναίρει μετ'
αὐτῶν λόγον. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων· κύριε, πέντε
τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρ-
δησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ,
δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν
σὲ καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε·
κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα δύο τάλ-
αντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ·
εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός ἐπὶ
πολλῶν σὲ καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυ-
ρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰλη-
φώς, εἶπε· κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,
θεριζὼν ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διε-
σκορπίσας· καὶ φοβηθεὶς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαν-
τόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύ-

ριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ! ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα· ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπέζιταις, καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἄν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. Ἐγὼ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

η'.) Ἡ Παραβολὴ τῶν δέκα καρβένων.

(Ματθ. κε' 1—13)

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ, ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐξεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἑτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς

γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθέναι, λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ἧ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Φρόνησις = οἱ ἔσοφοι, Παρθέναι = μαζὴ ἔργα.
Ἡδύς = τὸ μαζήτερον ἔργο, Μυραὶ = οἱ
δοξασαίφρονες

Γ'. ΑΛΛΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ
ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

α'.) Ὁ μετὰ τοῦ πλουσίου νεανίσκου διάλογος.

(Ματθ. ιθ' 16—27 Πραβλ. Μάρκ. ι' 17—27,
Λουκ. ιη' 18—27).

Προσελθὼν τις εἶπε τῷ Ἰησοῦ διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὶ εἰς, ὁ Θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκολώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·

παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι. παρὰ δὲ Θεῶν πάντα δυνατά ἐστι.

β.) Ἡ μέλλουσα κρίσις.

(Ματθ. κε' 31—46)

Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἀφοριεῖ αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δευτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπέινασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ με φαγεῖν· ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιβάλετέ με· ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἦλθετε πρὸς με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δὲ σὲ εἶδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν; πότε δὲ σὲ εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἦλθομεν πρὸς σε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ καταραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἄγγελοις αὐτοῦ. ἐπέινασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ οὐ συνηγάγε-

τέ με' γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με' ἀσθενής καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἐλαχίστων οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

γ'.) Ὁ ἔλεγχος τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων.

(Ματθ. κγ' 1—39 καὶ 37—39. Πρβλ. Μαρκ. ιβ'. 38—40
Λουκ. κ' 45—47, ια' 39—52, ιγ'. 34—55).

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὄμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινήσαι αὐτά. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν, φιλοῦσι δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββί, ῥαββί. ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ διδάσκαλος, ὁ Χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί·

εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός. ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος, ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρῖμα. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες· ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῷ, οὐδὲν ἐστίν. ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί! τί γὰρ μείζον ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάζων τὸν χρυσόν; καὶ ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ἐστίν, ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοί! τί γὰρ μείζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν· καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμνον, καὶ ἀφήγατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεινα μὴ ἀφίνα. ὀδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες! Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ

ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρὸν. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκοιμημένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἔστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνασα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν! ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὡς τὸν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰ πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

δ') Αἱ ἐπιδείξεις.

(Λουκ. ιδ' 1—2 καὶ 7—14)

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων. . . ἔλεγεν πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἔρει σοι· δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῆς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε εἴπῃ σοι· φίλε, προσανάβηθι

άνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συναναζει-
μένων σοι. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ
ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κε-
κεκληκότι αὐτόν· ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δειπνον, μὴ
φώνει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ
τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε
καὶ αὐτοὶ σὲ ἀντικαλέσωσι, καὶ γενήσεται σοι ἀνταπό-
δομα. ἀλλ' ὅταν ποιῆς δοξήν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπή-
ρους, χωλοὺς, τυφλοὺς, καὶ μαζάριος ἔση, ὅτι οὐκ
ἔχουσιν ἀναποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν
τῇ ἀναστιάσει τῶν δικαίων.

ε) Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. .

(Λουκ. ιβ' 4—10)

7

Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν
ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἔχόντων πε-
ρισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε·
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμ-
βαλεῖν εἰς τὴν γέενναν· ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβή-
θητε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο ; καὶ
ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ·
ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμη-
ται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.
Λέγω δὲ ὑμῖν· πᾶς ὅς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολο-
γήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ· ὁ
δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρη-
θήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ.

δ' α' γ
στ') Τὸ δίλεπτον τῆς χήρας.

(Μάρκ. ιβ'. 41—44)

Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλὰ. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶ κοδραντίας. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλε τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

δ' α' γ
ζ'.) Ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

(Ἰωάν. ι'. 7—16)

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. πάντες ὅσοι ἤλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει. ὁ κλέπτης οὐκ ἐρχεται εἰμὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζῶν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσιν. ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων· ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἐστὶ καὶ οὐ μέλει αὐτῷ

περὶ τῶν προβάτων. ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν, καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· ἀκεῖ νὰ με δεῖ ἀγαγεῖν καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμὴν.

η΄.) Αἱ τελευταῖαι συμβουλαὶ τοῦ Σωτῆρος
πρὸς τοὺς μαθητάς του.

(Ἰωάν. ιγ' 31—ιζ' 26 Πρβλ. Ματθ. κοτ' 31—35.
Μάρκ. ιδ' 27—31 Λουκ. κβ' 31—38).

Ἡ καινὴ ἐντολὴ.

(Ἰωάν. ιγ'. 31—35.)

..... Ὅτε ἐξηλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσατέ με καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγων ἄρτι. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Ὁ Σωτὴρ στηρίζει τοὺς μαθητάς του.

(Ἰωάν. ιδ'. 1—31)

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν· πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ

έτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ υπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ υπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ ἅπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ ἄρκει ἡμῖν. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἐωρακὼς ἐμὲ ἐώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι. Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅτι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐπι

μικρόν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθῆσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης· Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἐστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρὸς.

ὁ Ἰησ. Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ὄπαδοί του.

(Ἰωάν. ιε' 1—21)

Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστι. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηρανῆθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. ἐὰν μεί-

νητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνη, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ καὶ γὰρ ἠγάπησα ὑμᾶς· μέναιτε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου τηρήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνη καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Οὐδέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελεξάσθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη, ἵνα ὃ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασι τὸν πέμψαντά με.

Β'. ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Πάρεχ
Συντομογραφία

α'. Ἰδρυσις τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. ⁸

(Πράξ. β'. 1—24 καὶ 32—41).

(Καί) ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενα γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλοῦντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ἧ ἐγεννήθημεν, Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆ Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρηῖτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλοῦντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; ἐξι-

στάντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσὶ.

Σταθεῖς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἔνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς· ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωπίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γάρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· «καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται· καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου καὶ προφητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ· ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, καὶ ἔσται πᾶς ὅς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται». Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὀρισμένῃ βουλῇ

καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ †

Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός, οὗ πάντες πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός: «εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». ἀσφαλῶς οὖν γνωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἰπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους· τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς· μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. ὑμῖν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσῃται Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει λέγων· σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλια.

+ β'.) Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν.

(Αὐτόθ. β'. 42—47). 9

Ἦσαν δὲ προσκατεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε· καθ' ἡμέραν τε προσκατεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

(Αὐτόθ. δ'. 32—37) 14

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγάλη δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοδο δ' ἐκάστῳ, καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντας αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. †

γ'.) Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις.

(αὐτόθ. ιζ'. 16—34). *W*

Ἐν (δὲ) ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλει ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ ἕξων δαμιονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον ἤγαγον λέγοντες· δυνάμεθα γινῶναι τίς ἢ καινὴ αὕτη ἢ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχῆ; ξενίζονται γὰρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γινῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἄρειου Πάγου ἔφη· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστεροὺς ὑμᾶς θεωρῶ· διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· ἀγνώστῳ Θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τις, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προστε-

ταγμένους καιρούς και τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐ-
τῶν, ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν και
εὖροιεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐκάστου ὑμῶν ὑπάρ-
χοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν,
ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· «τ ο ὕ
γὰ ρ καὶ γένος ἐσ μέν». γένος οὖν ὑπάρχοντες
τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ
λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου,
τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον· τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας
ὑπεριδὼν ὁ Θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις
πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ
μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ
ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν
ἐγλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ
τούτου. καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξηλήθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.
τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς
καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δά-
μαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

δ'.) Τὰ καθήκοντα τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας.

(αὐτόθι κ' 17—38). n

Ἀπὸ (δὲ) τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον μετε-
καλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ πα-
ρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐπίστασθε,
ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν,
πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δου-
λεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ
πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι
ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ὡς οὐδὲν ὑπεστει-
λάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ

διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρό-
μενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι τὴν εἰς τὸν Θεὸν με-
τάνοιαν καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πο-
ρεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι
μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ πόλιν
διαμαρτύρεται λέγον ὅτι τὰ δεσμά με καὶ θλίψεις μέ-
νουσιν. ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι οὐδὲ ἔχω τὴν
ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον
μου μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ
Κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χά-
ριτος τοῦ Θεοῦ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα οὐκέτι ὄψε-
σθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διήλθον
κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. διὸ μαρτύρομαι
ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ
αἵματος πάντων· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγ-
γεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ. προσέχετε
οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ
Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν
ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο
διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσε-
λεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς
μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀνα-
στήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν
τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε, μνημο-
νεύοντας ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπανόσμην
μετὰ δακρῶν νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τανῦν παρα-
τίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάρι-
τος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποιχοδομῆσαι καὶ δοῦναι
ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου
ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γι-
νώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ

ὑπερέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· «μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν». καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. ἰκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν, ὀδυρόμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Γ'. ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

α'.) Ἡ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δικαίωσι ἡμῶν.

(Ρωμ. ε'. 1—11)

Δικαιωθέντες (οὖν) ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχίκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ἣ ἐστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῶ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

β'.) Ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος.

(Α'. Κορινθ. α'. 18—31 καὶ β'. 1—5)

Ὁ λόγος (γάρ) ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σφριζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστὶ. γέγραπται γάρ· «ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω». ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώραναν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα τοὺς σοφοὺς κατασχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα κατασχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθηγημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα, καθὼς γέγραπται, «ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω».

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ, οὐ γὰρ ἔκρινά τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰμὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον, καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμφ πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ.

γ'.) Τὸ κατὰ Χριστὸν ζῆν.

I

(Ἐφεσ. δ'. 17.25—32 καὶ ε'. 1—2).

Τοῦτο (οὖν) λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ.

Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὁ ρ γ ί ζ ε σ θ ε , καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ ποροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ· ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι, καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθῆτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ· γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαχνοί, χαρι-

ζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ἡμῖν.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας.

(Κολοσ. γ'. 8—17)

Νυνὶ (δὲ) ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἐν Ἑλλήνι καὶ Ἰουδαίῳ, περιτομῇ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθῃς, δούλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς τινα ἔχη μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβεύετω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

II

(Ἰακώβου γ'. 2—12).

Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνα-
 τὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα· ἴδε τῶν ἵππων
 τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθε-
 σθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγο-
 μεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ σκλη-
 ρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πη-
 δαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὀρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.
 οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ καὶ μεγαλανχεῖ·
 ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἠλίγκην ὕλην ἀνάπτει! καὶ ἡ γλῶσσα
 πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίστα-
 ται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ σῶμα
 καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογι-
 ζομένη ὑπὸ τῆς γεένης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ
 πετεινῶν, ἐρπετῶν τε καὶ ἐναλίων, δαμάζεται καὶ δε-
 δάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὴν δὲ γλῶσσαν οὐ-
 δεῖς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι. ἀκατάσχετον κακόν,
 μεστή ἰοῦ θανατηφόρου· ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν
 καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώ-
 πους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ γεγονότας· ἐκ τοῦ
 αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρρα. οὐ
 χρὴ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ
 ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; μὴ
 δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος
 σῦκα· οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἄλυκόν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι
 ὕδωρ.

III

(Α'. Ἰωάννου δ'. 7—21).

Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ
 Θεοῦ ἐστὶ, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέν-

νηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ἀγάπη ἐστίν· ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ· ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὅς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ. Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν. Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρησιασθῶμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξωβάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει, ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς· ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν ὃν ἐώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

(Α' Κοριν. ιγ'. 1—7)

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. καὶ ἐὰν ψομίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα κενθῶμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περιφροῦται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὰ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

δ'. Ὁ χριστιανικὸς οἶκος.

(Ἐφεσ. ε'. 22—23 καὶ στ' 1—9. Πρβλ. καὶ Κολοσ. γ'. 18—21).

Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ἡ ἀγία καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν

Δ. Κουϊμουσοπούλου Περικοκαὶ Κ. Δ. "Ἐκδ. Α'

τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα· ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· «ἀντὶ τοῦτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ»... τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἣ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον. «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἧτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσημακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς». καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Οἱ δούλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δούλοι τοῦ Χριστοῦ ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὁ ἕαν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ Κυρίου, εἴτε δούλος εἴτε ἐλεύθερος. Καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

ε'. Ὁ Χριστιανὸς ἀπέναντι τῆς κοινωνίας.

(Α' Πέτρου β'. 13—20).

ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπόμενοι εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοποιῶντας φμῶν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν· ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπάτε, τὸν Θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σχολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἀμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιῶντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ τῷ Θεῷ.

(Ρωμ. ιγ'. 1—8).

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὕσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήφονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορεῖ Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν εἰς ὀργήν, ἔκδικος τῷ τὸ κακὸν πράσ-

σοντι. διὰ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.

στ'. Ἡ πρὸς Φιλίμονα ἐπιστολή. 19

Παῦλος, δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, Φιλίμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν καὶ Ἀπφία τῇ ἀγάπητῇ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε μνησίαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παρακλήσιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀνατέλονται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. Διό, πολλὴν ἐν Χριστῷ παρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τῷ ἀνῆκτον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ· τοιοῦτος ὢν, ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, Ὀνήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα· σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἑμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς

τοῦ εὐαγγελίου· χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ἦ, ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὄραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυρίῳ! εἰ οὖν με, ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις. ναί, ἀδελφέ, ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Κυρίῳ.

Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἐτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

Ἀσπάζεταιταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Μάρκος, Ἀρχίαρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Καινή Διαθήκη ἢ *Κανὼν* τῆς *Καινῆς Διαθήκης* λέγεται τὸ σύνολον τῶν θεοπνεύστων ἐκείνων βιβλίων, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον στρέφεται ἡ *Καινή Διαθήκη* εἶναι τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος· συνεπῶς ἡ Κ. Δ. περιέχει τὸν βίον, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, οἵτινες ἐχρημάτισαν τὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων ἐκηρύχθη εἰς τὸν κόσμον ἡ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀπολύτρωσις.

Ἡ *Καινή Διαθήκη* ἀποτελεῖται ἐξ 27 βιβλίων, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1—4) Τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

5) Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

6—19) Αἱ δέκα τέσσαρες Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

20—26) Αἱ ἑπτὰ Καθολικαὶ Ἐπιστολαί, καὶ

27) Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

Τὰ 27 ταῦτα βιβλία τῆς Κ. Δ. δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν, ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου των, εἰς :

α) *Ἱστορικά*, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα περιέχουν τὴν ἱστορίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ταῦτα εἶναι : Τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

β) *Διδακτικά*, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα περιέχουν κυρίως διδασκαλίας πρὸς καταρτισμὸν καὶ προαγωγὴν τοῦ χριστιανικοῦ βίου. Ταῦτα εἶναι : Αἱ δέκα τέσσαρες Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαὶ Ἐπιστολαὶ καὶ

γ) *Προφητικόν*, τὸ ὁποῖον προφητεύει περὶ τοῦ θριάμβου τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ τοιοῦτο εἶναι ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

Α' ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

1. Τὰ Εὐαγγέλια.

Ἡ λέξις *Εὐαγγέλιον* σημαίνει τὴν καλὴν ἀγγελίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ὄλων τῶν καλῶν ἀγγελιῶν ἡ μόνη πραγματικὴ καὶ ἀξία τοῦ ὀνόματος καλὴ ἀγγελία εἶναι ἡ πληροφορία, τὴν ὁποίαν ἐκήρυττον οἱ Ἀπόστολοι, ὅτι ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐπεκράτησε τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος νὰ λέγεται *Εὐαγγέλιον*, δηλ. καλὴ ἀγγελία, οἱ δὲ κήρυκες αὐτοῦ *Εὐαγγελισταί*. Ὅταν δὲ βραδύτερον οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν ἔγραψαν βιβλία περιέχοντα τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος, καὶ τὰ βιβλία ταῦτα ἐπεκράτησε νὰ λέγονται *Εὐαγγέλια*, ὡς περιέχοντα τὴν μόνην καλὴν εἴδησιν περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· οἱ δὲ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῶν ὀνομάσθησαν *Εὐαγγελισταί*.

Γνήσια Εὐαγγέλια εἶναι τέσσαρα: τὸ κατὰ Ματθαῖον, τὸ κατὰ Μάρκον, τὸ κατὰ Λουκᾶν, καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην. Κατὰ ταῦτα τὰ Εὐαγγέλια ὁμιλοῦν περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας τοῦ κόσμου, ἐπομένως εἶναι μία ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἐξιστόρησις τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ αὐτοῦ προσώπου, δηλ. τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τῶν τριῶν μάλιστα πρώτων Εὐαγγελίων (τοῦ κατὰ Ματθαῖον, τοῦ κατὰ Μάρκον καὶ τοῦ κατὰ Λουκᾶν) ἡ ὁμοιότης εἶνε τόσο μεγάλη, ὥστε δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς ἓν. Διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζονται *Συνοπτικά*. Τὰ *Συνοπτικά Εὐαγγέλια* ἐνδιατρίβουν κυρίως εἰς τὴν ἐν Γαλιλαίᾳ δρᾶσιν τοῦ Σωτῆρος.

Τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, συμπληροῦν τὰ τρία πρώτα, ἐπιμένει ἰδίως εἰς τὴν ἐν Ἰουδαίᾳ, καὶ δὴ ἐν Ἱερουσολύμοις, δρᾶσιν τοῦ Σωτῆρος, ἐξιστοροῦν ὅσα παρέλειψαν ἢ συντόμως ἀνέφεραν οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί.

α.) Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον.

Συγγραφεὺς. Ὁ Ματθαῖος, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, ἐκαλεῖτο δέ, προτοῦ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστόν, *Δευτ*, μετονομασθεὶς βραδύτερον εἰς *Ματθαῖον* πιθανῶς ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου. Ἦτο τελώνης εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ὅταν ὁ Κύριος τὸν ἐκάλεσε εἰς τὸ ἀποστλικὸν ἀξίωμα, καὶ ὁ Ματθαῖος τὸν ἠκολούθησεν ἔκτοτε πιστῶς μέχρι τῆς Ἀναλήψεως. Κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν τὸν συναντῶμεν μετὰ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων ἐν Ἱεροσολύμοις, ἡ δὲ ἀποστολικὴ του δράσις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ χριστιανισμοῦ περιωρίσθη ἐν Παλαιστίνῃ. Κατόπιν ὅμως (μετὰ τὸ 50 μ.Χ.) ἐκήρυξε, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς Αἰθιοπίαν, Ἰνδίας καὶ Παρθίαν, ὅπου καὶ εὗρε μαρτυρικὸν θάνατον.

Σκοπός. Ὁ Ματθαῖος, προτοῦ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἱεροσολύμων διὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἀποστολικὴν ἀποδημίαν, ἔγραψε, χάριν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανῶν, τὸ *Εὐαγγέλιόν* του, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ ὑπὸ τῶν Προφητῶν ἐπηγγελμένος Μεσσίας, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ Αὐτοῦ ἐξεπληρώθησαν πᾶσαι αἱ προφητεῖαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Γλῶσσα καὶ Χρόνος. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ προωρίζετο διὰ τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανούς, ἐγράφη εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τὴν Ἀραμαϊκὴν, δηλ. τὴν δημῶδη Ἑβραϊκὴν, μετὰ τὸ 53 μ.Χ. καὶ πάντως πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱερουσολύμων (70 μ.Χ.). Ὀλίγα ὅμως ἔτη κατόπιν ὁ ἴδιος ὁ Ματθαῖος ἢ πιστὸς του μαθητὴς μετέφρασε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ τοὺς χριστιανούς, τοὺς μὴ γνωρίζοντας τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ περισσότεροι. Ὄταν δὲ μετ' οὐ πολὺ οἱ ἐξ Ἑβραίων χριστιανοὶ περιέπεσαν εἰς αἵρέσεις, τὸ Ἀραμαϊκὸν κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου ἐνοθεύθη ὑπ' αὐτῶν καὶ κατεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἀπώλετο. Τοιοῦτοτρόπως ἀνεγνωρίσθη ὡς μόνον αὐθεντικὸν κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοῦ μετάφρασις, ἡ ὁποία καὶ περιελήφθη εἰς τὸν Κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης.

β'.) Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον.

Συγγραφεύς. Ὁ Μάρκος ἦτο υἱὸς εὐσεβοῦς τινος γυναικὸς, τῆς Μαρίας, ἣ ὁποία διέμενεν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνωρὶς ἐγένε ἐκ τῶν θερμοτάτων ὁπαδῶν τοῦ Κυρίου.

Εἰς τὸν οἶκον τῆς Μαρίας ταύτης ἐσύχναζον οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι τῶν χριστιανῶν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἐν αὐτῷ ἔλαβον χώραν ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, αἱ φανερώσεις τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς μαθητάς Του κατὰ τὴν πρώτην καὶ τὴν ὀγδόην ἀπὸ τῆς ἀναστάσεώς Του ἡμέραν καὶ ἡ Πεντηκοστή. Ὁ Μάρκος λοιπὸν — ὁ ὁποῖος ἐκαλεῖτο καὶ Ἰωάννης — ἐγνώριζε τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς νεανικοὺς του χρόνους καὶ ἐχρημάτισε ἰδιαιτέρος μαθητῆς καὶ συνεργὸς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου· ὡς δ' ἀνεψιὸς τοῦ συνεργοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Βαρνάβα, ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ τὸν ἐνδοξον Ἀπόστολον κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀποστολικὴν πορείαν εἰς Κύπρον. Βραδύτερον συναντῶμεν τὸν Μάρκον συνεργάτην τοῦ Παύλου καὶ κυρίως τοῦ Πέτρου, τὸν ὁποῖον καὶ ἠκολούθησεν εἰς Ρώμην. Ἀφοῦ δὲ ὁ Πέτρος ἐμαρτύρησε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὁ Μάρκος, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν καὶ ἵδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας, γενόμενος πρῶτος ἐπίσκοπος αὐτῆς.

Σκοπός. Ὁ Μάρκος ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ χάριν τῶν ἐξ εἰδωλολατρῶν χριστιανῶν. Σκοπός του λοιπὸν εἶναι νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ θεάνθρωπος Λυτρωτῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν θαυμάτων Του καὶ τῆς θείας διδασκαλίας Του. Διὰ τοῦτο ὁ Μάρκος καὶ παραλείπει τὰς περὶ τοῦ Μεσσοῦ προφητείας τῆς Παλ. Διαθ. αἱ ὁποῖαι ἄλλως ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἐθνικοὺς· φαίνεται δ' ὅτι ἐγνώριζε τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, πάντως ὅμως εἰς τὸ ἰδικόν του Εὐαγγέλιον εἶχεν ὑπ' ὄψει τὰς ἰδιαιτέρας πληροφορίας τοῦ πνευματικοῦ του πατρὸς Ἀποστόλου Πέτρου. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ

ἐκάλουν τὸν Μάρκον Ἑρμηνευτὴν τοῦ Πέτρου, τὸ δ' Εὐ-
αγγέλιον αὐτοῦ «*Εὐαγγέλιον τοῦ Πέτρου*».

Γλῶσσα καὶ Χρόνος. Τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον ἔγραψεν ὁ Μάρκος εἰς τὴν παγκοίνως τότε λαλουμένην Ἑλληνικήν, ὅφου τὸ προώριζε νὰ ἀναγνωσθῇ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ γίνεται ἐν αὐτῷ χρῆσις πολλῶν λατινικῶν λέξεων (κεντηρίων, λεγεῶν, κοδράντης, σπεκουλάτωρ, κήνωρ κ.ἄ.) πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἐγράφη ἐν Ρώμῃ· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἐγράφη ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης, ἴσως καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου, περὶ τὸ 70 μ. Χ.

γ') Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον.

Συγγραφεύς. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἦτο Ἕλλην, ἰατρός δὲ τὸ ἐπάγγελμα. Δίδαχθεὶς ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸν χριστιανισμόν πιθανὸν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἠκολούθησε τοῦτον ἀπὸ τῆς β' ἀποστολικῆς του πορείας εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον, γενόμενος ἔκτοτε ὁ ἀχώριστος σχεδὸν καὶ πιστότατος σύντροφος καὶ συνεργός του. Ἐκτοτε λοιπὸν οὐδέποτε ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸν Παῦλον· μαζὶ του φυλακίζεται ἐπὶ διετίαν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης (55—57 μ. Χ.) καὶ ἐπὶ ἄλλα δύο ἔτη ἐν Ρώμῃ (58—60 μ. Χ.), τέλος συνοδεύει τὸν μέγαν Ἀπόστολον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν μαρτυρικὸν του θάνατον ἐν Ρώμῃ (κατὰ τὸ 64 μ. Χ.).—Μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Παύλου ἀναχωρήσας ὁ Λουκᾶς ἐκ Ρώμης ἦλθε, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς διαφόρους χώρας, καὶ διήεις τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐμαρτύρησεν ἐν Θήβαις.

Σκοπός. Ὁ Λουκᾶς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του, καθὼς καὶ τὸ ἕτερον σύγγραμμά του, τὰς *Πράξεις τῶν Ἀποστόλων* (πρβλ. σελ. 63) χάριν Θεοφίλου τινός, ὁ ὁποῖος κατεῖχε ἐπίσημον θέσιν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ πιθανῶς ἐδέχθη τὸν χριστιανισμόν ἐν Κολοσσαίς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λουκᾶ. Σκοπός δὲ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι νὰ δώσῃ εἰς τὸν Θεόφιλον μίαν ἀκριβῆ ἐξιστόρησιν τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ὡς ταύτην ἀκριβῶς ἔμαθε παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ

τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως δὲ ταύτης περιτράνωσ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτὴρ πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Γλῶσσα καὶ Χρόνος. Ὁ Λουκᾶς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν φροντίζει νὰ παρουσιάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν κομψὴν καὶ ἐπιμελημένην. Οὕτω μεταξὺ τῶν ἱερῶν συγγραφέων τῆς Κ. Δ. ὁ Λουκᾶς εἶναι δημιουργὸς ἰδίου ὕφους, τὸ ὁποῖον εἰς τινὰ σημεῖα ἀποβαίνει ἀληθῶς παραστατικώτατον καὶ χαριτωμένον. Ἐγράφη δὲ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων (70 μ. Χ.).

δ.) Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον.

Συγγραφεὺς. Ὁ Ἰωάννης κατήγετο ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, ἀδελφῆς τῆς μητρὸς τοῦ Σωτῆρος. Ἦτο ἀλιεὺς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ μετὰ τοῦ πατρὸς του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακώβου, ἠκολούθησε δὲ κατ' ἀρχὰς τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην καὶ κατόπιν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακώβου εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Ἐκτοτε, ἀφήσας πλοῖα καὶ δίκτυα, ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν πιστῶς, μηδαμῶς χωρισθεὶς ἀπ' Αὐτοῦ, οὐδὲ κατ' αὐτὴν τὴν σταύρωσιν· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ εἰς τὸν Ἰωάννην ἐνεπιστεύθη τὴν Θεοτόκον.

Ὁ Ἰωάννης ὑπῆρξεν εἰς τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων καί, διὰ τὰ ἔκτακτα προτερήματα αὐτοῦ, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἠγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, «ὁ μαθητὴς, ὃν ὁ Ἰησοῦς ἠγάπα», ὅπως ἀναφέρει τὸ Εὐαγγέλιον. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας παρέμεινεν ἐν Παλαιστίνῃ κηρύττων, καὶ δὴ ἐν Ἱεροσολύμοις, θεωρούμενος εἰς τῶν *στόλων τῆς Ἐκκλησίας*· βραδύτερον δέ, πιθανῶς περὶ τὸ 60, ἀναχωρήσας ἐκ Παλαιστίνης διήλθε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστὸν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἔφεσον, ὧν τὸ στήριγμα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κατὰ τὸν διωγμὸν πιθανῶς τοῦ Δομι-

τιανοῦ (94 ἢ 95 μ.Χ.) ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, ὅπου εἶδε τὴν Ἐποικίαν, δηλ. ὄραμα θεῖον δεικνύον τὸν θρίαμβον καὶ τὴν τελικὴν νίκην τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐπιστρέψας δὲ πάλιν εἰς Ἐφεσον, παρέμεινεν ἐκεῖ στηρίζων καὶ βοηθῶν τοὺς χριστιανούς, καὶ εἰς βαθύτατον γῆρας, ἑκατοντούτης περίπου, ἀπέθανεν ἐπὶ Τραϊανοῦ.

Ὁ Ἰωάννης λέγεται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Θεολόγος καὶ εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν «*Μαθητὴς τῆς ἀγάπης*». Διάνοια καθαρὰ καὶ ὑψηλῆς, καρδιά πλήρης εὐγενῶν αἰσθημάτων, εἶναι ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅστις διετύπωσεν τὰς ὑψηλοτέρας θεολογικὰς ἀληθείας (πρβλε: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος» καὶ «Πνεῦμα ὁ Θεός» κ. ἄ.) καὶ καθώρισε τὴν φύσιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ἡ «ἀγάπη» («ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»).

Σκοπός. Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του, διὰ νὰ δεῖξη ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ («ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο»). Ἐχὼν δὲ προφανῶς ὑπ' ὄψει τὰ τρία προηγούμενα Εὐαγγέλια, παρατρέχει ἢ συντομώτατα μνημονεῦει τὰ ὑπ' αὐτῶν ἱστορούμενα καὶ ἐπιμένει εἰς ὅσα ἐκεῖνα παρέλειψαν, δηλ. τὰς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ δὴ ἐν Ἱερουσαλήμ, διδασκαλίας καὶ θαύματα τοῦ Κυρίου.

Γλῶσσα καὶ Χρόνος. Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐγράφη ἐν Ἐφέσῳ εἰς τὴν κοινῶς τότε λαλουμένην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μετὰ τὸ 80 μ. Χ. (85—90 μ. Χ.)

2. Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Συγγραφεὺς. Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τῶν «*Πράξεων τῶν Ἀποστόλων*» εἶναι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, (πρβλε σελ. 61) Ἐκτὸς τῆς περὶ τούτου μαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας, μικρὰ παρατήρησις καὶ παραλληλισμὸς τοῦ ὕφους, τῆς γλώσσης καὶ τῆς καθόλου πλοκῆς τοῦ λόγου τῶν «*Πράξεων τῶν Ἀποστόλων*» πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ δεικνύουν ὅτι καὶ τὰ δύο ταῦτα θεόπνευστα βιβλία ἔχουν μεγίστας ὁμοιότητας, αἱ ὁποῖαι προδίδουσιν ὅτι κοινὸς εἶναι ὁ συγγραφεὺς ἀμφοτέρων.

Σκοπός. Ὁ ἱερός Λουκάς καί τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον καί τὰς «*Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*» ἀφιερῶν πρὸς τινὰ Θεόφιλον, διαπρεπῆ κατέχοντα θέσιν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ, πιθανῶς δὲ διδασχθέντα τὸν χριστιανισμόν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λουκά (πρβλε σελ. 61).

Καί ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐξέθεσε πρὸς τὸν Θεόφιλον τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος μέχρι τῆς εἰς οὐρανούς Ἀναλήψεως Αὐτοῦ (πρβλ. Πραξ. Α' 1—5), ἤδη δὲ διὰ τῶν «*Πράξεων τῶν Ἀποστόλων*» θέλει νὰ κάμῃ γνωστοὺς εἰς αὐτὸν τοὺς σπουδαιότερους ἀγῶνας καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἀποστόλων, καὶ δὴ τῶν ἐπισημοτέρων, τοῦ Πέτρου, τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Παύλου, δι' ὧν ἐθεμελιώθη καὶ ἐξηπλώθη ἡ Ἐκκλησία.

Περιεχόμενον. Πρὸς τοῦτο ἀρχίζει τὸ βιβλίον τοῦ με αὐτὴν τὴν ἴδρυσιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῆς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τῶν ἐν ταύτῃ διωγμῶν, καὶ ἐνδιατρίβει κατόπιν κυρίως εἰς τὸ ἔργον τῶν δύο μεγάλων τοῦ χριστιανισμοῦ Ἀποστόλων, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου· σταματᾷ δὲ τὴν ἐξιστόρησίν του μέχρι τῆς πρώτης ἐν Ρώμῃ φυλακίσεως τοῦ Παύλου (60 μ. Χ.)· τοιοῦτοτρόπως μὲ τὴν ἰδιάζουσάν εἰς τὸν θεόπνευστον τοῦτον συγγραφέα χάριν καὶ σαφήνειαν, ἐκτίθεται πῶς ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν ἡ Ἐκκλησία ἐξηπλώθη ἀπὸ τῆς Ἀσίας μέχρι τῆς Ρώμης καὶ παρίσταται ζωντανώτατα διότι ὁ χριστιανισμός, διαδοθεὶς καὶ ἐπικρατήσας, παρ' ὅλας τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας συνήντησε, δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἔργον θεῖον.

Γλῶσσα καὶ Χρόνος. Αἱ «*Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*» συνεγράφησαν μετὰ τὸ 70 μ. Χ. εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν Ἀλεξανδρεωτικὴν, δηλαδὴ τὴν παρεφθαρμένως τότε λαλουμένην Ἑλληνικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη καὶ ὅλη ἡ Καινὴ Διαθήκη.

Β'. ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ Κ. Δ.

Αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων.

Αἰτία τῆς συγγραφῆς. Μέγα μέρος τοῦ Κανόνος τῆς Καινῆς Διαθήκης καταλαμβάνουσιν αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν

Ἀποστόλων, εἴκοσιν μία τὸν ἀριθμόν. Οἱ Ἀπόστολοι, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς προφορικῆς τῶν διδασκαλίας ἢ ὁσάκις, διὰ τὴν ἀπόστασιν ἢ δι' ἄλλα ἐμπόδια, δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβοῦν εἰς τινα πόλιν ἢ χώραν πρὸς κήρυγμα, συνήθιζαν νὰ στέλλουν γραπτὸν τὸ κήρυγμά των εἰς διδακτικὰς Ἐπιστολάς, ἀπευθυνομένας πρὸς Ἐκκλησίας διαφόρους ἢ καὶ πρὸς ἄτομα.

Διαίρεσις τῶν Ἐπιστολῶν. Ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων ἄλλαι μὲν ἀπευθύνονται πρὸς Ἐκκλησίας ὠρισμένης πόλεως ἢ πρὸς ὠρισμένον ἄτομον, ἄλλαι δὲ πρὸς πολλὰς ὁμοῦ Ἐκκλησίας ἢ πρὸς τοὺς καθόλου χριστιανούς τῆς ὑφῆλίου. Καὶ οἱ μὲν πρῶται ἐπιγράφονται διὰ τοῦ πρὸς ὃ ἀπευθύνονται προσώπου ἢ Ἐκκλησίας, οἷον «*Ἐπιστολὴ πρὸς Ἐφεσίους*», «*Ἐπιστολὴ πρὸς Τιμόθεον*», τοιαῦται δι' εἶναι αἱ δέκα τρεῖς Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή. Αἱ δὲ λοιπαί, αἱ ἀπευθυνόμεναι πρὸς πολλὰς ὁμοῦ Ἐκκλησίας ἢ πρὸς τοὺς καθόλου χριστιανούς, ὠνομάσθησαν ἐκ τούτου *Καθολικαὶ Ἐπιστολαὶ* καὶ τοιαῦται εἶναι ἑπτὰ : ἡ τοῦ Ἰακώβου, αἱ δύο τοῦ Πέτρου, αἱ τρεῖς τοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ τοῦ Ἰούδα.

Οἱ Συγγραφεῖς. Ἐκ τῶν Ἀποστόλων Ἐπιστολάς, περισθείσας μέχρις ἡμῶν, ἔγραψαν οἱ ἑξῆς : ὁ Παῦλος, ὁ Πέτρος, ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος καὶ ὁ Ἰούδας.

Ι. ΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Βίος αὐτοῦ. Ὁ Παῦλος γεννηθεὶς ἐκ γονέων εὐσεβῶν Ἰουδαίων ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἐκαλεῖτο παιδιόθεν Σαούλ, ἢ, ἐπὶ τὸ Ἑλληνικώτερον, Παῦλος. Οἱ γονεῖς του ἦσαν εὐποροὶ καὶ εἶχον ἀποκτήσῃ τὸν τίτλον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ἀπόστολος ἔφερε.

Μολονόνι ἢ Ταρσὸς ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Παύλου ἠκμαζεν ὄχι μόνον εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὁ Παῦλος λαβὼν ἐγκύκλιόν τινα μόρφωσιν ἐν τῇ γενεθλίῳ πόλει, ἐνωρὶς ἐγκατέλιπεν αὐτὴν, ἵνα μεταβῇ εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἐμαθήτευσε πλησίον τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ, διαδαχθεὶς

τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν Θεολογίαν. Νεανίας ἀκόμη ἐπεράτωσε τὰς παρά τῷ Γαμαλιήλ σπουδὰς του, μορφωθεὶς εἰς εὐσεβῆ καὶ ζηλωτὴν Φαρισαῖον καὶ ἑκμαθῶν, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν τότε Ἰουδαίων λογίων, καὶ τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, τουτέστι τοῦ συρράπτου μαλλίνων ὑφασμάτων ἢ δερμάτων πρὸς κατασκευὴν σκηνῶν· ἡ τέχνη αὕτη ἐχρησίμευσεν αὐτῷ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν του βίον, ἵνα πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, μὴ ἐπιβαρύνων οὐδένα τῶν Χριστιανῶν (πρβλ. Πραξ. κ'. στχ. 34).

Ἄν καὶ ἐμορφώθη ὁμοίως ὁ Παῦλος κατὰ πάντα Ἰουδαϊκῶς, ἐν τούτοις ἔσχεν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς ἢ ἐν Ταρσῷ ἀκμάζουσα Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ κατόπιν μεθ' Ἑλλήνων ἀναστροφή του, ὥστε δύναται τις νὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο ἐντελῶς ἄμοιρος ἑλληνικῆς μορφώσεως καὶ παιδείας. Τοιοῦτος ἐξ ἀνατροφῆς καὶ ἐκ μορφώσεως ὁ νεαρὸς Φαρισαῖος, πλήρης πίστεως καὶ ζήλου πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, ἐθεώρει τὸν χριστιανισμὸν ὡς διαστροφήν τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐπολέμησε μὲ δλην τὴν θερμότητα τῆς καρδίας του. Ἐπεκτείνων δὲ τὸν διωγμὸν τῶν χριστιανῶν καὶ ἔξω τῶν Ἱεροσολύμων, μετέβαιεν εἰς τὴν Δαμασκόν, ὅτε εἶδεν ἐν τῇ ὁδῷ τὸ θεῖον ἐκεῖνο ὄραμα, τὸ ὁποῖον ἐσημείωσε τὴν θρησκευτικὴν του μεταβολὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν Χριστόν.

Ἡ Ἀποστολικὴ του δρασις.— Πιστεύσας ὁ Παῦλος εἰς τὸν Χριστόν (34 μ. Χ.) καὶ βαπτισθεὶς ἐν Δαμασκῷ ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου, ἀπέβη ὁ μαγαλόστομος κῆρυξ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ ἀκαταπόνητος Ἀπόστολος τοῦ Εὐαγγελίου. Διάνοια μεγάλη καὶ καθαρὰ, καρδία πλήρης ἀγάπης καὶ πίστεως, θέλησις ἰσχυρά, εἰς οὐδὲν λογιζομένη τὰ ἐμπόδια, ἐπὶ τριακονταετίαν καὶ πλέον περιήγαγε τὸ χριστιανικὸν φῶς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μέχρι Ρώμης, ἐφώτισε τὰ Ἕθνη, ἴδρυσε καὶ ὠργάνωσε χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ὑπέστη διωγμοὺς καὶ ταλαιπωρίας, ὅσας οὐδεὶς τῶν Ἀποστόλων.

Μετὰ τὴν εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσέλευσίν του, ἐπιστρέψας ἐκ Δαμασκοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ συστηθεὶς διὰ τοῦ Βαρνάβα εἰς τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους, ἀναλαμβάνει μετ' ὀλίγον τὸ ἀποστολικὸν ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον

επεχείρισεν, ἐκτὸς ἄλλων μικροτέρων, τέσσαρας μεγάλας ἀποστολικὰς πορείας. Ἴδου αἱ κυριώτεραι πόλεις, δι' ὧν διήλθε κατὰ τὰς πορείας ταύτας.

Ἀποστολικὴ δρᾶσις τοῦ Παύλου ἐν Ἀραβίᾳ, Δαμασκῶ, Κιλικίᾳ, Συρίᾳ, Ἀντιοχείᾳ (37—45 μ. Χ.).

Α΄. Ἀποστολ. Πορεία (46—49) Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον, Πισιδίαν, Λύστραν, Πέργην, δι' Ἀτταλείας ἐπιστροφή εἰς Ἀντιόχειαν.

Β΄. Ἀποστολ. Πορεία (50 μ. Χ.) Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Λύστραν, Τρωάδα, Σαμοθράκην, Μακεδονίαν, Ἀθήνας, Κόρινθον, Ἐφεσον, Ἱεροσόλυμα, Ἀντιόχειαν (52 μ. Χ.).

Γ΄. Ἀποστολ. Πορεία (52—58) Ἐξ Ἀντιοχείας καὶ Φρυγίας εἰς Ἐφεσον, Μακεδονίαν, κυρίως Ἑλλάδα (Κόρινθον), Τρωάδα, Μυτιλήνην, Μίλητον, Σάμον, Ρόδον, Τύρον, Καισάρειαν, Ἱεροσόλυμα, ἔνθα συλληφθεὶς (55) καὶ φυλακισθεὶς ἄγεται εἰς Ρώμην (ἀρχὰς 58 μ. Χ.), ὅπου διαμένει δέσμιος ἐπὶ διετίαν (ἕως τῶν ἀρχῶν 60 μ. Χ.).

Δ΄. Ἀποστολ. Πορεία (62 ἀρχομένου ἕως θέρους 64 μ. Χ.) Ἐκ Ρώμης κατὰ πᾶσαν πιθανότητα—διότι ἡ ἀκριβὴς διαδρομὴ του δὲν εἶνε γνωστὴ—εἰς Ἐφεσον, Μακεδονίαν, Κρήτην, Κόρινθον καὶ πάλιν εἰς Ρώμην, ἔνθα ὡς χριστιανὸς συνελήφθη κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Νέρωνος, ὧν δὲ Ρωμαῖος πολίτης, ὑπέστη τὸν διὰ ξίφους θάνατον (θέρους τοῦ 64 μ. Χ.).

Καθ' ὅλον τὸ ἀποστολικὸν τοῦ ἔργον ὁ μέγας Ἀπόστολος εἶχε συνεργοὺς πολλοὺς, ὧν κυριώτατοι ἦσαν ὁ Βαρνάβας, ὁ Λουκᾶς, ὁ Μάρκος, ὁ Τιμόθεος, ὁ Τίτος κλπ.

Ἐπιστολαί. Κατὰ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας, ὁ Παῦλος ἔγραφεν ἐπιστολάς πρὸς ἐκκλησίας ἢ πρόσωπα, διὰ τὴν λύσην προβαλλομένης αὐτῷ ἀπορίας ἢ διὰ τὴν στηρίξιν τοῦς χριστιανοὺς εἰς τὴν πίστιν. Σῶζονται δεκατέσσαρες Ἐπιστολαί τοῦ θείου Ἀποστόλου, αἱ ἑξῆς: 1) Α΄ πρὸς Θεσσαλονικεῖς, 2) Β΄ πρὸς Θεσσαλονικεῖς, 3) Α΄ πρὸς Κορινθίους, 4) Β΄ πρὸς Κορινθίους, 5) πρὸς Γαλάτας, 6) πρὸς Ρωμαίους, 7) πρὸς Ἐφεσίους, 8) πρὸς Κολοσσαεῖς, 9) πρὸς Φιλήμονα, 10) πρὸς Φιλιππησίους, 11) Α΄ πρὸς Τιμόθεον, 12) πρὸς Τίτον, 13) Β΄ πρὸς Τιμόθεον, 14) πρὸς Ἑβραίους.

Τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Παύλου δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀναλόγως τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγράφησαν. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐκτασιν αὐτῶν διαιροῦνται εἰς *Μεγάλας Ἐπιστολάς* (πρὸς Ρωμαίους, πρὸς Γαλάτας κλπ.) καὶ εἰς *Μικράς* (πρὸς Ἐφεσίους, Κολοσσαεῖς, πρὸς Τίτον, Τιμόθεον κλπ.). Ὡς πρὸς δὲ τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς των, εἰς: α') *Ἐπιστολὰς πρὸ τῆς α' ἐν Ρώμῃ φυλακίσεώς του* β') *Ἐπιστολὰς γραφείσας κατ' αὐτὴν τὴν α' φυλάκισίν του ἐν Ρώμῃ (ἐπιστολαὶ τῆς αἰχμαωσίας)* καὶ γ') *ἐπιστολὰς γραφείσας μετὰ τὴν φυλάκισίν του ταύτην.*

1. Ἐπιστολαὶ πρὸ τῆς φυλακίσεως.

Αὗται εἶναι :

Αἱ δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς.— Ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη τὴν Θεσσαλονικὴν κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἀποστολικὴν πορείαν (50 μ.Χ.) καὶ ἵδρυσεν ἀξιόλογον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἐξ Ἐθνικῶν καὶ ὀλιγίστων Ἑβραίων. Δὲν παρέμεινε δὲ πολὺ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, διότι οἱ Ἑβραῖοι ἤγειραν διωγμὸν κατ' αὐτοῦ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Βέροιαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας καὶ Κόρινθον. Διατρίβων δ' ἐν Κορίνθῳ ἐπληροφορήθη τοὺς κινδύνους, οὓς διέτρεχον οἱ χριστιανοὶ τῆς Θεσσαλονικῆς, ἀφ' ἑνός μὲν ἐκ τῆς κατὰ αὐτῶν δυσμενείας τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν, ἡ ὁποία ἐλυμαίνετο τὴν πλουσίαν καὶ πολυάνθρωπον Μακεδονικὴν πρωτεύουσιν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ πλάναι τινὲς ἤρχισαν νὰ τaráσσουν τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἡ πεποίθησις ὅτι πολὺ προσεχῶς θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου· ἕνεκα δὲ τούτου πολλοὶ χριστιανοὶ εἶχον ἐγκαταλείψει τὰς ἐργασίας των καὶ μία μοιρολατρικὴ καὶ ἀντιχριστιανικὴ ἀργία ἐκινδύνευε νὰ ἐπεκταθῇ μετὰ αὐτῶν. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς πλάνης αὐτῆς καὶ πρὸς στηριγμὸν τῶν χριστιανῶν ἐν τῇ πίστει καὶ τῷ χριστιανικῷ βίῳ ἔγραψεν ὁ Παῦλος ἐκ Κορίνθου πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς δύο ἐπιστολάς, τὴν Α' τὸ 51 μ.Χ. καὶ τὴν Β' ὀλίγον βραδύτερον.

Αἱ δύο πρὸς Κορινθίους.— Ἡ Κόρινθος ἦτο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παύλου πρωτεύουσα τῆς Ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀχαΐας καὶ πόλις μεγάλη, ἐμπορικὴ καὶ πλουσιωτάτη, ὀνομαστὴ δὲ διὰ τὴν ἐκ τῆς χλιδῆς καὶ τοῦ πλούτου ἔκλυσιν τῶν ἡθῶν. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἦλθεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐξ Ἀθηνῶν κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἀποστολικὴν πορείαν καὶ παρέμεινε ὑπὲρ τὸ ἓν καὶ ἡμισυ ἔτος, ἰδρύσας πολυάνθρωπον καὶ σπουδαιοτάτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν· ἀλλὰ καὶ κατόπιν δύο ἀκόμη φορές ἐπεσκέφθη τὴν Κόρινθον.

Ἡ Α' πρὸς Κορινθίους.— Πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου, πρὸς οὓς τόσοι δεσμοὶ τὸν συνέδεον, ἔγραψεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος δύο Ἐπιστολάς, ἕνεκα διαφορῶν ἀφορμῶν, καὶ ἰδίως διότι ἐπληροφορήθη διενέξεις τινὰς καὶ ἔριδας μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, καθὼς καὶ μερικὰς ἠθικὰς ἀταξίας, αἵτινες εἰσεχώρησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Οὕτω *ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ* ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐνότητος τῆς χριστιανικῆς πίστεως, περὶ σφρωσύνης καὶ ἄλλων χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ δίδει εἰς τοὺς Κορινθίους τὴν λύσιν μερικῶν ἀποριῶν, τὰς ὁποίας τοῦ εἶχον ὑποβάλη καὶ αἵτινες ἀνεφέροντο εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν βίον. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ἐν Ἐφέσῳ περὶ τὸ 53 μ.Χ. καὶ ἐστάλη εἰς Κόρινθον διὰ τῶν Στεφανᾶ, Φορτουνάτου, Ἀχαϊκοῦ καὶ Τιμοθέου, μαθητῶν καὶ συνεργῶν τοῦ Ἀποστόλου εἰς τὸ κήρυγμα.

Ἐν δὲ τῇ Β' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ ὁμιλεῖ ὁ θεῖος Ἀπόστολος περὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ ζητημάτων καὶ ἐκφράζει τὴν χαρὰν τοῦ ὅτι ἡ προηγουμένη ἐκείνη ἐπιστολή του ἔφερον ἀγαθὰ ἀποτελέσματα· δίδει συμπληρωματικῶς συμβουλὰς τινὰς καὶ ὀδηγίας καὶ διατυπώνει τὴν ἀξίωσιν νὰ εὕρῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἠθικῇ ἀκμῇ καὶ τάξει κατὰ τὴν προσεχῆ αὐτοῦ εἰς Κόρινθον ἔλευσιν. Τὴν Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὁ Παῦλος ἐκ Μακεδονίας τῷ 54 μ.Χ.

Ἡ πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολή.— Ἐν Ρώμῃ ὑπῆρχον πολλοὶ χριστιανοί, προσελκυσθέντες εἰς τὸν χριστιανισμὸν

ὑπὸ χριστιανῶν ἐξ Ἀνατολῆς, ἐλθόντων εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους δι' ἐμπορικὰς τῶν καὶ ἄλλας ἐργασίας· δὲν ἦσαν ὅμως οἱ Χριστιανοὶ οὗτοι ὠργανωμένοι εἰς Ἐκκλησίαν καὶ ὁ Παῦλος εἶχε σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ καὶ τοὺς ὀργανώσῃ. Μὴ εὐκαιρήσας νὰ πραγματοποιήσῃ μέχρι τότε τὸ ταξίδιον τοῦτο, ἀποστέλλει εἰς αὐτοὺς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν, ἵνα προπαρασκευάσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν προφορικὴν του διδασκαλίαν περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶναι διὰ τοῦτο ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μία σαφὴς καὶ ἐμπεριστατωμένη ἔκθεσις τοῦ κηρύγματος τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅθεν καὶ λέγεται «τὸ *Εὐαγγέλιον τοῦ Παύλου*» καὶ ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα. *Ἡ πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολὴ* ἐγράφη ἐκ Κορίνθου περὶ τὸ τέλος τοῦ 54 μ. Χ. καὶ ἐστάλη εἰς Ρώμην διὰ Φοίβης, ἣτις ἦτο διάκονος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κεγχρεῶν, τοῦ πρὸς Ἀσίαν τούτου γνωστοῦ ἐπινείου τῆς Κορίνθου.

Ἡ πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολή.—Ἡ Γαλατία ἦτο ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας περὶ τὴν σημερινὴν Ἀγκυραν, εἰς τὰ νότια παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου· ταύτην ὁ Παῦλος κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην αὐτοῦ ἀποστολικὴν πορείαν ἐπισκεφθεὶς, ἴδρυσεν οὐκ ὀλίγας ἀκμαζούσας Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ βραδύτερον μερικοὶ πεπλανημένοι καὶ διεστραμμένοι χριστιανοὶ ἐξ Ἰουδαίων, οἱ *ψευδάδελφοι*, ἤρχισαν νὰ συκοφαντοῦν τὸν Παῦλον ὅτι δὲν ἦτο δῆθεν Ἀπόστολος ἰσότημος μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, καὶ νὰ διαβάλλουν τὴν διδασκαλίαν του, διδάσκοντες ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦτο ἀρκετὴ ἡ πίστις εἰς Χριστόν, ἀλλὰ ἦτο ἀπαραίτητος καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ περιτομὴ καὶ ἄλλαι τινὲς τυπικαὶ διατάξεις τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας. Κατὰ τῆς τοιαύτης διαστροφῆς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐξεγερθεὶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἔγραψε τὴν *πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολήν*, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἐνὸς μὲν στήριζει τὸ ἀποστολικόν του κῦρος, διακηρύττει δ' ἐξ ἄλλου ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀρκεῖ μόνη ἡ εἰς Χριστόν πίστις, ἡ ἐν ἔργοις ἐκδηλουμένη. Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου πιθανῶς περὶ τὸ τέλος τοῦ 54 μ.Χ.

2. Αἱ Ἐπιστολαὶ τῆς αἰχμαλωσίας.

Γενικά. Αἱ Ἐπιστολαὶ αὗται λέγονται τῆς αἰχμαλωσίας, διότι ἐγράφησαν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ φυλάκισιν ἐν Ῥώμῃ. Διακρίνει δ' αὐτάς ἰδιάζουσα τις θερμότης καὶ οἰκείωσις τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τοὺς εἰς οὓς ἀπευθύνονται αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, ἔτι δὲ καὶ ἐξαιρετικός τις ζῆλος διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν καὶ ζωὴν, — χαρακτηῖρες ἅπαντες ἐξηγούμενοι ἐκ τῆς ψυχολογίας τῆς μακρᾶς αὐτοῦ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φυλακίσεως.

Ἡ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή. — Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰωνίας Ἔφεσος, πολυάνθρωπος καὶ ἐπίσημος τῆς ἀρχαιότητος πόλις, ἐνωρὶς εἶχεν καταστή τὸ κέντρον ζωηρᾶς χριστιανικῆς κινήσεως· ὁ Παῦλος ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ σημαίνουσα χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, διαμείνας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπὲρ τὴν διετίαν, εἶδομεν δὲ ὅτι (πρβλ. σελ. 62) ἐν Ἐφέσῳ διέμεινε ἰκανὰ ἔτη καὶ ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ὁ Παῦλος, γράφων τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Ἰωνικῆς μητροπόλεως, σκοπεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτοὺς χριστιανικὴν σοφίαν καὶ σύνεσιν, ὥστε προοδεύοντες ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ νὰ τείνωσι πρὸς τὴν χριστιανικὴν τελειότητα. Ἡ πρὸς Ἐφεσίους ἐγράφη κατὰ τὴν α' φυλάκισιν τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐστάλη εἰς αὐτοὺς διὰ τοῦ Τυχικοῦ, συνεργάτου καὶ ἀκολουθούτου τοῦ Παύλου, προωρίζετο δὲ νὰ ἀναγνωσθῇ, ὡς ἐγκύκλιός τις ἐπιστολή, καὶ εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας γειτονικὰς πρὸς τὴν Ἔφεσον.

Ἡ πρὸς Κολοσσαεῖς Ἐπιστολή. — Κολοσσαεῖς εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν Κολοσσῶν, πόλεως τῆς Φρυγίας «μεγάλης καὶ εὐδαίμονος» (Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβ. 1.26) κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους, ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παύλου δευτερευούσης σημασίας. Πρὸς τὴν ἐν Κολοσσαεῖς Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν ὁ Παῦλος κατὰ τὴν β' αὐτοῦ ἀποστολικὴν πορείαν, πέμπει ἤδη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνιστᾷ προσοχὴν ἀπὸ τῶν ψευδοδιδασκάλων καὶ τῶν αἰρετικῶν, παρέχει δὲ καὶ πολυτίμους συμβουλὰς πρὸς μὀρφωσιν χρι-

στιανικοῦ χαρακτήρος. Ἡ πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴ ὁμοιάζει ἐν πολλοῖς, καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ κατὰ τὴν φρασεολογίαν ἀκόμη, πρὸς τὴν *πρὸς Ἐφεσίους*.

Ἡ πρὸς Φιλιπησίους Ἐπιστολή.—Εἰς τοὺς Φιλίππους, πόλιν τῆς Μακεδονίας, ἦλθεν ὁ Παῦλος κατὰ τὴν β' αὐτοῦ ἀποστολικὴν πορείαν ἐκ Τρωάδος καὶ τυχῶν λίαν φιλόφρονος ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἴδρυσεν ἐκεῖ ἐκλεκτὴν καὶ λίαν ἀγαπητὴν εἰς αὐτὸν Ἐκκλησίαν, τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἰδρυθεῖσαν ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη τῶν Φιλίππων, πλήρης ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, ἀποστέλλει πρὸς τὸν Παῦλον, φυλακισμένον διὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ρώμῃ, τὸν Ἐπαφρόδιτον μετὰ χρηματικοῦ βοηθήματος. Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Παῦλος γράφει ἀπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ φυλακῆς του (59 μ.Χ.) τὴν παροῦσαν αὐτοῦ ἐπιστολὴν *πρὸς Φιλιπησίους*, ἐν ἣ, ἀφοῦ εὐχαριστεῖ αὐτοὺς διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τους, τοὺς πληροφορεῖ διὰ τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔκαμε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν, καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μείνουν ἀκλόνητοι εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἀρετὴν.

Ἡ πρὸς Φιλήμονα Ἐπιστολή.—Ὁ Ὀνήσιμος ἦτο δοῦλος τοῦ ἐπισήμου χριστιανοῦ τῶν Κολοσσῶν Φιλήμονος, ὅστις ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμὸν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Δραπετεύσας ἀπὸ τοῦ κυρίου του πιθανῶς διὰ κλοπὴν ἠζημίαν τινά (Φιλ. 48), κατήνησεν εἰς Ρώμην, ἔνθα διέμενε τότε ὁ Ἀπόστολος δέσμιος χάριν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ὁ Ὀνήσιμος ἀπὸ τὴν παρὰ τῷ Φιλήμονι διαμονὴν του. Ὁ Ὀνήσιμος ἐπισκέπτεται τὸν Παῦλον ἐν τῇ φυλακῇ καὶ κατηχεῖται εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὑπ' αὐτοῦ· ὁπόσην δὲ ἠθικὴν μεταβολὴν ἔδειξεν ὁ πρῶν εἰδωλολάτρης οὗτος δοῦλος, γενόμενος χριστιανός, δεικνύει τὸ περιεχόμενον τῆς παρούσης ἐπιστολῆς. Τοῦτον τὸν Ὀνήσιμαν, τὸν ποτὲ δοῦλον δραπέτην, νῦν δὲ ἀδελφὸν ἐν Χριστῷ ἀγαπητόν, μέλλοντα νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν κύριόν του Φιλήμονα, ἐφοδιάζει ὁ Παῦλος διὰ τῆς παρούσης συντόμου μὲν, ἀλλὰ θερμοτάτης συστατικῆς «*Ἐπιστολῆς πρὸς Φιλήμονα*».—Τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψεν

ὁ Παῦλος ἰδιοχείρως ἀπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ φυλακῆς τοῦ τὸ 58—59 μ. Χ.

3. Ἐπιστολαὶ μετὰ τὴν φυλάκισιν.

Αἱ Ποιμαντικάι Ἐπιστολαί. Λέγονται ποιμαντικάι, αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, διότι ὁμιλοῦν διὰ τὰ καθήκοντα τῶν πνευματικῶν ποιμένων τῶν χριστιανῶν, δηλ. τῶν κληρικῶν. Αὗται εἶναι: Αἱ δύο πρὸς Τιμόθεον καὶ ἡ πρὸς Τίτον.

Αἱ δύο πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολαί.— Ὁ Τιμόθεος ἦτο εἷς ἐκ τῶν πλέον πιστῶν καὶ ἀφωσιωμένων συνεργῶν τοῦ Παύλου. Κατήγετο ἐκ Λύστρων καὶ ἦτο υἱὸς πατρὸς ἐθνικοῦ καὶ μητρὸς χριστιανῆς, τῆς Εὐνίκης, ἀνετράφη δὲ παιδιόθεν χριστιανικῶς. Ἠκολούθησε τὸν Παῦλον ἀπὸ τῆς β' αὐτοῦ πορείας καὶ ἔκτοτε οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ εἶναι ὁ ἀκάματος συνεργὸς του εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον, εἴτε μένων πλησίον του, εἴτε ἀποστελλόμενος παρ' αὐτοῦ εἰς διαφόρους Ἐκκλησίας. Οὕτως ὁ Παῦλος, μετὰ τὴν α' φυλάκισιν του ἐν Ῥώμῃ, τὸν στέλλει εἰς Ἐφεσον πρὸς τακτοποίησιν τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας καὶ καταπολέμησιν αἰρέσεων τινῶν, αἵτινες ἤρχισαν νὰ ταρασσούν τὴν Ἐκκλησίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὀλίγον βραδύτερον γράφει ἐκ Ῥώμης καὶ τὴν περὶ ἧς πρόκειται *Α' πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολήν*, ἐν τῇ ὁποίᾳ, ἐπαναλαμβάνων ὅσα προφορικῶς τὸν εἶχε συμβουλευσῆ, συνιστᾷ ἔμμονήν ἐν τῇ πίστει καὶ διαγράφει λεπτομερῶς τὰ ποιμαντικά του Τιμοθέου καθήκοντα.

Βραδύτερον δὲ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ φυλάκισιν ἐν Ῥώμῃ (64 μ. Χ.) ἔγραψεν ὁ Παῦλος τὴν *Β' πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολήν*, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν αἰρετικῶν ἀγῶνα καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὰς τελευταίας αὐτοῦ συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας, διὰ τὸ ὑψηλὸν ἔργον τῆς ποιμαντικῆς διακονίας, διότι ἤδη ὁ θεῖος Ἀπόστολος προέβλεπε σαφῶς ὅτι ἐμελλε πλέον νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πρὸς Τίτον Ἐπιστολή.— Ἐτερος πιστὸς συνεργάτης τοῦ Παύλου ὑπῆρξε καὶ ὁ Τίτος. Οὗτος ἦτο Ἕλλην τὸ γένος, πιθανῶς ἐξ Ἀντιοχείας, ἐπεστράφη δὲ εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παύλου, μετὰ τοῦ ὁποίου πλει-

στάκις ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἔργῳ τὸν συναντῶμεν. Κατὰ τὴν ἀποστολικὴν πορείαν τοῦ Παύλου εἰς Κρήτην (τὴν γενομένην μετὰ τὴν α΄ αὐτοῦ φυλάκισιν ἐν Ρώμῃ) ὁ Τίτος τὸν ἀκολουθεῖ πιστῶς καὶ ἐγκαθίσταται ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ μεγαλονήσῳ ταύτῃ, ἵνα συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, ἐπειγομένου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Δύσιν. Ὁ Τίτος, ἀναδεχθεὶς τὴν βαρεῖαν ταύτην ἐντολὴν παραμένει ἐν Κρήτῃ καὶ ἀφοσιούται εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας οὐχὶ ἄνευ κόπου καὶ ἐμποδίων, προερχομένων τὸ μὲν ἐκ τοῦ δυσπίστου χαρακτήρος τῶν κατοίκων, τὸ δὲ ἕνεκα ἑτεροδιδασκαλιῶν τινῶν ἀναφανεισῶν εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίαν. Διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν Τίτον εἰς τὸν τραχὺν τοῦτον ἀλλ' ὑψηλὸν ἀγῶνα ὁ Παῦλος ἔγραψεν εἰς αὐτὸν ἐκ Μακεδονίας 63 μ. Χ. τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

Ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή. — Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων χριστιανούς, τοὺς διαμένοντας ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ στηρίξῃ αὐτοὺς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, διότι οἱ ἐξ Ἰουδαίων χριστιανοὶ ἐκινδύνευον νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν ἢ νὰ ἀναμείξουν πρὸς τὸν χριστιανισμόν στοιχεῖα τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας. Διὰ τοῦτο τονίζεται ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ταύτῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ μόνος μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς εἶναι μαθητῆς τις καὶ συνεργὸς τοῦ Παύλου, πιθανῶς ὁ Βαρνάβας ἢ ὁ Λουκᾶς, ὅστις πολὺ πιθανῶς ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐκπληρῶν παλαιὰν ἐπιθυμίαν τοῦ Παύλου. Ἐκτίθεται δ' ἐν αὐτῇ ἀκριβῶς ἡ διδασκαλία καὶ αἱ ἰδέαι τοῦ Παύλου ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴν κλήσιν αὐτῶν εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Διὸ ὀρθῶς ἡ Ἐκκλησία κατατάσσει καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην μετὰ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου. Ἐγράφη δὲ ἢ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή πιθανὸν ἀπὸ Ρώμης περὶ τὸ 64 μ. Χ.

II. ΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

1. Τοῦ Ἰακώβου.

Συγγραφεύς. Ὁ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφόςθεος, ἦτο εἷς τῶν λεγομένων ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου, δηλ. τῶν τέκνων τοῦ μνηστορος Ἰωσήφ, ἅτινα οὗτος, προτοῦ μνηστευθῆ τὴν Θεοτόκον, εἶχεν ἀποκτήσῃ ἐκ προτέρας συζύγου του ἀποθανούσης. Ὁ Ἰάκωβος πιστεύσας εἰς τὸν Χριστόν, πιθανῶς μετὰ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ, ἐγένετο θερμὸς κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ τὴν θερμὴν πίστιν του, πρῶτος Ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀπέλαυε μεγάλης ὑπολήψεως παρὰ τῆ Ἐκκλησίᾳ, θεωρούμενος μετὰ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου ὡς εἷς τῶν στύλων τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπέστη δὲ διὰ τὸν Χριστὸν τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 62 ἢ 63 μ. Χ.

Ἐπιστολή.— Εἰς τὸν Κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης μία μόνη *Ἐπιστολή Καθολικὴ* τοῦ Ἰακώβου ὑπάρχει, ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς ἐν διασπορᾷ ἐξ Ἰουδαίων χριστιανούς. Ἐγράφη δὲ ἡ ἐπιστολή αὕτη, διότι τινὲς χριστιανοὶ ἐξ Ἰουδαίων παρενόουν εἰς τινὰ σημεῖα τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, εἰς τοῦτο δι' εἰργάζοντο καὶ πολλοὶ ψευδοδιδασκαλοὶ. Ὁ Ἰάκωβος, μὲ ὅλον τὸ μέγα κῦρὸς του, καταπολεμῆ διὰ τῆς Ἐπιστολῆς του ταύτης τὰς παρανοήσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, διδάσκων τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ δίδων ἀφθόνους συμβουλὰς πρὸς μόρφωσιν χριστιανικοῦ βίου. Ἡ Ἐπιστολή ἐγράφη περὶ τὸ 61 μ. Χ.

2. Τοῦ Πέτρου.

Συγγραφεύς.— Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, καλούμενος προηγουμένως Σίμων, μετωνομάσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς Πέτρον, διὰ τὴν ἀδιάσειστον πίστιν του. Ἀλιεὺς τῆς Γαλιλαίας, ἠλίευεν ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀνδρέου, ὅτε ἐκλήθησαν ἀμφότεροι ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος εἰς

τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. Ἦκολούθησε τὸν Σωτῆρα καθ' ὅλην τὴν Μεσσιακὴν του δρᾶσιν, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς αὐτός, ὡς ἐξ ὀνόματος τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ὁμιλεῖ πρὸς τὰ πλήθη (Πρβλ. Πραξ. β'. 14).

Ἀποστολικὴ δρᾶσις.— Ἐκήρυξεν ἰδίᾳ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Παλαιστίνῃ, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐλθὼν βραδύτερον εἰς Ρώμην, ὅπου ἐπὶ Νέρωνος τῷ 64 μ. Χ. ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν εἰς ἐκ τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων καὶ ἡ γνώμη του τὰ μέγιστα ἐβάρυνεν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπιστολαί. Περιεσώθησαν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου δύο **Καθολικαὶ Ἐπιστολαί**, ἀπευθυνόμεναι πρὸς τοὺς Χριστιανούς τοῦ Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας. Ἐν ταύταις ὁ θεῖος Ἀπόστολος συνιστᾷ ὑπομονὴν κατὰ τὰς θλίψεις καὶ τοὺς διωγμούς, τοὺς ὁποίους οἱ χριστιανοὶ ὑφίσταντο καὶ διδάσκει ἐμμονὴν ἐν τῇ ἀρετῇ. Ἐγράφησαν δὲ ἐκ Ῥώμης, ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τοῦ ἔαρος μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 64 μ. Χ., ἡ δὲ δευτέρα τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του.

3 Τοῦ Ἰωάννου.

Ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἐκτὸς τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως, ἔγραψε καὶ τρεῖς **Καθολικὰς Ἐπιστολάς**. Ἀπευθύνονται δὲ ἡ μὲν α' καὶ β' πρὸς ἅπαντας γενικῶς τοὺς χριστιανούς, ἡ δὲ γ' πρὸς ἐπίσημόν τινα καὶ ἀγαπητὸν τῷ Ἰωάννῃ χριστιανόν, καλούμενον Γάϊον· ἐγράφησαν δὲ ἅπασαι πιθανώτητα ἐν Ἐφέσῳ μετὰ τὸ 80 μ. Χ. (πρβλ. σελ. 62).

Εἰς τὰς **Καθολικὰς Ἐπιστολάς** δίδει ὁ ὑψηπετής Ἀπόστολος τὸν ὀρθὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Ἰησοῦ, ὡς ἐνανθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ· συνιστᾷ δὲ εἰς τοὺς Χριστιανούς προσοχὴν ἀπὸ τῶν αἱρέσεων καὶ βίον ἀγνόν καὶ θερμὴν ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ὡς τὸ κυριώτατον γνώρισμα τοῦ χριστιανικοῦ βίου.

4 Τοῦ Ἰούδα.

Συγγραφεύς. Ὁ Ἰούδας εἶναι ἀδελφός τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, ἐπομένως καὶ οὗτος εἷς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου (πρβλ. ἄνωτέρω, σελ. 75). Διεδέχθη, ὡς ἀναφέρει ἡ παράδοσις, τὸν ἀδελφόν του Ἰάκωβον εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, ἴσως δ' ἐκήρυξε καὶ ἐν Ἀραβίᾳ, Συρίᾳ καὶ Περσίᾳ.

Ἐπιστολή. Ἡ Ἐπιστολή τοῦ Ἰούδα ἀπευθύνεται πρὸς ἅπαντας γενικῶς τοὺς χριστιανούς, γραφεῖσα πιθανῶς τῷ 66 μ.Χ. Ὁ σκοπός, δι' ὃν ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα *Καθολικὴ Ἐπιστολή*, εἶναι ὁ αὐτός πρὸς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἐγράφη καὶ ἡ τοῦ Ἰακώβου, δηλαδὴ νὰ προφυλάξῃ τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τοὺς εἰσχωρήσαντας μεταξὺ αὐτῶν ψευδοδιδασκάλους καὶ νὰ προτρέψῃ αὐτοὺς νὰ ἐμμείνωσιν ἀκλόνητοι ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει.

Γ'. ΤΑ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ Κ.Δ.

I. Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐκτὸς τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου καὶ τῶν *Καθολικῶν Ἐπιστολῶν* (πρβλ. σελ. 76) ἔγραψε καὶ τὸ μόνον προφητικὸν βιβλίον τῆς Κ.Δ., τὴν *Ἀποκάλυψιν*. Ἐκθέτει δ' ὁ Ἰωάννης εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, μὲ ὄλην τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ παραστατικότητα τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πρὸς τοὺς συμβολισμοὺς τῶν ὁποίων πρόδηλος εἶνε ἡ σχέσις τῆς ἀποκαλύψεώς του, τὸ θεῖον ἐκεῖνο ὄραμα, τὸ ὁποῖον εἶδεν ἐν Πάτμῳ, νήσῳ τοῦ Αἰγαίου, ὅπου ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ. Ἡ διήκουσα δ' εἰς αὐτὸ ἔννοια εἶναι ὁ θρίαμβος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν διωγμῶν καὶ τῶν αἰρέσεων, τὸν ὁποῖον ἀσφαλῆ καὶ βέβαιον προλέγει. Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Δομιτιανοῦ (96—98 μ.Χ.).

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Α'. ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

Ι. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

α') Οί Μακαρισμοί.

Ὅρος = Μικρόν τι ὄρος τῆς Γαλιλαίας, πιθανῶς πλησίον τῆς λίμνης Γεννησαρέτ.—*Οἱ μαθηταὶ* = δὲν ἔννοεῖ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους, διότι δὲν εἶχον ἀκόμη κληθῆ πάντες εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ γενικῶς, τοὺς ἀποδεχομένους τὴν διδασκαλίαν του.—*Ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ* = ἀφοῦ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ.—*Μακάριοι* = εὐτυχησμένοι, εὐδαίμονες.—*Πτωχοὶ τῷ πνεύματι* = οἱ ταπεινόφρονες· οἱ συναισθανόμενοι τὰς ἐλλείψεις των καὶ ἐπομένως ἐπιδεκτικοὶ διορθώσεως.—*Οἱ* = αἰτιολογικόν, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἐφεξῆς.—*Βασιλεία τῶν οὐρανῶν* = ἡ μέλλουσα τρισευδαίμων καὶ ἀτελεύτητος πλησίον τοῦ Θεοῦ ζωὴ. Λέγεται δὲ οὕτω, διότι εἰς τοὺς οὐρανοὺς εἶνε ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκεῖ ὁ ἐπίγειος καὶ μικρὸς ἄνθρωπος τοποθετεῖ διὰ τῆς διανοίας του πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ εὐγενὲς νοεῖ.—*Πενθοῦντες* = διὰ τὰς ἀμαρτίας των, ἄρα οἱ μετανοοῦντες.—*Παρακληθήσονται* = θὰ παρηγορηθοῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἔννοεῖ τὴν παρηγορίαν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἁμαρτωλὸς μετανοῶν καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀτελεύτητον χαρὰν, τῆς ὁποίας θὰ πληρωθῇ ἡ καρδιά του, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.—*Τὴν γῆν* = τὴν μέλλουσαν γῆν, τὴν μετὰ τὴν β'. παρουσίαν, (κατὰ τὸ: «καινὸν οὐρανὸν καὶ καινὴν γῆν προσδοκῶμεν») = τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.—*Δικαιοσύνη* = ἡ τήρησις ὅλου τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀρετὴ, ἡ εὐσέβεια.—*Οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες* = οἱ ἔχοντες σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ εἶναι ἐνάρετοι· τὴν ἀγίαν αὐτὴν ἐπιθυμίαν των θὰ ἱκανοποιήσῃ ὁ Θεὸς (χορτασθήσονται).—

Χορτασθήσονται = θά χορτασθοῦν· θά ἰκανοποιηθῆ ἡ ἐπιθυμία των αὐτῆ καί εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν σχετικῶς καί εἰς τὴν μέλλουσαν πλήρως. — *Ἐλεηθήσονται* = ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καί ἐπὶ τῆς γῆς ἐν παρούσῃ ζωῇ καί δι' ἐν οὐρανοῖς. — *Οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ* = ἀπὸ ἁμαρτίας, οἱ ἄγνοί. — *Τὸν Θεὸν ὄψονται* = φανερόναι τὴν στενὴν σχέσιν τῶν ἀνθρώπων καί τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. — *Ὀνειδίξω* = ὑβρίζω, ἐμπαίζω. — *Πᾶν πονηρὸν ῥῆμα...* = κάθε κακὸ λόγος. Καί πράγματι ἡ ἱστορία εἴκοσι αἰῶνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου. — *Τοὺς Προφήτας* = διὰ νὰ μὴ ἐκπλαγοῦν οἱ χριστιανοὶ ὅτι διώκονται διὰ τὴν ἀρετὴν καί τὴν ἀλήθειαν, τοὺς ὑπενθυμίζει ὁ Κύριος ὅτι καί οἱ Προφῆται τῆς Π. Δ., ὡς κήρυκες τῆς ἀληθείας, ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἀθρώπων τοῦ ψεύδους καί τῆς ἁμαρτίας.

— Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ποθοῦμεν σφόδρα τὴν εὐτυχίαν μας, ἀλλὰ τὴν ζητοῦμεν συνήθως ἐκεῖ ὅπου αὐτὴ δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς «*Μακαρισμοὺς*» μᾶς δεικνύει ποῦ ὑπάρχει ἡ πραγματικὴ καί ἀναφαίρετος εὐτυχία.

β') Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς.

Τῆς γῆς = τῶν ἀνθρώπων, τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅπως τὸ ἄλας προλαμβάνει τὴν σήψιν καὶ νοστιμίζει τὰς τροφάς, οὕτω καί οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας των θά προλάβουν τὴν ἠθικὴν σαπήλαν τῆς κοινωνίας καί θά πραῦνουν τὰ ἥθη τῆς κοινωνίας. — *Ἐὰν μωρανθῆ*. = ἐὰν χάσῃ τὴν δύναμίν του. — *Ἐν τίνι ἀλισθησεται* = διὰ τίνος μέσου θά ἀποκτήσῃ πάλιν τὴν ἀλιστικὴν του δύναμιν. — *Εἰς οὐδὲν ἰσχύει* = εἰς τίποτε δὲν χρησιμεύει. Ὅμοίως καί οἱ Ἀπόστολοι, ἐὰν διὰ τῆς διαγωγῆς των χάσουν τὸ κῶρος των, θά εἶναι ἄχρηστοι πλέον διὰ τὴν κοινωνίαν καί θά περιφρονηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. — *Μόδιος* = Μέτρον τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων διὰ τοὺς δεκατριᾶς καρπούς· ἦτο κιβώτιον ἢ κόλουρος κῶνος. — *Λυχνία* = λυχνοστάτης. — *Τὸ φῶς ὑμῶν* = ἡ διδασκαλία σας, ἡ συνοδευομένη μὲ τὰ καλὰ σας ἔργα. Οἱ μαθηταὶ τοῦ

Χριστοῦ ἕνεκα τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν ἔχουν, εἶναι γνωστοὶ καὶ τοὺς προσέχουν ὅλοι, ὥστε καὶ ὁ βίος των πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς ὅσα διδάσκουν.

γ'.) Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι.

Καταλύω = κρημνίζω, καταργῶ. — *Τὸν νόμον* = τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον ἢ τὴν διδασκαλίαν τῶν Προφητῶν τῆς Π. Δ. *Πληρῶσαι* = νὰ συμπληρώσω, νὰ τελειοποιήσω. — *Ἀμὴν* = λέξις Ἑβραϊκῆ ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως σημαίνει : ἀληθῶς, εἰς τὸ τέλος : εἶθε, γένοιτο. — *Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ* = ἕως οὗτου περάσῃ ὁ παρῶν κόσμος, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὁ κόσμος οὗτος. — *Ἰῶτα* = μικρότατον γράμμα τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου. *Κεραία* = στίγμα τοῦ Ἑβρ. ἀλφαβήτου. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δεικνύει ὁ Κύριος ὅτι ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, ὁ δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔχει κύρος αἰώνιον καὶ ἀκατάλυτον καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας ἀκόμη λεπτομερείας του. — *Δύση* = παραβῆ. — *καὶ διδάξῃ οὕτω* = τοιουτοτρόπως, ὅπως κάμνει αὐτός, νὰ παραβαίνουν δηλ. καὶ αὐτὴν τὴν ἐλαχίστην ἐντολήν. — *Ἐὰν μὴ περισέυση...* = Ἐὰν ἡ ἀρετὴ σας δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῆς τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων. — *Γραμματεῖς*. = Οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸ «Γράμμα» (= τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον), οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Ἐν τῇ Κ. Δ. λέγονται καὶ «Νομικοί». — *Φαρισαῖοι* = ἦσαν φανατικοὶ ἀλλ' ὑποκριτικοὶ τηρηταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ξεχωρίζοντες ἑαυτοὺς κατὰ τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους. Οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐτιμῶντο σφόδρα ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν.

δ'.) Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος . . . ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις = ὑπὸ τοῦ Μωσέως εἰς τοὺς παλαιούς, εἰς τοὺς προγόνους σας. — *Κρίσις* = κατώτερον Ἑβραϊκὸν δικαστήριον. — *Εἰκῆ* = χωρὶς λόγον, γιὰ τὸ τίποτε. — *Τῷ ἀδελφῷ* = εἶνε κάθε ἄνθρωπος. — *Ραυὰ* = (λέξις Ἀραμαϊκῆ) = κουφιοκεφαλάκη, κουτέ. — *Συνέδριον* = Τὸ

άνώτατον δικαστήριον τῶν Ἰουδαίων ἀπετελεῖτο ἐξ 71 μελῶν (τῶν ἀρχιερέων, τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ) καὶ προηδρεύετο ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ἐκάστου ἔτους, ἥδρευε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις.—**Μωρὲ** = ἀνόητε, κατηραμένε.—**Γέεννα τοῦ πυρός**=(ἐβραϊστί : γκέ-χινῶμ) ἐλέγετο οὕτω μία κοιλάς νοτίως τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνήκουσα εἰς τινα Ἐννόμ. Ἐπειδὴ εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην ἐλατρεύθη τὸ εἶδωλον τοῦ Μολόχ, κατέστη ἔκτοτε κατηραμένη καὶ ὠρίσθη εἰς ταύτην νὰ καίωνται αἱ ἀκαθαρσίαι καὶ τὰ πτώματα τῶν κακούργων, διὸ καὶ τὸ πῦρ δὲν ἔλειπε σχεδὸν ποτὲ ἀπ' ἐκεῖ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐν τῇ Κ. Δ. λίαν ἐπιτυχῶς ἡ φραῖσις «Γέεννα τοῦ πυρός» δηλοῖ συνεκδοχικῶς τὴν αἰώνιον κόλασιν.

ε'.) **Διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου.**

Ἄφες ἐκεῖ=μὴ τολμήσης νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, διότι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὁμόνοια εἶναι ἀνώτεροι τῶν θυσιῶν.—**Διαλλάγηθι**=συμφιλίωσου.—**Ἴσθι εὐνοῶν**=νὰ εἴσαι εὐνοϊκός, ἀγαπημένος.—**Ἀντίδικος**=ὁ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀντίπαλος, ὁ ἐχθρός.—**Ταχὺ**=γρήγορα, μιὰ ὥρα ἀρχήτερα (πρβλ. «ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν»).

στ'.) **Μὴ ὁμόσαι ὄλω.**

Ἀποδίδω τῷ Κυρίῳ=ἐκτελῶ ὅσα δι' ὄρκου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὑπεσχέθην.—**ὄλω**=ἐντελῶς, καθόλου.—**ὑποπόδιον**=τὸ σκαμνί, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενοι ἀκουμβοῦσαν τοὺς πόδας των.—**Τοῦ μεγάλου Βασιλέως**=μεταφορικῶς : τοῦ Θεοῦ. Κατακρίνει διὰ τῶν ἀνωτέρω ὁ Κύριος τὴν συνήθειαν τῶν Ἑβραίων νὰ ὀρκίζονται εἰς κτίσματα τοῦ Θεοῦ κλπ., διότι τοιοῦτοτρόπως συνειθίζουν εὐκολώτερον νὰ παραβαίνουν τοὺς ὄρκους των, καὶ ἀπαγορεύει παντελῶς τὴν χρῆσιν οἰουδήποτε ὄρκου.—**Ἐκ τοῦ πονηροῦ**=ἐκ τοῦ διαβόλου· εἶνε κακόν.

ζ'.) **Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ.**

Ὁφθαλμὸν ἀντὶ . . .=θά λάβῃς ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἐπέτρεπε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ κακοῦ διὰ προσφυγῆς εἰς τὰ Δ. Κουϊμουτσοπούλου Περικοπαὶ Κ. Δ. Ἐκδ. Α' 6

δικαστήρια.—*Τῷ πονηρῷ* = εἰς τὸν κακὸν ἄνθρωπον.—*Χιτών* = ἀναλογεῖ πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ὑποκάμισον.—*Ὅστις σὲ ραπίσει* κλπ. = Δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ κατὰ κυριολεξίαν, ἀλλὰ θέλει ἀπλῶς νὰ δείξη τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς πρέπει νὰ ὑποχωρῶμεν εἰς τὸ κακόν.—*Μὴ ἀποστραφῆς* = μὴ στρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' αὐτοῦ· μὴ τὸν ἀποδιώξῃς.

η.) Ἄγχαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

Ἐδλογῶ = λέγω καλοὺς λόγους ὑπὲρ τινος, εὐχομαι ὑπὲρ τινος.—*Ἐπηρεάζω* = ἐνοχλῶ, βλάπτω.—*Τελῶναι* = ἦσαν οἱ ἐκμισθωταὶ τῶν φόρων (φορατζήδες) παρ' Ἑβραίοις, κατὰ τὸ πλεῖστον πλεονέκται καὶ σκληροὶ εἰς τὴν εἴσπραξιν ἀδίκων φόρων· δι' ὃ καὶ ἐμισθοῦντο σφόδρα παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν των καὶ ἡ λέξις «τελώνης» κατήντησε νὰ σημαίνει: ἀμαρτωλός, κακὸς ἄνθρωπος.—*Ἀσπάζομαι* = χαιρετῶ τινά.—*Ἔσσεσθε τέλειοι* = διότι δεῖγμα ἠθικῆς τελειότητος εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς.

θ.) Ἡ ἐλεημοσύνη σου ἐν τῷ κρυπτῷ.

Πρὸς τὸ θεαθῆναι = διὰ νὰ ἰδωθῆτε ὑπ' αὐτῶν, διὰ νὰ σᾶς ἰδοῦν.—*Μὴ σαλπίσσης* = μεταφορικῶς: μὴ κάνης θόρυβον, μὴ τὸ διαλαλήσης.—*Ρύμη* = στενωπός, σοκάκι.—*Συναγωγή* = τόπος, ἔνθα συνηθοῦντο οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς προσευχήν, ἀνάγνωσιν τῆς Π. Δ. καὶ ἀκρόασιν τοῦ θείου κηρύγματος. Τοιαῦτα *Συναγωγαὶ* ὑπάρχουν μέχρι σήμερον καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ παντοῦ ὅπου εἶνε Ἰουδαῖοι.—*Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν* = ἐντελῶς λαμβάνουν (παρὰ τῶν ἀνθρώπων) τὴν ἀμοιβὴν των, ἧτις εἶνε ὁ ἔπαινος διὰ τὴν καλὴν των πράξιν.—*Μὴ γνώτω...* = δεικνύει ὅτι τὸ ἐλατήριον κάθε καλῆς πράξεως δὲν πρέπει οὐδὲ ἐπ' ἐλάχιστον νὰ εἶνε ἡ ἐπίδειξις, ἀλλ' ἡ ἀγάπη.—*Ἐν τῷ φανερῷ* = κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἐν ἧ «τὰ κρυπτὰ δημοσιεύονται».

ι.) Πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ὅτι φιλοῦσιν = διότι ἀρέσκονται.—*Ταμιεῖον* = τὸ ἰδιαίτερον δωμάτιόν σου. Θέλει καὶ διὰ τούτων νὰ ἀποκλείσῃ

καὶ τὸ ἐλάχιστον ἶχνος ἐπιδείξεως ἀπὸ κάθε καλῆν μας πρᾶξιν.—*Βαυτολογῶ*—τραυλίζω, πολυλογῶ, φλυαρῶ· λέγεται περὶ τῶν προσευχῶν, τῶν ὁποίων ἀπαγγέλλομεν μόνον τὰς λέξεις, χωρὶς νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ περιεχόμενον, χωρὶς νὰ τὰς αἰσθανώμεθα.—*ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν*—ὁ Σωτὴρ δὲν ἀπαγορεύει τὰς μακρὰς προσευχάς, τὰς ἐκ βάθους ψυχῆς γιγνομένας, διότι καὶ ὁ ἴδιος διὰ μακρῶν προσήχετο (Λουκ. κβ'. 14, Ἰωάν. ιζ'. 7), ἀλλὰ τὰς προσευχὰς ἐκείνας, αἵτινες ἀσυναίσθητως καὶ μηχανικῶς ἐπαναλαμβάνονται μὲ τὴν μωρὰν ἰδέαν ὅτι, ὅπωςδῆποτε καὶ ἂν γίνωνται, ὁ Θεὸς θὰ τὰς εἰσακούσῃ.—*Πότερ ἡμῶν*—εἶνε ὁ Θεὸς πατὴρ πάντων, ἐπομένως οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀδελφοὶ πρὸς ἀλλήλους.—*Ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*—φανερώνει τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει τι ὑψηλότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς.—*Ἁγιοασθήτω*—ἄς γίνῃ ἅγιον, ἄς δοξασθῇ (διὰ τῶν καλῶν μας ἔργων).—*Ἡ βασιλεία σου*—ἡ ἐπικράτησις τοῦ θείου νόμου σου.—*Ὡς ἐν οὐρανῷ*—ὅπως τελείως γίνεται ὑπὸ πάντων τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἀγγέλων ἐν οὐρανοῖς.—*Τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον*—πᾶν τὸ χρήσιμον καὶ ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς μας.—*Ὁφείλημα*—λέγεται τοιουτοτρόπως ἡ ἁμαρτία, τῆς ὁποίας τὴν τιμωρίαν ὡς ὀφειλὴν τινα πρέπει νὰ πληρώσῃ ὁ ἄνθρωπος· ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης καὶ οἱ πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτάνοντες λέγονται: ὀφειλέται.—*Πειρασμὸς*—δοκιμασία.—*Ῥῥοαὶ* κλπ.—ἐν καιρῷ τῆς δοκιμασίας σῶσέ μας ἀπὸ τὸν διάβολον καὶ ἀνάδειξέ μας νικητὰς τοῦ κακοῦ.—*Ὅτι σοῦ ἐσὶν* κλπ.—καὶ θέλεις καὶ δύνασαι νὰ μᾶς δώσῃς ὅ,τι ζητοῦμεν, διότι εἶσαι παντοδύναμος καὶ αἰωνίως δοξασμένος βασιλεὺς.

ιζ'.) Μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων.

Ἀφανίζουσι—καταστρέφουν τὴν φυσικὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου των (πρβλ. τὸ κοινόν: κάνουν τὸ μισοκακόμοιρο).—*ἄλειψαί σου*—μὲ μύρα ἤλειψον οἱ παλαιοὶ τὰς κεφαλὰς των. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐκληθῇ μεταφορικῶς—νὰ εἶσα

χαρούμενος, ὥστε νὰ μὴ φαίνεσαι στὸν κόσμον ὅτι νηστεύεις.

ιβ'.) Θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ.

Ἐμῖν=γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας.—σῆς=ὁ σκόρος—βρωσις= ἡ σκουριά, ἡ φθορά.—*Οὐ διορύσσουσιν κλπ.*= ἡ παρομοίωσις δεικνύει παραστατικώτατα τὸ αἰώνιον καὶ ἄφθαρτον τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν.— *Ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία*—ἐπομένως, ἂν οἱ θησαυροὶ σας εἶνε ὑλικοί, καὶ ὁ ἐσωτερικός σας ἄνθρωπος θὰ εἶνε ὑλικός, πρόστυχος, μάταιος.—*Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ κλπ.*=Ἐὰν ἐκεῖνο πού εἶνε προωρισμένο νὰ εἶναι γιὰ σέ φῶς (=ἡ συνείδησίς σου) εἶνε σκοτάδι (εἶνε βυθισμένη στὴν ἁμαρτία), σέ πόσο βαθὺ σκότος θὰ κυλίεσαι.—*ἀντέχομαι*=κρατῶ καλὰ τινα, προσκολλῶμαι εἰς τινα.—*Μαμμωνᾶς*=ὁ θεὸς τοῦ πλούτου, ὁ πλοῦτος.

ιγ'.) Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐπειδὴ ἡ συνήθης δικαιολογία τῶν δούλων τοῦ χρήματος εἶναι ὅτι χωρὶς αὐτὸ δὲν εἴμποροῦμεν δῆθεν νὰ ζήσωμεν, ὁ Σωτὴρ ἀποδεικνύει ἐν τοῖς κατωτέρω ἀνόητον τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτόν.—*Μεριμνᾶτε*=δὲν ἀπαγορεύει τὴν συνετὴν καὶ ἠθικὴν φροντίδα περὶ τῶν ὑλικῶν ἡμῶν ἀναγκῶν, ἀλλὰ τὴν ἀνήσυχον καὶ ἀχόρταστον μέριμναν περὶ τῆς ὑλικῆς μας εὐτυχίας.—*Τῇ ψυχῇ ὑμῶν*=γιὰ τὴν ζωὴν σας.—*οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι*=ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Χρυσόστομος: «ὁ δοῦς τὸ μεῖζον οὐ δώσει τὸ ἔλαττον; ὁ τὴν τρεφομένην σάρκα διαπλάσας, πῶς τροφὴν οὐ παρέξει»; *ἡλικία*=τὸ ἀνάστημα.—*Τίς... δύναται προσθῆναι*=ἡ ὑπερβολικὴ μέριμνα περὶ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν κατὰ βάθος εἶνε ἀνοησία, διότι δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τούτων ἡ παράτασις τῆς ζωῆς μας.—*Τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ*=περιφρονητικῶς: τὰ παληχόρταρα, τὰ ὅποια εἶνε ἐφήμερα καὶ χωρὶς ἀξίαν.—*Τὰ ἔθνη*=οἱ εἰδωλολάτραι, «ὦν θεὸς ἡ κοιλία».—*Τὴν δικαιοσύνην*=πρβλ. σελ. 78).—*Ἡ κακία*=ἡ ταλαιπωρία. Φθάνουν οἱ κόποι καὶ ἡ ταλαιπωρία τῆς σημερινῆς ἡμέρας, δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ τῆς προθέσωμεν καὶ τίς ἔννοιες τῆς αὐριανῆς.

ιδ΄.) Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

Κρίνετε = κατακρίνετε. — *Κριθήσεσθε... μετρηθήσεται* = ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. — *Κάρφος* = ξυλαράκι, ἐλάττωμα. — *Δοκός* = πάτερο, μεταφορικῶς = βαρεῖα ἁμαρτία. — *Τὸ ἅγιον* = ἐν. πρᾶγμα· ἐννοεῖ, ὅπως καὶ μὲ τὸ «*Μαργαρίται*», τὰς θείας ἀληθείας τοῦ χριστιανισμοῦ. — *Κύνες — χοῖροι* = οἱ κακοὶ καὶ εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἁμαρτίας κυλιόμενοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι, ἕνεκα τῆς ἠθικῆς των πωρώσεως, εἶναι ἀνίκανοι νὰ νοήσουν καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ.

ιε΄.) Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν.

Αἰτεῖτε . . . = παρὰ τοῦ Θεοῦ. — *Κρούετε* = τὴν θύραν τῆς θείας εὐσπλαχνίας, διὰ τῆς προσευχῆς. — *Πᾶς ὁ αἰτῶν.* = Δὲν νοεῖ κάθε αἰτοῦντα, ἀλλὰ τὸν σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ τὰ ὀρθὰ καὶ χρήσιμα αἰτοῦντα. — *Πονηροὶ ὄντες* = ἄν καὶ εἴσθε κακοὶ ἐν σχέσει μὲ τὸν πανάγαθον Θεόν. — *Οὗτος ἐστὶν ὁ Νόμος* = εἰς τοῦτο συνοψίζεται ὅλη ἡ διδασκαλία τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν.

ιστ΄.) Εἰσελθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης.

Στενὴ πύλη καὶ τεθλιμένη ὁδός = εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς, ἣτις κατ' ἀρχὰς μὲν εἶναι δύσκολος, κατόπιν δὲ εὐκολος καὶ πλήρης εὐχαριστήσεως καὶ τιμῆς (πρβλ. «προπάροισεν ἀρετῆς Θεοὶ ἰδρώτα τέθηκαν»). — *Εὐρεῖα πύλη κτλ.* = διότι εὐκολα πᾶς τις πράττει τὴν ἁμαρτίαν.

ιζ΄.) Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν.

Ψευδοπροφήται = οἱ ψευδεῖς διδάσκαλοι τοῦ χριστιανισμοῦ, οἱ αἰρετικοί. — *Καρποί* = τὰ ἔργα. — *Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι* = ἐπεξηγεῖ σαφέστερα ὅσα εἶπε ἄνωτέρω, δηλ. ὅτι κύριον γνῶρισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι τὰ λόγια, ἀλλὰ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. — *Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ* = τῆς κρίσεως, καθ' ἣν «τὰ κρυπτὰ φανερωθήσονται». — *Δυνάμεις* = θαύματα.

ιη'.) **Τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.**

Ἄνδρι φρονίμῳ κλπ.—διότι, ὅπως ἡ οἰκία διὰ τὸ εἶναι στερεά, πρέπει νὰ ἔχη ἰσχυρὰ θεμέλια, οὕτω καὶ ὁ βίος ἡμῶν, διὰ τὸ εὐδοκίμησθαι, πρέπει νὰ θεμελιωθῇ ἐπὶ τῆς εἰς Χριστὸν ζωῆς καὶ ἐνεργοῦ πίστεως.—**Προσέκοψαν**—ἐπέπεσαν.—**Ἦν ἡ πτώσις..... μεγάλη**—ἔπεσεν ἐκ θεμελίων ὄντως ἡ ἀποτυχία καὶ ἡ καταστροφή εἶναι τὸ τέλος ὄλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ζῶσιν ἀντίθετα πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ.

ιβ'.) **Ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.**

Συντετέλεσεν—ἐτελείωσε.—**Τοὺς λόγους τούτους**—ὄλην τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους θαυμασίαν διδασκαλίαν Του.—**Ὡς ἐξουσίαν ἔχων**—ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ κύρος τῶν λεγομένων του ἐδείκνυον ὅτι ὁ τοιαῦτα διδάσκων ἦτο ὄντως ὁ αἰώνιος Νομοθέτης, αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Οὐδέποτε εἶχεν ἀκουσθῆ ἐπὶ τῆς γῆς διδασκαλία ἄλλη ὡς ἐκείνη. Ἐκτοτε ἐπὶ εἴκοσιν αἰῶνας ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους **Ὀμιλία** τοῦ Σωτῆρος εἶνε καὶ θὰ εἶνε ὁ αἰώνιος κώδιξ πάσης κοινωνίας ἀνθρώπων, ἡ ὁποία θέλει νὰ προσδεύσῃ καὶ νὰ εὐημερήσῃ.

II. ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ

α'.) **Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.**

Τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ—κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθεράπευσεν ἐν Καπερναοῦμ τὸν δαιμονιζόμενον.—**Θάλασσα**—ἡ λίμνη Γενησαρέτ.—**Πλοῖον**—ἀλιευτικὸν πλοιάριον.—**Ἐν παραβολαῖς**—παραβολὴ κατὰ λέξιν σημαίνει : σύγκρισις, παρομοιώσις. Ὁ Σωτὴρ συχνὰ παρομοίαζε ἀληθείας τῆς θείας διδασκαλίας του πρὸς γεγονότα τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἵνα εὐκολώτερα καὶ ἐντονώτερα κατανοηθοῦν αὐταὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους. Αἱ παραστατικώταται αὐταὶ παρομοιώσεις λέγονται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ «Παραβολαί».—**Ἐν τῷ σπείρειν**—ἐνῶ ἔσπερνε.—**Ἐξανέτειλεν**—ἐφύτρωσε.—**Ἐκφυματίσθη**—ἐκάη, ἐξηράνθη.—**Ἄ μὲν**—ἄλλα μὲν σπέρματα.—**Δέδοται**—

ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.—*Τὰ μυστήρια*—ἐννοεῖ τὰς ὑψηλὰς διδασκαλί-
 ας τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἵτινες μᾶς κάμνουν ἀξίους τῆς
 βασιλείας τοῦ Θεοῦ.—*Μὴ συνιεῖς*—ὁ μὴ ἐννοῶν, ἐκεῖνος
 ποῦ περιφρονεῖ διδασκαλίαν τινά, ποῦ δὲν τὴν θέλει.—*Λό-
 γος τῆς βασιλείας*—ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸ θεῖον κήρυγμα, τὸ
 ὁποῖον μᾶς διανοίγει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.—
Σκανδαλίζεται—κλονίζεται, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν λόγον
 τοῦ Θεοῦ.—*Αἰὼν οὗτος*—ὁ παρῶν κόσμος, ὁ γεμάτος
 φροντίδας διὰ τὰ ὑλικά καὶ ταπεινὰ ἀγαθὰ.

β'.) Ἡ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.

Δίκαιοι—εὐσεβεῖς, ἐνάρετοι.—*Ἐξουθενῶ*—περιφρονῶ.—
Ἰερὸν—ὁ ναὸς τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἱεροσολύμοις ὡς γνω-
 στόν, οἱ Ἰουδαῖοι ἄλλον ναὸν δὲν εἶχον.—*Φαρισαῖοι*—
 πρβλ. σελ. 80. *Πρὸς ἑαυτὸν*—ἀναφέρεται εἰς τὸ: προσηύχето.—
Σταθεῖς—ἀγερῶχος.—*Σάββατον*—ἐνταῦθα—ὄλη ἢ ἑβδο-
 μάς.—*Ἰλάσθητί μοι*—λυπήσου με, συγχώρεσέ με.—*Δεδι-
 καιωμένος*—ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συγχωρημένος.—*Ὅτι*—αἰ-
 τιολογικόν.—

Ῥητόν.—«Ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται».

γ'.) Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.

Τὸ ἐπιβάλλον—τὸ ἀνήκον.—*ὧν ἡσθιον*—τὰ ὁποῖα ἔτρω-
 γον· δεικνύει τὴν κατάπτωσιν καὶ δυστυχίαν τοῦ νεωτέ-
 ρου υἱοῦ.—*Μισθιοὶ*—μισθωτοί, ὑπηρεταί.—*Ἀναστὰς πορεύ-
 σομαι*—θὰ σηκωθῶ καὶ θὰ πάω γρήγορα.—*Εἰς τὸν οὐρα-
 νὸν*—εἰς τὸν καθήμενον εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὸν Θεόν.—
Δακτύλιον—ἦτο δεῖγμα τιμῆς καὶ ἀγάπης.—*Παῖδες*—οἱ
 δοῦλοι.—*Συμφωνίας*—ἐν: ὀργάνων—μουσικῆν.

Ῥητόν.—«Χαρὰ μεγάλη γίνεται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ
 ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι».

δ'.) Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσπλάχνου δούλου.

Συνᾶραι λόγον—νά λογαριασθῆ.—*Τάλαντον*—τὸ γνω-
 στὸν Ἀττικὸν νόμισμα, ἰσοδυναμοῦν πρὸς 6.000 περι-

που άττικάς δραχμάς.—'Αποδοθῆναι=νά πληρωθῆ τὸ ὀφειλόμενον.—*Μακροθύμησον*=ανάβαλε τὴν τιμωρίαν.—*Καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκε* = τόση μεγάλη ἦτο ἡ εὐσπλαχία τοῦ Κυρίου ἐκείνου, ὥστε ὄχι μόνον τὴν τιμωρίαν ἀνέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ἐχάρισε ἐντελῶς τὸ μέγα ἐκεῖνο χρέος.—*Δηνάριον*=νόμισμα Ρωμαϊκόν, ἴσον περίπου πρὸς μίαν δραχμὴν.—'Επνιγε=τὸν ἐπίεξε, τὸν ἐβίαζε.—*Διεσάφησαν*=ἔκαμα γνωστά.—*Οὕτω*=ὅπως καὶ ὁ Κύριος τῆς παραβολῆς.

Ρητόν=«'Αφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

ε΄.) Ἡ παραβολὴ τοῦ ἄφρονος πλουσίου.

'*Η χώρα*=τὰ κτήματα, τὰ χωράφια.—*Καθελῶ*=θὰ κρημνήσω.—*Κείμενα*=ἀποθηκευμένα, ἐξαρκοῦντα γιὰ πολλὰ ἔτη.—'Αναπαύου κλπ.=δεικνύει πόσον ὑλόφρων καὶ εὐτελῆς ἦτο ὁ πλούσιος αὐτός, ὥστε ὡς μόνον σκοπὸν τῆς ζωῆς του ἔθεσε τὸ «φαῖ, πιοτὸ καὶ διασκέδασις».—*Οὕτω*=θὰ πάθῃ.—'Ο θησαυρίζων ἐαυτῷ=θησαυροῦς ὑλικούς διὰ τὸν ἑαυτὸν του.—*Πλουτῶ εἰς Θεόν*=διὰ τῶν καλῶν μου ἔργων θησαυρίζω θησαυροῦς πνευματικούς πλησίον τοῦ Θεοῦ.

Ρητόν.—«'Α δὲ ἠτοίμασες τίνοι ἔσται;».

στ΄.) Ἡ παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου.

Νομικός=ὁ ἐρμηνευτὴς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου· ὁ Νομοδιδάσκαλος τῶν Ἰουδαίων.—'Εν τῷ νόμῳ=ἐνν.: τῷ Μωσαϊκῷ.—*Πῶς ἀναγινώσκεις;*=περιέχει ἐλαφρὰν εἰρωνίαν, διὰ νὰ ἐπιτιμήσῃ τὴν ὑποκρισίαν τοῦ Νομικοῦ.—*ζήση*=θὰ ζήσης αἰώνίως, θὰ κληρονομήσης τὴν αἰώνιον ζωὴν.—'Ιερεικῶ=ἀρχαία πόλις τῆς Ἰουδαίας Β.Α. τῆς Ἱερουσαλήμ.—*συγκυρία*=σύμπωσις.—*γενόμενος κατὰ τὸν τύπον*=ἀφοῦ ἐπλησίασε.—*Λευῖται*=οἱ ἐκ τῆς ἱερατικῆς φυλῆς τοῦ Λευῖ καταγόμενοι· ἐκ τούτων ἐλαμβάνοντο οἱ ἱερεῖς. Ἦσαν οἰονεὶ διάκονοι ἐν τῷ Νοῶ τῶν Ἱεροσολύμων.—*Σαμαρεῖται*=λαὸς μιγὰς ἐξ Ἰσραηλιτῶν καὶ εἰδωλολατρῶν (Ἀσσυρίων),

σφόδρα μισούμενοι διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων (πρβλ. «οὐ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείτας»).—*Ὅ,τι ἂν προσδαπανήσης*—ὅ,τι ἐξωδεύσης πάρα πάνω.—*Ποιῶ τὸ ἔλεος μετὰ τίνος.*—κάμνω ἐλεημοσύνην εἰς τινά, εὐσπλαχνίζομαί τινά.

Ρητόν—«Εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί »;

ζ'.) Ἡ παραβολὴ τῶν τάλάντων.

Ὡσπερ—ἡ ἀπόδοσις νοεῖται: οὕτω θὰ κάμη καὶ ὁ Θεός -- *Κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν*—κατὰ τὴν ἰκανότητα, ποῦ ἔχει ὁ καθείς.—*Ἐν αὐτοῖς*—μέ αὐτά, ἔκαμε ἐμπορικὰς ἐργασίας με αὐτά.—*Ἐῖσελθε εἰς τὴν χαρὰν*—ἀπόλαυσε τὰ ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου σου.—*Εὖ*—εὖγε.—*Ἔγνωσεν σε*—ὁ ὀκνηρὸς δοῦλος ἐψεύδετο, διότι τούναντίον ἡ διανομὴ τῶν τάλάντων ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὄχι μόνον σκληρότητα καὶ ἀδικίαν δὲν δεικνύει, ἀλλὰ εὐσπλαχνίαν καὶ δικαιοσύνην, ἀφοῦ κανεὶς δὲν ἠνάγκαζε τὸν Κύριον ἐκεῖνον νὰ διανεῖμη τὰ τάλαντα εἰς τοὺς δούλους του.—*Πονηρέ*—πράγματι ὁ δοῦλος με τὰς πονηρὰς δικαιολογίας του ἐσυκοφάντει καὶ καθύβριζε τὸν εὐσπλαχνον κύριόν του.—*Ὀκνηρέ*—ἡ ἀλήθεια ἦτο ὅτι ἀπὸ ὀκνηρίαν δὲν ἐπολλαπλασίασεν τὰ τάλαντα. Ἐδειξε τοιοῦτοτρόπως καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὴν τὴν τὴν καλωσύνην τοῦ κυρίου του.—*Ἐκομισάμην ἂν*—θὰ ἐλάμβανον.—*Παντὶ τῷ ἔχοντι.*—σὲ κάθε ἄνθρωπο ποῦ ἔχει ἀρετὴν τινὰ ἢ ἰκανότητα (τάλαντον) καὶ τὴν καλλιεργεῖ, ἢ ἀρετὴ του, ἢ ἰκανότης του αὐτὴ αὐξάνει καὶ πληθαίνει τόσον, ὥστε με αὐτὴν καὶ ἄλλους νὰ ὠφελῇ.—*Ἀπὸ δὲ τῶν μὴ ἔχοντος...*—πράγματι ἡ καθημερινὴ πείρα δεικνύει ὅτι καὶ αἱ σπουδαιότεραι ἀρεταὶ καὶ ἰκανότητες παραμελούμεναι ἐξασθενοῦσι καὶ σὺν τῷ χρόνῳ χάνονται.—*Βρυσγμός*—τὸ τρίξιμο τῶν ὀδόντων· παραστατικώτατα ἢ φρᾶσις παριστᾷ τὴν φρικίαν καὶ τὸ μαρτύριον τῆς αἰωνίου κολάσεως.

Ρητόν—«Ἐνὶ ἐκάστῳ ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ».

η'.) Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.

Τότε = κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, ὅτε ὁ Χριστὸς θὰ μᾶς ζητήσῃ λόγον τῶν πράξεών μας. — *ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν* = ἀλληγορικῶς: ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία, οἱ χριστιανοί. — *χρονίζοντος* = ἐπειδὴ ἐβράδυνε. — *ἐκόσμησαν* = ἐνταῦθα: ἐτοιμάσαν. — *Μήποτε* = μήπως δὲ φθάσῃ... (ἐνν. δὲν σᾶς δίδομεν). — *Οὐκ οἶδα ὑμᾶς* = αἱ μωραὶ παρθένοι ἠγάπων καὶ ἐτίμων τὸν νυμφίον, ἀπεκλείσθησαν ὅμως τῆς χαρᾶς τῶν γάμων, ἕνεκα τῆς ραθυμίας καὶ τῆς ἀπρονοησίας των. — *Γρηγορῶ* = διατελῶ ἐν ἐγρηγόρσει, εἶμαι ξύπνος: ἐνταῦθα ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας = προσέχω πάντοτε τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ ἁμαρτίας. — *Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται* = Δὲν γνωρίζει ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος πότε ὁ θάνατος θὰ ἔλθῃ, ὥστε νὰ προλάβῃ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ψυχὴν του διὰ μετανοίας καὶ καλῶν ἔργων.

III. ΑΛΛΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

α'.) Ὁ μετὰ τοῦ πλουσίου νεανίσκου διάλογος.

Ἀγαθέ = ὁ νεανίσκος προσφωνεῖ οὕτω τὸν Σωτῆρα ὄχι διὰ νὰ πειράξῃ αὐτόν, ἀλλὰ διότι τὸν ἐπίστευε ὡς ὄντως ἀγαθόν τινα διδάσκαλον καὶ οὐχὶ Θεόν. — *Εἰμὲ εἰς ὁ Θεός* = ὑποδηλώνει ὁ Σωτῆρ εἰς τὸν νεανίσκον τὴν θείαν Αὐτοῦ φύσιν, ὅτι δηλ. δὲν εἶνε ἀπλοῦς τις διδάσκαλος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός — Λόγος. — *Θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς* = ἡ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀμοιβή. — *Λυπούμενος* = Τοῦτο δεικνύει ὅτι ὁ νεανίας ὄντως ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ ἀνώτερον βίον, ἀλλὰ ὁ πρὸς τὰ χρήματα ἔρωσ δὲν τὸν ἄφηνε. — *Δυσκόλως* = Δὲν λέγει ἀδύνατον, διότι εἶναι δυνατόν καὶ οἱ πλοῦσοι διὰ τῆς καλῆς χρησιμοποίησεως τοῦ πλοῦτου των νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. — *Κάμηλος* = τὸ γνωστὸν καὶ συνηθέστατον ἐν Παλαιστίνῃ ζῶον. — *Ἡ πλούσιον κλπ.* = δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ κυριολεκτικῶς, ἀλλὰ εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν, διὰ νὰ δειχθῇ ἡ

ὕπερβολικὴ δυσκολία.— *Τοῦτο* = τό: «πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». — *Παρά ἀνθρώποις* = γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν ἀφεθοῦν χωρὶς τὴν χάριν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

β'.) Ἡ Μέλλουσα Κρίσις.

Θρόνου δόξης = ἐνδόξου θρόνου. — *ὅταν* = οὐδεὶς γνωρίζει τὸν χρόνον, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. — *ἀφοριεῖ* = θὰ χωρίσῃ. — *πρόβαια* = ἐπιτυχῆς ἀπεικόνισις τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐσεβῶν ἀνθρώπων. — *ὁ βασιλεὺς* = διότι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ ὁ αἰώνιος βασιλεὺς τοῦ παντός. — *Ἐπίνασα καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν* = τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ἀγάπην θέτει ὁ Σωτὴρ ὡς κριτήριον τῶν πράξεων τῶν ἀνθρώπων, διότι αὐταὶ εἶναι αἱ ὕψιστα τῶν ἀρετῶν καὶ ὁ σύνδεσμος ὅλων τῶν ἄλλων. — *Συνηγάγετε* = μὲ περιμαζεύσατε, μὲ ἐφιλοξενήσατε. — *δίκαιοι* = οἱ εὐσεβεῖς, οἱ ἐνάρετοι. — *Τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων* = οἱ πτωχοὶ χριστιανοί. — *Τῷ διαβόλῳ κλπ.* = ἔχει ἐτοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του, ἀφ' ὅτου ἔγινεν ἀντάρτης κατὰ τοῦ θείου θελήματος.

γ'.) Ὁ ἔλεγχος τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων.

Τότε = ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ πάθους του, ὅτε ὁ Κύριος ἀπεστόμωσε τοὺς πειράζοντας αὐτὸν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους. — *Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας...* = διάδοχοι τοῦ Μωσέως... διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἡγέται καὶ διδάσκαλοι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Λαοῦ. — *Δεσμεύουσι* = ἐνώνουν, δένουν πολλὰ μαζί. — *Φορτία βαρέα* = εἶναι αἱ πολυποίκιλοι, κουραστικαὶ καὶ ἐν πολλοῖς ἀνεφάρμοστοι διατάξεις, τὰς ὁποίας οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Γραμματεῖς ἐπέβαλλον εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ τηροῦν, ἵνα σωθοῦν. — *Πρὸς τὸ θεαθῆναι* = διὰ νὰ τοὺς ἴδουν. — *Φυλακτήρια* = φυλακτὰ: τεμάχια διφθέρας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦσαν ρητὸ τοῦ Μωσ. Νόμου. — *Πρωτοκλισία* = ἡ πρωτοκαθεδρία κυρίως εἰς τὰ συμπόσια. — *Ἀσπασμός* = νὰ τοὺς χαιρετοῦν οἱ ἄνθρωποι. — *Ραββί* = λέξις Ἑβραϊκῆ: διδάσκαλε. Ἡ προσαγόρευσις αὕτη ἐδείκνυε

ἐξαιρετικὴν τιμὴν καὶ σεβασμόν. *Ἔμεις δὲ μὴ κληθῆτε...*—
 Εἰς τοὺς στίχους τούτους ὁ Σωτὴρ διδάσκει πόσον ταπει-
 νόφρονες πρέπει νὰ εἶναι οἱ ὁπαδοὶ του.—*Οὐαί*—ἐπιφώ-
 νημα οἴκτου καὶ λύπης σημαντικόν—ἀλλοίμονον. Μὲ τὴν
 τρομερὰν αὐτὴν λέξιν ἀρχίζει ὁ Ἰησοῦς τὸν δριμύτατον
 κατὰ πρόσωπον ἔλεγχον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων,
 οἵτινες ἦσαν ὑποκριταὶ καὶ θεομπαῖκται.—*Προφάσει μακρά*—
 μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι μακρὰς προσευχὰς κάμνετε ὑπὲρ αὐ-
 τῶν.—*Περισσότερον κοῦμα*—θὰ τιμωρηθῆτε περισσότερο
 παρά τοῦ Θεοῦ, διότι μεταχειρίζεσθε ὡς μέσον ἀρπαγῆς τὴν
 προσευχὴν.—*Κλείετε κλπ.*—ἢ φράσις ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς
 ἀμέσως κατωτέρω «Ἔμεις γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε».—*Εἰσερ-
 χομένους*—τοὺς θέλοντας νὰ εἰσέλθουν.—*Ἡ βασιλεία τῶν
 οὐρανῶν*—ἐνταῦθα—ἢ εἰς Χριστὸν πίστις, ἢ Ἐκκλησία.
Περιάγετε—γυρίζετε· ὄντως καθῆκον κάθε Ἰουδαίου
 ἦτο μὲ κάθε τρόπο νὰ προσηλυτίσῃ εἰς τὴν θρησκείαν του
 τοῦλάχιστον ἓνα εἰδωλολάτρην.—*Υἰὸν γεέννης*—προωρι-
 σμένον διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν.—*Διπλότερον ὑμῶν*—δύο
 φορές, πολλαπλασίως χειρότερον ἀπὸ σᾶς.—*Οὐδὲν ἐστὶν*
 —δὲν εἶναι τίποτα (ἐὰν παραβῆ τὸν ὄρκον του).—*Ἀποδε-
 κατῶ*—ἀφαιρῶ τὸ δέκατον τῶν εἰσοδημάτων μου· οἱ Ἰουδαῖοι
 ὄφειλον τὸ δέκατον τῶν εἰσοδημάτων των νὰ τὸ δίδουν εἰς
 τὸν Ναόν.—*Τὸ ἡδύοσμον κλπ.*—νοεῖ τὰ εὐτελῆ καὶ ἀνάξια
 λόγου πράγματα.—*Τὰ βαρύτερα*—τὰς σπουδαιοτέρας δια-
 τάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, οἷα εἶναι «ἡ κρίσις (=δι-
 καιοσύνη) καὶ τὸ ἔλεος (=ἢ φιλανθρωπία).—*ταῦτα*—τὰς
 σπουδαιοτέρας διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.—*Καεῖνα*
 —τὰς ἐλαφροτέρας διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.—*Κα-
 θαρίζετε*—σύμφωνα μὲ τὰς διατάξεις τοῦ Μ. Ν., διὰ νὰ
 μὴ εἶναι μιαρὸν καὶ ἐφάμαρτον.—*Παροψίς*—τὸ πιάτο.—
Ἔσωθεν κλπ.—τὸ περιεχόμενον τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πα-
 ροψίδος (δηλ. ὁ οἶνος καὶ τὸ φαγητόν) προέρχονται ἐξ
 ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας.—*Κεκονιαμένος*—σοβατισμένος,
 ὠρατός.—*Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ*—τοὺς κατοικούντας
 εἰς Ἱερουσαλήμ, τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις,
 ἐνῶ ὄφειλεν πρῶτος νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, τούνα-
 ντίον τὸν ἐσταύρωσε. Μὲ τὰς λέξεις αὐτάς ἀρχίζει ὁ

ἐξουσίαν = τὸν Θεόν. — *Διαφέρετε* = εἶσθε ἀνώτεροι ἀπὸ πολλὰ στρουθία· ἐνθαρρύνει καὶ μέ τοὺς λόγους τούτους τοὺς μαθητάς του ὁ Σωτὴρ, ὥστε μετὰ παρρησίας νὰ ὁμολογῶσιν Αὐτόν· διὸ καὶ προσθέτει: *πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ κλπ.* = μέ παρρησίαν δηλώσῃ ὅτι εἶναι ὀπαδός μου, ὅποιος δὲν με ἀρνηθῆι.

στ'.) Τὸ δίλεπτον τῆς χήρας.

Γαζοφυλάκιον = θησαυροφυλάκιον, ὅπου ἔρριπτον τὰς ἐλεημοσύνας των οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸν Ναόν, τὸ παρ' ἡμῖν κυτίον τῶν πτωχῶν. — *Χαλκὸν* = χάλκινα νομίσματα. — *κοδράντης* = ῥώμ. νόμισμα = δίλεπτον. — *Ἐκ τοῦ περισσεύματος* = ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ τοὺς περισσεύαν. — *Ἐκ τοῦ ὑστερήματος* = ἐκεῖνα ποὺ ἐστερήθη ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τῆς, διὰ νὰ τὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην. — *Ὅλον αὐτῆς τὸν βίον* = ὅλην τῆς τὴν περιουσίαν. —

ζ'.) Ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

Πάλιν = μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἐκ γεννητῆς τυφλοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις. — *Αὐτοῖς* = κυρίως εἰς τοὺς Φαρισαίους καὶ Γραμματεῖς. — *Ἀμὴν—ἀμὴν* = ἡ ἐπανάληψις ἐπιτείνει τὴν ἔνοιαν: ἀληθινά. — *Θύρα* = διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχονται τὰ πρόβατα εἰς τὸ ποιμνιοστάσιον καὶ μένου ἀσφαλῆ· εἶναι ἀλληγορικὴ ἔκφρασις τῆς σχέσεως τῶν χριστιανῶν μετὰ τὸν Χριστόν. — *Πάντες* = ὅσοι ἐποίησαν ἑαυτοὺς ψευδομεσσίας καὶ ψευδοσωτῆρας τοῦ κόσμου. — *Εἰσελεύσεται κλπ.* = ὅπως τὸ πρόβατον εἰς τὸ ποιμνιοστάσιον κινεῖται ἀσφαλῶς καὶ ἐλευθέρως καὶ δὲν τοῦ λείπει τίποτε, οὕτω καὶ οἱ χριστιανοὶ μόνον διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Χριστῷ δύνανται νὰ εἶναι ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ἱκανοποιῶσιν πάσας τὰς ψυχικὰς αὐτῶν ἀνάγκας. — Τὴν *ψυχὴν* = ἐνταῦθα: τὴν ζωὴν. Καὶ ἀληθῶς ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ σταυρικοῦ τοῦ θανάτου ἐπραγματοποίησε τοὺς ἄνω λόγους του. — *Ὁ δὲ μισθωτός...* = γίνεται σύγκρισις τῶν ψευδοποιμένων πρὸς τὸν μόνον ἀληθῆ ποιμένα τῶν ψυχῶν μας, τὸν Χριστόν. — *Καὶ γινώσκονται ὑπὸ τῶν ἐμῶν* = οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἀλη-

θινοί, γνωρίζουν τὸν Χριστόν, τὸν ἀκολουθοῦν μετ' ἐπι-
στοσύνης καὶ ὑπακούουν εἰς Αὐτόν, ὅπως τὰ πρόβατα
τὸν ποιμένα.—*ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης*—ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν
Ἰουδαίων : ἐννοεῖ τοὺς ἐθνικούς, τὰ λοιπὰ εἰδωλολατρικὰ
ἔθνη.—*ἀγαγεῖν*—εἰς τὴν μάνδραν τῆς Ἐκκλησίας μου.—
Τῆς φωνῆς μου—Τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος.—*Μία
ποίμνη* . . .—θαυμασίως ἐκφράζεται διὰ τούτων ὁ παγκό-
σμιος χαρακτήρ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ.

η΄.) Αἱ τελευταῖαι συμβουλαὶ τοῦ Σωτῆρος
πρὸς τοὺς μαθητάς του.

Ἡ Καινὴ Ἐντολή.

Ὅτε ἐξῆλθε—ὁ προδότης Ἰούδας ἐκ τοῦ Μυστικοῦ δεί-
πνου.—*Τεκνία*—μετὰ τρυφερότητος ἔχει λεχθῆ—παιδιά
μου.—*Ἐτι μικρόν*—διότι μετ' ὀλίγον θὰ συναλαμβάνετο
καὶ θὰ ἐσταυροῦτο.—*ἄρτι*—ἐνταῦθα—τόρα.—*καὶ ὑμῖν
λέγω ἄρτι*—ἐννοεῖται : ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνα-
σθε ἐλθεῖν.—*ἐντολὴν καινὴν*—ἀφοῦ λοιπὸν μέλλει νὰ μὴ
τοὺς ἐπανίδῃ, δίδει εἰς αὐτοὺς τὰς τελευταίας του
ὑποθήκας.—*καινὴν*—διότι ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, ὅπως διε-
τυπώθη καὶ ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, εἶναι ὄντως
νέα διὰ τοὺς ἀνθρώπους.—*ἐν τούτῳ*—τὸ ὄργανον—διὰ
τούτου.

Ὁ Σωτὴρ στηρίζει τοὺς μαθητάς του.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου—ἐν οὐρανοῖς, ἐν τῇ βα-
σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, πλησίον τοῦ Θεοῦ.—*Μοναὶ*—τόπος
πρὸς διαμονήν· θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι κάθε χριστιανὸς δύναται,
ἐὰν θέλῃ, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ
νὰ εἶναι πλησίον τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ ὁ
Κύριος.—*πορεύομαι ἐτοίμασαι*—καὶ πράγματι ὁ Σωτὴρ διὰ
τοῦ Σταυροῦ του ἤνοιξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς πύλας
τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.—*πάλιν ἔρχομαι*—κατὰ τὴν
δευτέραν παρουσίαν.—*ἵνα ὅπου ἐγὼ εἰμί* . . .—δεικνύει τὴν
ἄμετρον ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του.—

Οὐκ οἶδαμεν—Ὁ Θωμᾶς ἐκλαμβνάει κατὰ λέξιν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος καὶ νομίζει ὅτι πρόκειται περὶ ὕλικου τόπου, ὅπου ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ.—*Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς*—ἀληθῶς ὁ μόνος δρόμος δρόμος, δι' οὗ ἐπιτυγχάνει τις τὸν προορισμὸν του, ἡ μόνη πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς, καὶ ἡ μόνη ἀλήθεια εἶναι ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ διδασκαλία Του καὶ δι' αὐτοῦ γνωρίζομεν τὸν ἀληθινὸν Θεόν (τὸν Πατέρα).—*Εἰ ἐγνώκειτέ με...*—ἐὰν μέ εἶχате γνωρίση...—*Καὶ ἀπ' ἄρτι*—καὶ μετ' ὀλίγον.—*Γινώσχετε κλπ.*—ἀντὶ μέλλοντος—διὰ τοῦ σταυροῦ καί τῆς ἀναστάσεώς μου καὶ διὰ τῆς ὑμᾶς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.—*Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί*—δεικνύει τὸν ἀδιαχώριστον σύνδεσμον τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος.—*Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ*—Ἀλλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς λαβὼν, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ.—*Διὰ τὰ ἔργα*—Μία ἀπὸ τὰς τρανωτέρας ἀποδείξεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ.—*Τὰ ἔργα*—τὰ θαύματα τὰ ὅποια κάμνω.—*Κακεῖνος ποιήσει*—ἡ ἱστορία τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκύρωσε τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος.—*Ὅτι ἐγὼ...*—Θὰ κάμουν δέ, εἰς Ἐμὲ πιστεύοντες, θαύματα διότι Ἐγὼ, μετὰ τὴν εἰς οὐρανούς ἀνάληψίν μου, θὰ στείλω εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν χάριν καὶ ἐνισχυσιν. Συνέπεια δὲ τούτου εἶναι τὸ ἐφεξῆς.—*Ὅτι ἂν αἰτήσησθε κλπ. ἐν τῷ νίῳ*—Διὰ τοῦ υἱοῦ. Ὅντως διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγνωρίσθη εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδοξάσθη ὁ Πατὴρ.—*Ἐγὼ ποιήσω*—ἡ μετ' ἐμφάσεως ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἐννοίας, σκοπὸν ἔχει νὰ βεβαιώσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων.—*Ἐρωτήσω*—θὰ παρακαλέσω.—*Παράκλητος*—ὁ παρηγορητὴς, ὁ βοηθός. Λέγεται οὕτω τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διότι ἐνισχύει καὶ παρηγορεῖ κάθε χριστιανὸν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῆς τῆς ἁμαρτίας.—*Ἄλλον*—ἀντὶ ἐμοῦ.—*ὁ κόσμος*—οἱ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ζῶντες.—*Οὐ θεωρεῖ κλπ.*—ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ἁμαρτία τυφλώνει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν εἴμπορεῖ, οὐδὲ τὸν συμφέρει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν.—*ἀφήσω*—πλήρες τρυφερᾶς στορ-

γῆς.—*Ἐρχομαι*—θά ἔλθω μετὰ τὴν ἀνάστασίν μου.—*Ζῶ*—μετὰ τὴν ἀνάστασίν μου καὶ θά με ἰδῆτε. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου καὶ τῆς εἰς ἐμέ πίστεως εἶνε ὅτι καὶ σεῖς θά ζήσετε αἰώνια ἐν οὐρανοῖς.—*Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ*—τῆς ἀναστάσεώς μου.—*Ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν*—τὸν Χριστὸν γνωρίζουν μόνον ὅσοι ἀγαποῦν Αὐτόν καὶ τηροῦν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.—*Τι γέγονε*—τί ἔχει γίνῃ—διατί;—*Καὶ μονὴν ποιήσομεν*—ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ θά εἶνε πάντοτε μαζί με τὸν τηροῦντα τὸν λόγον καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ.—*Ἐάν τις ἀγαπᾷ με κλπ.*—περιέχουν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀπορίαν τοῦ Ἰούδα: δὲν φανεροῦται ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, διότι ὁ κόσμος, ζῶν ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ μὴ ἀγαπῶν τὸν Χριστόν, δὲν εἰμπορεῖ, οὐδὲ εἶνε ἄξιος νὰ γνωρίζῃ τὸν ἀποστείλαντα τὸν Ἰησοῦν Θεὸν καὶ Πατέρα.

Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ὄπαδοί του.

Αἶρει—σηκώνει, τὸ πετάει.—*Ἀμπελος—κλήματα*—δείκνυται ἡ στενὴ σχέσις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς Του.—*Καθαροὶ*—ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἐκαθάρισε τοὺς μαθητάς του ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας.—*Ὁ μένων ἐν ἐμοί*—διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν μου.—*Χωρὶς ἐμοῦ*—μακρὰ ἀπὸ ἐμέ.—*Ἐάν μὴ τις μείνῃ*—ὅπως τὸ κλημια ἀποκοπτόμενον ἀπὸ τὴν ἄμπελον δὲν κάμνει καρπὸν, ἀλλὰ μαραίνεται καὶ μόνον διὰ τὸ πῦρ προορίζεται, οὕτω καὶ οἱ ὄπαδοί τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν ἀπομακρυνθοῦν ἀπ' Αὐτόν, δὲν εἰμποροῦν νὰ προκόψουν ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ εἶνε προωρισμένοι διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν.—*Ἐν τούτῳ*—διὰ τούτου, τοῦ κατωτέρω: ἵνα καρπὸν φέρητε, δηλ. διὰ τῆς πνευματικῆς σας καρποφορίας, διὰ τῶν καλῶν σας ἔργων.—*Τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ*—ἐξακολουθήτε νὰ με ἀγαπᾶτε, ὅπως ἐγὼ σᾶς ἀγαπῶ.—*ἡ χαρὰ πληρωθῆ*—νὰ μὴ ἔχητε οὔτε ἴχνος λύπης εἰς τὴν ψυχὴν σας, ἀλλὰ νὰ χαίρετε τελείως, ἀναλογιζόμενοι πόσον σᾶς ἀγαπῶ.—*Τὴν ψυχὴν*. . .—ἀπὸ τοῦ νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του διὰ τοὺς ἀγαπητοὺς του.—*Φίλους*—πόσον μεγάλη τιμὴ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους

νά εἶναι φίλοι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ! Καί ὁμως ὁ ἴδιος ὁ Χριστός ὀλίγον βραδύτερον, μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, ὀνομάζει τοὺς μαθητάς του ὄχι πλέον φίλους, ἀλλὰ ἀδελφούς.— *Ἔθνη* = σᾶς ἔβαλα, σᾶς προώρῃσα.— *Καρπὸν φέρητε* = ἵνα διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου διαδώσετε τὴν ἀλήθειαν καὶ σώσετε τὸν κόσμον.— *Ἴνα ὅ,τι ἄν. . .* = ἐννοεῖται τό : καί.— *Ἐφίλει ἄν. . . .* = θὰ ἀγαποῦσε τὸ δικόν του πρᾶγμα, τοὺς ὁμοίους του.— *Μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος* = πάντοτε οἱ κακοὶ μισοῦν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐναρέτους.— *Ταῦτα πάντα* = τοὺς διωγμοὺς καὶ τὸ ἐναντίον σας μῖσος.— *Διὰ τὸ ὄνομά μου* = ἐπειδὴ εἴσθε ὁπαδοί μου.— *Ὅτι οὐκ οἶδασι . . .* = δὲν ἤμποροῦν, ἕνεκα τοῦ ἁμαρτωλοῦ των βίου, νὰ γνωρίσουν ὅτι εἶμαι ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱός Αὐτοῦ.

Β' ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

α'). Ἰδρυσις τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

(Πραξ. β'. 1—24 καὶ 32—41).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι* = χρονικῶς = ἐνῶ συνεπληροῦτο ἡ πεντηκοστὴ ἡμέρα.— *ὁμοθυμαδόν* (ὁμό—θυμος) = ὁμοψύχως, μὲ μίαν ψυχὴν.— *ἐπὶ τὸ αὐτὸ*, ἐννοεῖται: οἴκημα = εἰς τὸ αὐτὸ οἴκημα: τοῦτο ἦτο τὸ ὑπερῶν χριστιανικοῦ τινος οἴκου, πιθανῶς τῆς μητρὸς τοῦ Μάρκου (πρβλε. σελ. 60 ἐν Ἱεροσολύμοις.— *φέρομαι*: ἐνταῦθα = ἐπιπίπτω, ἐπέρχομαι.— *ὥσπερ φερομένης. . .* = ὅσῳ νὰ φυσοῦσε ἰσχυρὸς ἄνεμος.— *ἐκάθησε* = ἡ πυρίνη γλώσσα.— *ἐπλήσθησαν*, ἀορ. παθ. τοῦ πίμπλημι = ἐπληρώθησαν, ἐγεμίσθησαν.— *ἀποφθέγγομαι* = ὁμιλῶ, ἐκφράζομαι (κυρίως ἐπὶ διδασκαλίας), σοφᾶ καὶ μεγάλα λαλῶ.— *τῶν ὑπὸ τῶν οὐρανῶν* ἐννοεῖται ὄντων

τροπικῶς=τῆς ὑψηλίου.—*συνεχύθη*·παθ. ἀορ. τοῦ συγχέω ἢ συγχύνω=χύνω ὁμοῦ, ἀνακατώνω, ταραττώ, ἐκπλήττομαι, ὡς ἐνταῦθα.—*ἐξίσταμαι*=ἐκπλήττομαι.—*τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι*; τοῦτο=τὸ συμβαῖνον, τὸ ὅτι οἱ Ἁπόστολοι ἐλάλουν ξέναις γλώσσαις, σάν τι νὰ εἶναι αὐτό;—*γλεῦκος* (τὸ)=ὁ μοῦστος, τὸ ἀγίνωτο κρασί.—*μεστοῦμαι γλεῦκους*=γεμίζομαι ἀπὸ μοῦστον, μεθύσκομαι.—*ἐπαίρω*=σηκῶνω ἐπάνω, ὑψώνω.—*ἐνωτίζομαι* (ἐν—οὔς, ὠτός)=ἀκούω, βάζω σ' τ' αὐτιά μου, ἀκούω προσεκτικά.—*ὑπολαμβάνω*=νομίζω.—*τοῦτο* τὸ ὅτι οἱ Ἁπόστολοι ἐλάλουν ἑτέραις γλώσσαις.—*πᾶσα σάρξ*=πᾶς ἄνθρωπος.—*ὀράσεις*=αἱ ὀπτασίαι (ἐπὶ θείων καὶ ὑπερφυσικῶν ἀντικειμένων).—*τέρας*—*σημεῖον*=ἐν τῇ Κ.Δ. πάντοτε σχεδὸν αἱ λέξεις αὗται ἀπαντῶνται ὁμοῦ=πράγματα παράδοξα, πᾶν τὸ παρά τοὺς φυσικοὺς νόμους τελούμενον, τὸ θαῦμα.—*ἀτμίς*—*ἶδος*=ὁ ἀτμός, ἡ ἀναθυμίασις· *ἀτμίς καπνοῦ*=στήλη καπνοῦ.—*ἀπὸ τοῦ Θεοῦ*=συχνάκις παρά τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀντί: ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.—*οἷς ἐποίησε*=καθ' ἕλξιν ἀντί: ἃ ἐποίησε.—*ἐκδοτός*=ὁ παραδεδομένος εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐχθρῶν του.—*προσπῆξαντες* ἐννοεῖται: ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.—*ὠδὴν*—*ἴνος*=ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ, σφοδρὸς πόνος· *ὠδίνας θανάτου*=οἱ πόνοι τοῦ θανάτου.—*λύειν τὰς ὠδίνας τοῦ θανάτου*=ἐλευθερῶναι ἀπὸ τὸν θάνατον, ἀνίσταν τινὰ ἐκ νεκρῶν.—*μάστιγες*=ὁ βεβαιῶν περί τινας, ὁ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως βεβαιῶν τι.—*ὑψωθείς*=εἰς τοὺς οὐρανούς, ἀναληφθεὶς.—*τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ*· ἐννοεῖται: χειρὶ =διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα ἡ δεξιὰ εἶναι σύμβολον τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ· ὅθεν=διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.—*ἐπαγγελία*=ὑπόσχεσις.—*τοῦτο ὃ κλπ.*=ἐννοεῖ οὐχὶ αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ τὰς θαυμασίας Αὐτοῦ ἐνεργείας, δηλ. τὰς γλώσσας πυρός, τὸ λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις.—*ὑποπόδιον*=τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας σκαμνίον.—*τιθέναι τι ὑποπόδιον τῶν ποδῶν*=παραδίδειν εἰς τὴν ἐξουσίαν τινός, ὑποτάσσειν τὸν ἐχθρόν.—*πᾶς οἶκος*=ἐνταῦθα=πᾶσα οἰκογένεια Ἰσραηλιτικῇ, ἐπομένως=πᾶς Ἰσραηλῆτης.—*κατενύγησαν*·παθ. ἀορ. β'. τοῦ κατανύσσομαι=αἰσθάνομαι συντριβὴν τῆς καρδίας, ἔρχομαι εἰς κατάνυξιν.—*εἰς ἄφρασιν*=δηλοῖ τὸν σκοπὸν=διὰ νὰ συγχωρηθῶ-

σιν αἱ ἁμαρτίαι.—*τοῖς εἰς μακρὰν*—τοῖς οὖσιν εἰς μακρινούς τόπους, δηλ εἰς τοὺς κατοίκους ὄλης τῆς γῆς. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε λυτρωτῆς καὶ βασιλεὺς ὄχι μόνον τῶν κατοικούντων εἰς τὰ στενὰ τῆς Ἰουδαίας ὄρια, ἀλλὰ ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.—*διαμαρτύρομαι*—ἐξορκίζω τινά, ἰκετεῶ.—*παρακαλῶ*—ἐνταῦθα· παροτρύνω, προτρέπω.—*σκολίδς*—ὄχι ἴσος, δόλιος, πανούργος, διεστραμμένος.—*προσετέθησαν*—ἐννοεῖται : τῆ ἐκκλησίᾳ.—

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Πεντηκοστή. Μία ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων Ἰουδαϊκῶν ἑορτῶν, αἵτινες ἦσαν: ἡ τοῦ Πάσχα, ἡ τῆς Σκηνοπηγίας καὶ ἡ τῆς Πεντηκοστῆς· ἐωρτάζετο μετὰ πολλῆς λαμπρότητος τὴν 50ὴν ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἡμέραν, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐπὶ τοῦ Σινᾶ δοθέντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Νόμου, βραδύτερον δὲ καὶ εἰς εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ θερισμοῦ, καλουμένη καὶ ἑορτὴ τοῦ θερισμοῦ.—*Ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους.* Οἱ ἀνά τὴν ὑψηλὸν διεσκορπισμένοι, ὡς καὶ σήμερον, χάριν τοῦ ἐμπορίου εὐλαβεῖς Ἰουδαῖοι, πλουτοῦντες ἐν τῇ ξένη, περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου τῶν ἐγκαθίσταντο ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῶν πόλει Ἰερουσαλήμ, ἵνα ἐν αὐτῇ ἀποθάνωσι· τοιοῦτοι πάμπολλοι Ἰουδαῖοι ἦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας (πρβλ. στιχ. 8—11).—*Γαλιλαῖοι.* Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλιλαίας διεκρίνοντο τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἐκ τῆς ἰδιαζούσης πῶς διαλέκτου τῆς Γαλιλαίας· εἶναι εἰρημένον μετὰ τινος περιφρονήσεως, διότι παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπεκράτει ἡ πεποίθησις ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας, καὶ διῆ ἐκ τῆς Ναζαρέτ, οὐδὲν ἀγαθὸν δύναται νὰ προέλθῃ (πρβλ. Ἰω. α'. 47).—*Πάρθοι καὶ Μηδοί.* Εἶναι Ἰουδαῖοι γεννηθέντες ἐν Παρθίᾳ ἢ Μηδίᾳ ὑπὸ γονέων Ἰουδαίων, ἐγκατεστημένων ἐκεῖ χάριν τοῦ ἐμπορίου, λαλοῦντες συνεπῶς, ἐκτὸς τῆς μητρικῆς Ἰουδαϊκῆς γλώσσης, καὶ τὴν γλώσσαν τὴν Παρθικὴν ἢ Μηδικὴν κλπ. δηλ. τὴν γλώσσαν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν.—*Ἐλαμίται*—οἱ κάτοικοι τῆς Ἐλάμ (παρ' Ἑλλησιν «Ἐλυμαΐδος»), χώρας πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀσσυρίας καὶ μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἐκτεινομένης· ταύτης ἐπιφανῆς πόλις ἦσαν τὰ Σοῦσα.—**Πόντιος.** Ἐπαρχία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἐν τῇ ὁποῖα πάμπολλοι Ἰουδαῖοι ἦσαν ἐγκατεστη-

μένοι. — *Καὶ τὴν Ἀσίαν.* Οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀσία» ἐννόουν μόνον τὴν ὑπὸ ἀνθυπάτουσ Ἀσίαν, ἡ ὁποία περιελάμβανε τὴν Ἰωνίαν, Αἰολίδα καὶ Λυδίαν· πρωτεύουσα αὐτῆς ἦτο ἡ Ἐφεσος. Ταύτην τὴν χώραν καλεῖ Ἀσίαν καὶ ὁ Στράβων. — *Τὰ μέρη τῆς Λιβύης.* Ἐννοεῖ τὰς χώρας τῆς Λιβύης, ἣτις ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῆς Καρχηδόνας. — *Τῆς κατὰ Κυρήνην.* Τῆς πρὸς τὸ μέρος τῆς Κυρηναϊκῆς, χώρας ἀντιστοιχοῦσης περίπου πρὸς τὴν σημερινὴν Τριπολίτιδα. — *Προσῆλυτοι* (προσέρχομαι). — Οἱ προσελθόντες, οἱ ἐθνικοί, οἱ ἀσπασθέντες τὸν Ἰουδαϊσμόν, οἵτινες ἦσαν ὄχι ὀλίγοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς τελείας καταπτώσεως τῆς εἰδωλολατρείας. — *Ὡρα Τρίτη.* Οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς καὶ ἄλλοι ἀνατολικοὶ λαοί, ὑπελόγιζον τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς 6ης π.μ. μέχρι τῆς 6ης μ.μ. Οὕτω ἡ 7 π.μ. = α' ὥρα, ἡ 8 π.μ. = β' ὥρα καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. — Τέσσαρες ὥραι ἦσαν ἐν κοινοτέρᾳ χρήσει: ἡ καθ' ἡμᾶς 9 π.μ. καλουμένη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τρίτη ὥρα, ἡ καθ' ἡμᾶς 12η τῆς μεσημβρίας = ἕκτη, ἡ καθ' ἡμᾶς 3η μ.μ. = ἐννάτη, καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς 6η μ.μ. = δωδεκάτη. (Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὄλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης Λουκ. κγ'. 44). — *Διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ* (πρβλ. Ἰωήλ Β' 28). Ὁ Ἰωήλ, εἷς τῶν μικρῶν καλουμένων προφητῶν, ἔδρασε καὶ προεφήτευσεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὀζίου, τὸ 800ὸν ἔτος π.Χ. — *Ἐσχαταὶ ἡμέραι.* Διὰ μὲν τοὺς ζήσαντας πρὸ Χριστοῦ ἔσχαταὶ ἡμέραι εἶναι αἱ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος, διὰ δὲ τοὺς μετέπειτα ζῶντας αἱ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. — *Ἐπὶ τοὺς δούλους μου κλπ.* Δούλους Θεοῦ ἢ Ἁγία Γραφή ὀνομάζει τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἐντελῶς ἀφωσιωμένους εἰς τὸν Θεὸν ἀνθρώπους. — *Αἷμα καὶ πῦρ κλπ.* Ἐπεξηγεῖ τό: «τέρατα καὶ σημεῖα»· διὰ τῶν λέξεων τούτων ἐκφράζονται διάφοροι θεομηνία, μέλλουσαι νὰ ἐπέλθωσιν ἐπὶ τοὺς κακοὺς καὶ ἀμετανοήτους ἀνθρώπους (αἷμα = θάνατοι καὶ φόνοι, πῦρ = καταστροφαι κλπ.). — *Κύριος.* Ὁ ἐξουσιαστής, ὁ ἀπόλυτος ἄρχων. — *Χριστὸς* = (ἐκ τοῦ χρίω). Ὁ κεχρισμένος μύρω ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐχρίοντο δὲ μύρω οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ προφῆται πρὸς βεβαίωσιν ὅτι εἶναι ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένοι ὑπὸ τοῦ

Θεοῦ. Ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς ἐπ' αὐτὸν καθόδου τοῦ ἁγ. Πνεύματος, κατὰ τὸ βάπτισμά του, διὰ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου καὶ διὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὄντως Χριστός, δηλαδή ὁ ἐπισήμως κεχρισμένος, ἀνεγνωρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. — *Δωρεὰ* = τὸ δῶρον, τὸ χάρισμα· λέγεται οὕτως ἢ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι μεταδίδεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους δωρεὰν καὶ ἐξ ἀπείρου ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ Πατρός. — *Ὅσους ἂν προσκαλέσηται*. Διότι ὁ Θεός, γνωρίζων τίνες ἐκ τῶν ἀθρώπων ἔχουσιν ἀγαθὴν πρόθεσιν, προσκαλεῖ τοὺτους, διὰ διαφόρων μέσων, εἰς τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν. — *Προσετέθησαν*. Προϋπήρχον ἤδη ἐκτὸς τῶν Ἀποστόλων, τῶν Μυροφόρων καὶ τῶν ἐγγυτέρων ὁπαδῶν τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ τοὺς 500 χριστιανοὶ (Α' Κορ. ιε' 6), οἵτινες μετὰ τῶν τριῶν περίπου χιλιάδων, τῶν πιστευσάντων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν. —

β.) Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν.

(Αὐτόθι β'. 42 - 47)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Ἦσαν* = οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν. — *προσκαρτερῶ* = ἐπιμένω καρτερῶς, διαρκῶς εἰς τι, ἀσχολοῦμαι διαρκῶς, ἀφοσιοῦμαι. — *κοινωνία*. ἐνταῦθα = ἡ συναναστροφή, ἡ στενὴ ἐπικοινωνία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἄλληλα. — *κλάσις τοῦ ἄρτου* = τὸ κόψιμο τοῦ ἄρτου, συνεκδοχικῶς δὲ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καθ' ὃ ἐκλάτο, δηλ. ἐτεμαχίζετο εἰς μικρὰ τεμάχια ὁ μετουσιωθείς ἄρτος καὶ μετελάμβανον ἐξ αὐτοῦ οἱ πιστοί. — *Πολλὰ τε...* = ἀντι αἰτιολογικοῦ: πολλὰ γὰρ. — *τέρατα καὶ σημεῖα* (πρβλ. Πραξ. β'. 18). — *ὑπάρξεις* = τὰ ὑπάρχοντα, ἡ περιουσία. — *καθότι ἂν τις...* = κατὰ τὴν ἀνάγκην, πού εἶχε ὁ καθείς. — *ἀφελότης* = ἡ ἀφέλεια, ἡ ἀπλότης, τὸ ἄκακον. — *ἔχω χάριν πρὸς τινα* = ἀπολαύω ἐκτιμήσεως, ἀγάπης παρά τινος, με ἀγαπᾷ τις. —

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. *Ἐγένετο φόβος*. Δὲν ἐτρομοκρατήθησαν ἐκ δεισιδαίμονός τινος φόβου οἱ πρώτοι Χριστιανοί, ἀλλ'

ἐπληρώθη ἡ καρδία των ἀπὸ τὸ ἤρεμον συναίσθημα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τῆς συναισθήσεως δηλαδή τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν καταφανῶς ἔβλεπον εἰς τὰ διὰ τῶν Ἐποστόλων τελούμενα θαύματα.— **Πᾶσι**—τοῖς χριστιανοῖς.— **Ἱερὸν**. Ἱερὸν εἶναι ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναὸς τοῦ Σολομῶντος, ὁ ἐπανειλημμένως καταστραφεὶς καὶ ἀνοικοδομηθεὶς, ἕως ὅτου τελικῶς ἀνεσκάφη κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Τίτου (72 μ.Χ.)— **Μετελάμβανον τροφῆς**. Μετὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας παρεκάθητο οἱ χριστιανοὶ εἰς κοινὰ ἀδελφικὰ δεῖπνα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο *ἀγάπαι*, καὶ ἐπεσφραγίζοντο ἀπὸ ὕμνον πρὸς τὸν Θεὸν («αἰνοῦντες τὸν Θεὸν» στχ. 47).

(αὐτόθι δ'. 32—37)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. Ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία—εἶχαν μιὰ καρδίαν καὶ μιὰ ψυχὴ· εἶχαν τὸ αὐτὸ φρόνημα καὶ τόσην ἀγάπην ἀναμεταξύ των, ὥστε ἦσαν ὡς ἓνας ἄνθρωπος.— **Ἰδιον**—ιδικόν του.— **Ἔλεγε**—ἐθεώρει.— **Ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινὰ**—Ἦσαν εἰς αὐτοὺς ὅλα κοινὰ, εἶχαν ὅλα τοὺς τὰ ὑπάρχοντα κοινὰ.— **ἀποδίδωμι**—πληρώνω τὸ ὀφειλόμενον.— **μαρτύριον**—ἡ μαρτυρία, ἡ βεβαίωσις.— **ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον**—ἔδιδον τὴν βεβαίωσιν διὰ τοῦ κηρύγματος, ἐβεβαίουν, ἐκήρυττον.— **Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς**—διότι οὐδὲ πτωχὸς τις ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν.— **Πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς**—ἀφοῦ ἐπώλουν τὰ κτήματά τους, ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πωλουμένων.— **χάρις τε**—εὐλογία Θεοῦ καὶ ἡ ἐκ ταύτης πηγάζουσα ἀγάπη καὶ ὁμόνοια.— **Καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε**—κατὰ τὴν ἀνάγκην, ποῦ εἶχε ὁ καθένας.— **χωρίον**—θέσις, τόπος, ἀγρός, κτῆμα, ὡς ἐνταῦθα.— **παράκλησις**—παρηγορία.— **Υἱὸς παρακλήσεως**—παιδί τῆς παρηγορίας, ἄνθρωπος ποῦ παρηγορεῖ, πονετικός.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Ἐπεδίδουν κλπ.= οἱ Ἐπόστολοι κατεῖχον τὴν γνώσιν καὶ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, οἰονεὶ ὡς ὀφειλὴν· ταύτην τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς

Ἀναστάσεως, τὴν ὁποίαν εἶδον ἰδίους ὀφθαλμοῖς, εἶχον τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ κρατήσουν κρυφὴν, ἀλλὰ νὰ τὴν διαδώσουν εἰς τὸν κόσμον.—*Τιθέναί παρὰ τοὺς πόδας τινός τι*—θέτειν τι εἰς τοὺς πόδας τινός, θέτειν εἰς τὴν διάθεσιν τινος. Πράγματι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, αἱ περιουσίαι πολλῶν χριστιανῶν ἐτίθεντο αὐτοπροαιρέτως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἀποστόλων, ἵνα χρησιμοποιηθῶσιν εἰς θρησκευτικούς καὶ φιλανθρωπικούς σκοπούς.—*Ἰωσῆς*. Λευΐτης καταγόμενος ἐκ Κύπρου, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Βαρνάβας, μαθητὴς τοῦ Κυρίου καὶ συνεργάτης τοῦ Παύλου προσφιλῆς, πολλὰ μοχθήσας ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου.—*Λευΐται*. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λευΐ. Οὗτοι ὑπηρετοῦν τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἐβόηθουν τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὰς θυσίας καὶ ἐδίδασκον τὸν λαόν, ἀποτελοῦντες οἰονεὶ τὸν κατώτερον κληρὸν τῶν Ἰουδαίων.—Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν καὶ ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς ῥυθμισις κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀδελφωσύνης δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνίας—αἵτινες τόσον κατατρύχονται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν ἀνισότητά—ὡς ὑπόδειγμα ἀρίστης καὶ δικαιοτάτης τακτοποιήσεως τῶν οἰκονομικῶν ὄρων τῆς ζωῆς.

γ'.) Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις.

(αὐτόθι ιζ'. 16—34)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Ἐκδέχομαι* = ἀναμένω τινά. —*παροξύνομαι* = γίνομαι ὀξύς, ἐρεθίζομαι, παροργίζομαι. —*παρωξύνετο τῷ πνεῦμα ἐν αὐτῷ*—ἠγανάκτει ἐνδομύχως. —*θεωρῶ* = παρατηρῶ. —*κατείδωλος* = ὁ πλήρης εἰδῶλων. —*παρατυγχάνοντες* = παρευρισκόμενοι κατὰ τύχην. *συμβάλλω* = ῥίπτω ὁμοῦ, συνενώνω τοὺς λόγους, (τὰς σκέψεις), συνομιλῶ, συζητῶ, συγκρούομαι ἐν τῇ συζητήσει, ὡς ἐνταῦθα. —*σπερμολόγος* = ὁ συλλέγων σπέρματα, ὁ εὐτελής, ὁ ἀργός, ὁ φλύαρος, ὡς ἐνταῦθα. —*δαιμόνιον* = ἐνταῦθα—ἡ θεότης. —*δοκεῖ* ἀντὶ τοῦ ἀττικοῦ ἔοικε. —*καταγγελεύς* = ὁ φανερόντων τι, ὁ κηρύττων τι, ὁ κήρυξ, ὡς ἐνταῦθα. —*ὅτι* αἰτιολογικόν —*εὐηγγελίζετο* = πρβλ. σελ. 58

καὶ Πραξ. ἡ'. 4.—*ἐπιλαβόμενοι*—ἀορ. β' τοῦ *ἐπιλαμβάνομαι*—πιάνω ἀπὸ τὸ χέρι, παραλαμβάνω. (πρβλ. Πραξ. θ' 24).—*ξενίζοντα*—νέα, πρωτάκουστα, ὅθεν: παράξενα.—*εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοάς*· ἑβραϊσμός=μᾶς βάζεις εἰς τὰ ὦτα, μᾶς διδάσκεις.—*κατὰ πάντα*—ἐντελῶς, καθ' ὅλοκληρίαν.—*δεισιδαίμων*—ὁ φοβούμενος τὸ θεῖον, ἄρα ὁ σεβόμενος τὸν Θεόν, ὁ εὐλαβής.—*ἀναθεωρῶ*—παρατηρῶ τι μετὰ προσοχῆς, μετ' ἀκριβείας.—*σέβασμα*—τὸ ἀντικείμενον τοῦ σεβασμοῦ, τῆς θρησκευτικῆς λατρείας.—*εὐσεβῶ* (τινά)—εἶμαι εὐσεβής, λατρεύω τινά.—*καταγγέλλω*—φανερώνω, σαφῶς κηρύττω.—*Θεραπεύομαι*—ὑπηρετοῦμαι.—*προσδεόμενος*—ὡς ἐὰν εἶχεν ἀνάγκην τινός.—*αὐτός*—ἔχει λεχθῆ μετ' ἐμφάσεως πρὸς ἀντίθεσιν, καὶ ἡ μετοχὴ *διδούς* εἶναι ἐναντιωμ.—*ἐξ ἑνὸς αἵματος*· ἀντί: ἐξ ἑνὸς ἀνθρώπου· διότι τὸ αἷμα εἶναι τὸ κύριον συστατικὸν τοῦ ἀνθρώπου.—*κατοικεῖν*—ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ: *ἐποίησε*.—*προσεταιγμέμους*—προσδιορισμένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.—*ζητεῖν* τελ. ἀπαρέμφατον, ἐξαρτῶμενον ἐκ τοῦ *ὀρίσας*· τὸ ὑποκείμενον: τοὺς ἀνθρώπους=ὀρίσας οἱ ἄνθρωποι νὰ θέλωσι νὰ εὕρωσι τὸν Κύριον... Πρόκειται περὶ τῆς ἐμφύτου τάσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς γνῶσιν τοῦ Θεοῦ.—*εἰ ἄρα ψηλαφήσειεν*—μὴ τυχόν ἠθελον ψηλαφήσει.—*ἐν αὐτῷ*=δι' αὐτοῦ, διὰ τῆς ζωοποιοῦ καὶ δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως.—*ἐσμέν*—ὑπάρχομεν.—*τῶν καθ' ὑμᾶς*=τῶν ἰδικῶν σας.—*τοῦ*=δεικτικὴ ἀντωνυμία παρὰ ποιηταῖς=τούτου.—*γάρ*=βεβαίως.—*γένος*=ἡ γενεά, ἡ γενιά, ὡς ἐνταῦθα=ἀπ' αὐτὸν (τὸν Θεόν) βεβαίως καταγόμεθα.—*χαράγματι*· παράθεσις τοῦ «*χρυσῶ*» κλπ. *χάραγμα*=τὸ χαραθέν, καλλιτέχνημα ἐκ ξύλου ἢ μετάλλου κεκοσμημένον δι' ἀναγλύφων, κατασκευάσμα.—*ἐνθύμησις*=ἡ ἐφεύρεσις.—*εἶναι ὁμοιον*=ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *νομίζειν*.—*ὑπερορῶ*=ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ=βλέπω πέρα, κάνω ὅτι δὲν βλέπω, παραβλέπω, συγχωρῶ.—*ἔστησεν ἡμέραν*=ὠρισεν ἡμέραν.—*ἐν δικαιοσύνῃ*=*δηλοῖ* τὸ τρόπον=δικαίως.—*ἐν ἀνδρὶ ᾧ*=σημ. τὸ ὄργανον=δι' ἀνδρός. τό : ᾧ καθ' ἔλξιν=*ὄν* ὠρισεν.—*πίστις* ἐνταῦθα ἢ ἐμπιστοσύνη.—*πίστιν παρασχὼν πᾶσι*=καταστήσας αὐτὸν ἀξιόπιστον, ἄξιον ἐμπιστοσύνης εἰς ὅλους.

τὸ δὲ «ἀναστήσας» αἰτιολογεῖ τὸ «πίστιν παρασχών» = διότι τὸν ἀνέστησε. — *κολληθέντες* = προσκολληθέντες.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Αὐτούς. Τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον, συνεργοὺς τοῦ Παύλου. Ὁ Παῦλος ἐν Βεροίᾳ διωχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐλθόντων ἐκ Θεσσαλονίκης Ἰουδαίων, ἐφυγαδεύθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τῆς Βεροίας διὰ θαλάσσης εἰς Ἀθήνας, ὅπου τὸν ἠκολούθησαν καὶ ἄρκετοὶ Βεροιαῖοι χριστιανοί· οὗτοι ἐπιστρέφοντες εἰς Βέροϊαν ἔφεραν παραγγελίαν τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς ἐκεῖσε παραμειναντας συνεργοὺς τοῦ Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ἔλθωσιν εἰς Ἀθήνας ὡς τάχιστα. — *Κατείδωλον.* Εἶναι γνωστὴ ἡ εὐσέβεια τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, οἵτινες ἐτίμων οὐ μόνον τοὺς ἐπιτοπίους θεοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ξένους· τὸ κατείδωλον τῆς πόλεως βεβαιοὶ καὶ ὁ Παυσανίας (Ἄτικ. 1—24). — *Συναγωγή.* (Πρβλ. σελ. 82) Κατὰ πρῶτον συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, κατὰ τὴν ἀρχὴν τὴν ὁποίαν εἶχε, σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος (Ματθ. α' 6), νὰ κηρύττῃ τὸν Χριστὸν πρῶτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Ἐθνικούς. — *Σεβόμενοι.* Δηλ. τὸν Θεόν ἦσαν ἔθνικοί, προσηλυτισθέντες εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν (πρβλ. «προσῆλυτοι» σελ. 101 καὶ Πραξ. β' 10). — *Ἀγορά.* Εἶναι ἡ ἀρχαία ὑπὸ τὸν Ἄρειον Πάγον κειμένη ἀγορὰ καὶ οὐχὶ ἡ νεωτέρα, ἡ Ῥωμαϊκὴ. — *Ἐπικούρειοι.* Φιλόσοφοι, ὄπαδοὶ τοῦ Ἐπικούρου (342—270 π.Χ.), οἵτινες, ἀπομακρυνθέντες τῆς ἀρχικῆς διδασκαλίας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐδίδασκον ὅτι σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἶναι ἡ εὐδαιμονία, συνισταμένη ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἀπολαύσει τῶν ἡδονῶν. — *Στοιῖκοι* (στοά). Οἱ ὄπαδοὶ τῆς Στοϊκῆς φιλοσοφίας, ἧτις ἐδίδασκον ὅτι σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι ἡ ἀρετὴ, τὸ κατ' ἀρετὴν δρᾶν διὰ τῆς ἐλευθέρως χρήσεως τῆς βουλήσεως· πρὸς τοῦτο διὰ τῆς νεκρώσεως τῶν ἐπιθυμιῶν ἔτεινον πρὸς ἐντελῆ ἀπάθειαν. Τὸ εὐγενές τοῦτο φιλοσοφικὸν σύστημα ἐξέπεσε κατόπιν, ἀφ' ἐνός μὲν εἰς παροιμιώδη ἀπάθειαν, χωροῦσαν μέχρις ἀπανθρωπίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς ἐγωϊσμόν καὶ περιφρόνησιν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Εἶναι προφανές ὅτι καὶ τὰ δύο φιλοσοφικά συστήματα, τῶν τε Στοϊκῶν καὶ τῶν Ἐπικουρείων, διέκειντο δυσμενῶς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Παύλου κηρυττόμενον

χριστιανισμόν.—*Καὶ τὴν Ἐνάστασιν.* Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἐνόμισαν τὴν Ἐνάστασιν ὡς θήλειάν τινα θεότητα, σύντροφον τοῦ Ἰησοῦ.—*Ἐπὶ τὸν Ἀρειον Πάγον.* Ὡδήγησαν τὸν Παῦλον εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον, διότι ὁ ἱερός ἐκεῖνος τόπος, καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἡσυχίαν, ἦτο καταλληλότερος τῆς ἀγορᾶς, ἵνα ὁ Παῦλος διεξοδικῶς ἐκθέσῃ τὴν ὑψηλὴν διδασκαλίαν του.—*Ἀρειος Πάγος.* Ὁ γνωστὸς ἱερός λόφος ἐν Ἀθήναις πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα συνεδρίαζε τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Βεβαίως δὲν ὠδήγησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκεῖ τὸν Παῦλον, ἵνα δικασθῆ, ἀλλ' ἀπλῶς ἵνα ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἱερότητι ἐκείνῃ τοῦ περιφήμου λόφου ἐκθέσῃ αὐτοῖς τὴν ξενίζουσαν διδαχὴν του.—*Ἡ λέγειν τι κλπ.* Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀργοσχολία τῶν Ἀθηναίων, περὶ ἧς ὁ Δημοσθένης λέγει «βούλεσθε περιόντες αὐτῶν πυθάνεσθαι *λέγεται τι καινόν*»;—*Ἄγνωστω Θεῷ.* Ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις διὰ τοὺς ξένους βωμοί, φέροντες διαφόρους ἐπιγραφάς, οἷον: «Θεῷ ἀγνώστω καὶ ξένῳ». Παρὰ τὸν λιμένα τῆς Μουνηχίας ἦτο, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πausanias, βωμὸς «θεῶν ἀγνώστων καὶ ἠρώων», ὁ δὲ Φιλόστρατος βεβαίως ὅτι ἐν Ἀθήναις «καὶ ἀγνώστων δαιμόνων βωμοὶ ἴδρυνται». Ὅπωςδήποτε ἡ ἴδρυσις βωμῶν εἰς θεόν, ὃν ἠγνόουν, δεικνύει τὴν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις συναίσθησιν τῆς ἀτελείας τῆς θρησκείας τῶν καὶ τὴν ἔμφυτον τάσιν πρὸς γνῶσιν θεοῦ τινος τελείου, πληροῦντος πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.—*Θεῖας προσεταγμένους κλπ.* Καὶ βεβαίως ἡ ἱστορία τῶν λαῶν καὶ τῆς κατοικίας αὐτῶν εἶναι προσδιορισμένη ὑπὸ τῆς πανσόφως κυβερνώσης τὸν κόσμον θείας Προνοίας.—*Τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν.* Τὸ ἡμίστιχον εἶναι τοῦ ποιητοῦ Ἀράτου· ἀλλὰ καὶ ὁ Στοϊκὸς Κλεάνθης τὸ αὐτὸ ἔχει εἶπει «ἐκ σοῦ (τοῦ Διὸς) γένος ἐσμέν» καὶ πρὸ αὐτοῦ ἡ ἰδία ἔννοια συναντᾶται παρὰ πολλοῖς ποιηταῖς (ἰδίᾳ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς) κλπ.—*Χρόνοι ἀγνοίας.* Λέγεται οὕτως ἡ ἐποχὴ τῆς εἰδολωλατρείας (οἱ πρὸ Χριστοῦ χρόνοι), διότι κατὰ ταύτην, ἀγνοήσασα ἡ ἀνθρωπότης τὸν Θεόν, ἐλάτρευεν ἀντὶ τούτου τὰ κτίσματα καὶ τὰ εἶδωλα.—*Ἐν ἀνδρὶ*—τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ· ὀρθῶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος δὲν ὀνομάζει ῥητῶς τὸν Σωτῆρα, διότι οἱ ἔχοντες τὴν διάθεσιν νά

σωθῶσιν ἀσφαλῶς θὰ ἔσπευδον νὰ τὸν ἐρωτήσουν.—*Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης*. Ἀθηναῖος, κατέχων τὸ ὑψηλὸν τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἀξίωμα. Πιστεύσας εἰς τὸν Χριστόν, ἐγένετο πρῶτος, ἢ κατὰ τινὰς δεύτερος, ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, καταλιπὼν χριστιανικὰ συγγράμματα· ἐμαρτύρησε, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις, πιθανῶς ἐπὶ Τραϊανοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τοῦ τῆ 3ῆ Ὀκτωμβρίου.—*Δάμαρις*. Μόνον ἐνταῦθα ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦτο· φαίνεται ὅμως ὅτι θὰ ἦτο ἐπίσημός τις γυνή, ἀφοῦ ὁ Λουκᾶς ὀνομαστὶ τὴν ἀναφέρει, παρατάσσωσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐπίσημον προσωπικότητα τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

δ'.) Τὰ καθήκοντα τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας.

(Αὐτόθι κ'. 17—38).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Πέμψας*—ἀγγελιοφόρους.—*μετακαλοῦμαι*—προσκαλῶ τινὰ πλησίον μου.—*ὕμεῖς*· μετ' ἐμφάσεως—σεῖς αὐτοί, σεῖς οἱ ἴδιοι.—*μεθ' ὑμῶν... ἐγενόμην*—μεθ' ὑμῶν συνανεστράφην, ἐφέρθην μαζί σας, ποίαν συμπεριφορὰν ἔδειξα ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀναστροφῇ.—*δουλεύων*—ἐπεξηγεῖ τὸ πῶς.. *ἐγενόμην*—ὑπηρετῶν εἰς τὸν Κύριον, εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου.—*ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων*—χρονικῶς = ὁσάκις οἱ Ἰουδαῖοι μὲ ἐπεβουλεύοντο.—*ὡς*—εἰδικόν, ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ *ἐπίστασθε*.—*ὑποστέλλομαι*—ἀποσύρομαι ἐκ φόβου, δειλιῶ, ἐκ φόβου παρασιωπῶ, ὡς ἐνταῦθα.—*διαμαρτυρόμενος*—ἐνταῦθα—κηρύττων παρησίᾳ (πρβλ. σελ. 100 καὶ Πράξ. θ'. 27).—*κατὰ πόλιν*—εἰς ἐκάστην πόλιν, διὰ τῆς ὁποίας διέρχομαι.—*τὰ συναντήσοντά μοι*—τὰ ὅσα θὰ μοῦ συμβοῦν, ὅσα θὰ μ' εὔρουν.—*διαμαρτύρεται*—ἐνταῦθα· μαρτυρεῖ σαφῶς καὶ ἐπισημῶς, ῥητῶς βεβαοῖ.—*μένουσιν*—μὲ ἀναμένουσιν.—*οὐδενὸς λόγον ποιῶμαι*—οὐδὲ ὅπως λογαριάζω (τὰ δεσμὰ καὶ τὰς θλίψεις), οὐδὲ ὅπως μὲ προοῦσι ταῦτα.—*τίμιος*—ἐντιμος, εὐπόληπτος, πολῦτιμος, ὡς ἐνταῦθα.—*ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαντιῶ*—θεωρῶ τὴν ζωὴν μου πολῦτι-

μον.— *διακονία* = ἡ ὑπηρεσία, ἡ ἀποστολή.— *διαμαρτύρασθαι* = ἐπεξηγεῖ τὸ: τὴν.— *διακονίαν* = δηλ. νά κηρύξω σαφῶς καὶ μετὰ παρρησίας... — *ἐν οἷς διηλήθον* = μεταξὺ τῶν ὁποίων διέμεινα.— *μαρτύρομαι* = ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα, διαβεβαιῶ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐνταῦθα.— *ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ* = κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν.— *ὑπεσειλάμην* = πρβλ. αὐτ. στιχ. 20.— *ἔθετο* = ἀντί: ἐποίησε, κατέστησε.— *ποιμαίνειν* = τελικὸν ἀπαρεφμ. ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ *ἔθετο ἐπισκόπους*.— *περιποιοῦμαι* (μέσον) = ἀποκτῶ τι διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, προσπορίζομαι, ἀποκτῶ, ὡς ἐνταῦθα.— *ἐγώ... οἶδα* = σαφῶς γνωρίζω: τὸ «ἐγώ» ἐτέθη ἐμφαντικῶς, ἵνα δείξη τὴν πεποίθησιν, ἣν ἔχει περὶ τοῦ λεγομένου.— *ἀφιξίς* = ἐνταῦθα = ἀναχώρησις.— *βα ὑς* = ὁ ἔχων βάρος, ὁ προξενῶν βάρος, ὁ ἐνοχλητικός.— *ἀναστήσονται* = θά σηκωθοῦν, θά φανερωθοῦν.— *τοῦ ἀποσπᾶν* γενικὴ τοῦ σκοποῦ = ἵνα, ἀποσπῶντες τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν πίστιν, σύρῳσιν αὐτοὺς ὀπισθὲν των.— *μαθηταί* = οἱ χριστιανοί (πρβλ. Πραξ. 5' 1).— *γρηγορῶ* = εἶμαι ξύπνιος, ἀγρυπνῶ, προσέχω.— *μνημονεύω* = ἐνταῦθα = ἐνθυμοῦμαι, ἔχω ἐν τῇ μνήμῃ μου.— *Παρατίθεμαι* = παρακαταθέτω, ἐμπιστεύομαι τι εἰς τινα (πρβλ. τὸ τῆς Ἐκκλησίας «Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν παραθώμεθα»).— *ἐποικοδομῶ* = κτίζω ἐπὶ τινος: ἐνταῦθα ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας = νά προαγάγῃ τὴν πνευματικὴν σας οἰκοδομήν, νά σας τελειοποιήσῃ ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς. Ὁ ἠθικός καὶ θρησκευτικός βίος τοῦ χριστιανοῦ παρίσταται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὡς οἰκοδομή τις, κτιζομένη καὶ ὅλον ἐν τελειοποιουμένη.— *ἐν τοῖς ἡγιασμένοις* = μεταξὺ τῶν ἁγίων.— *ἱματισμός* = ἐνταῦθα = γενικῶς αἱ ἐνδυμασίαι, τὰ φορέματα.— *οὐδενός* = ἔχει λεχθῆ μετ' ἐμφάσεως.— *χρεῖται* = αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου.— *ὑποδείκνυμι* = ἐνταῦθα = δεικνύω διὰ παραδειγμάτων.— *ὑπέδειξα* = ἐδίδαξα διὰ τοῦ παραδείγματός μου.— *ἀντιλαμβάνομαι* = ὑποστηρίζω, βοηθῶ.— *μακάριον* = ἐκεῖνο τὸ ὅποσον καθιστᾷ τινὰ μακάριον, εὐδαίμονα.— *θεῖς τὰ γόνατα* = γονατίσας.— *δδυνῶμαι* = πονῶ, πάσχω ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας.— *προπέμπω* = συνοδεύω τιμητικῶς, ξεπροβοδῶ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. *Μίλητος* = Ἐπίσημος πόλις τῆς Ἰωνίας, ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παρὰ

τάς έκβολάς τοῦ Μαιάνδρου· ἐσώζετο μέχρι τοῦ ΙΕ΄ μ. Χ. αἰῶνος, ὑποκούσασα μετὰ ταῦτα εἰς ἐρήμωσιν καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλ' ἴσως καὶ ἔνεκα τῶν προσχώσεων τοῦ Μαιάνδρου. Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφων κατὰ τρίτην αὐτοῦ πορείαν (55 μ.Χ.) ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἱεροσόλυμα, προσήγγισεν εἰς Μίλητον, ἐπεσκέφθη δ' αὐτὴν καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν πρώτην ἐν Ῥώμῃ φυλάκισίν του.

Ἔφεσος.—Ἡ γνωστὴ πρωτεύουσα τῆς Ἰωνίας, κειμένη παρὰ τὰς έκβολάς τοῦ Καῦστρου, ἐσώζετο μέχρι τοῦ ἔκτου μ.Χ. αἰῶνος, ἐρημωθείσα κατόπιν. Αἱ ἐν αὐτῇ ἀνασκαφαὶ πλεῖστα τῆς ἀρχαίας πόλεως ἔφεραν εἰς φῶς, καὶ δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ περιφήμου ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Ὁ Παῦλος ἐπισκεφθεὶς ταύτην (50—52 μ.Χ.) ἴδρυσεν ἐπίσημον Ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔγραψεν καὶ τὴν «*πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν*», (πρβλε σελ. 71), διέμεινε δὲ ἐν αὐτῇ ἐπὶ δύο ὅλα ἔτη. Περί τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐν Ἐφέσῳ ἔμεινε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, συγγράψας ἐκεῖ τὸ Εὐαγγελίον του καὶ τὰς καθολικάς του Ἐπιστολάς.—**Μετακαλέσατο.**—Ὁ Παῦλος δὲν μετέβη εἰς Ἔφεσον, διότι θὰ τὸν ἐκράτουν ἐκεῖ οἱ ἐν αὐτῇ πολυπληθεῖς χριστιανοί, αὐτὸς δ' ἔσπευδε τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς νὰ εἶναι εἰς Ἱεροσόλυμα.—(Πραξ. κ' 16).—**Τῶν συμφερόντων.**—ἀποκαλεῖ οὕτω τὰς χριστιανικὰς διδασκαλίας, αἵτινας ἦσαν ὠφέλιμοι εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν Χριστιανῶν προαγωγὴν καὶ τὴν ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν.—**Καὶ κατ' οἴκους.** Δεικνύει τὸ διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐνδιαφέρον τοῦ Παύλου, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον δημοσίᾳ ἐκήρυττε τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ κατ' οἶκον δὲν ἔπαυε ἀπὸ τοῦ νὰ διδάσκη τοὺς πιστοὺς.—**Δεδεμένος τῷ πνεύματι.** Δεδεμένος κατὰ τὴν ψυχὴν ἠσθάνετο ὁ Παῦλος μίαν ἐσωτερικὴν ὄθησιν, μίαν ἐσωτερικὴν φωνήν, ἣ ὁποία τοῦ ἔλεγε νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἱεροσόλυμα, ὥστε ἦτο τρόπον τινὰ αἰχμάλωτος τῆς ὠθήσεως ταύτης.—**Κατὰ πάλιν διαμαρτύρεται.** Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῶν ἀνά τὰς διαφόρους πόλεις, δι' ὧν διήρχετο ὁ Παῦλος, προφητῶν, ἐφανέρωνε σαφῶς ... Τὸ προφητικὸν χάρισμα ἦτο ἐνεργὸν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ πολλοὶ προφῆται ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ.—**Δεσμά... καὶ θλίψεις.** Ὅντως ταῦτα ἐπραγματοποιήθησαν, διότι ὁ Παῦλος συλληφθεὶς ἐν Ἱεροσολύ-

μοις, μετὰ διειτὴ φυλάκισιν, ἤχθη εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐπὶ μίαν ἀκόμη διειτὴν παρέμεινε δέσμιος.—*Καθαρός* κλπ. Οὐδεμίαν ἔφευγεν ὁ Παῦλος εὐθύνην, ἂν αὐτοί, παρεκτρεπόμενοι τῆς πίστεως, ἀπέθνησκον ἠθικῶς (*ἀπὸ τοῦ αἵματος*), διότι αὐτὸς καὶ ὄλον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐφάνέρωσε καὶ τὸν ἑαυτὸν του παρέσχεν ἀξιολίμητον παράδειγμα.—*Ἐπίσκοπος*. Ἐπὶ τῆς κυρίας σημασίας=ἐπόπτης, ἔφορος.—*Δύκοι βαρεῖς*. Πάνυ προσφυῶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ὀνομάζει οὕτω τοὺς κακοὺς καὶ ἀσυνειδήτους ἱερεῖς καὶ ἐπισκόπους, οἵτινες διὰ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ῥαστώνης τῶν λυμαίνονται καὶ καταστρέφουν τὸ πνευματικόν τῶν ποιμνίων.—*Δαλοῦντες διεστραμμένα*. Προλέγει τὴν ἐμφάνισιν αἰρετικῶν, οἱ ὅποιοι διέστρεφον καὶ ἐνόθευον τὴν χριστιανικὴν πίστιν.—*Δόγος τῆς χάριτος*. Τὸ Εὐαγγέλιον, διότι διὰ τούτου ἔρχεται ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.—*Αἱ χεῖρες αὐταί*. Ἐπιδεικνύει τὰς χεῖράς του, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποσκληρυνθῆ ἐκ τῆς σκηνοπλεκτικῆς.—*Ἀσθενοῦντες*. Ἦσαν οἱ ἀδύνατοι εἰς τὴν πίστιν χριστιανοί, οἵτινες ἐσκανδαλίζοντο βλέποντες τοὺς Ἀποστόλους συντηρουμένους, ὡς ἦτο καὶ δίκαιον, ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Διὰ νὰ μὴ σκανδαλίξη τοὺς τοιοῦτους ὁ θεῖος Παῦλος, οὐδέποτε ἔλαβεν τι παρὰ τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ἐκέρδιζε τὰ πρὸς συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν του, ἐργαζόμενος τὴν σκηνοποιητικὴν.—*Εἰς τὸ πλοῖον*. Τὸ ὅποιον ἀνέμενεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μιλήτου καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἔμελλεν ὁ Παῦλος ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Γ'. ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

α'.) Ἡ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καταλλαγή
ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν.

(Ρωμ. ε'. 1—11)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΗΡΓΑΣΙΑ. Δικαιοῦμαι = ἀναγνωρίζομαι δίκαιος, τυγχάνω παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν μου.—*ἐκ πίστεως*: δηλοῖ τὸ αἷτιον, ἐξ οὗ προέρχεται τι=ἐνεκα τῆς πίστεως.—*δι' οὗ* κλπ. ἡ φυσικὴ σειρά τῶν λέξεων ἔχει οὕτω: δι' οὗ ἐσχήκαμεν τῇ πίστει τὴν προσαγωγὴν εἰς τὴν χάριν· συνεπῶς=διὰ τῆς εἰς τὸν ὁποῖον πίστεως ἐλάβομεν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.—*προσαγωγή*=τὸ προσάγειν τινά τινι, ἢ εἴσοδος.—*χάρις*=τὸ θέλημα, ἢ εὐνοία, ἢ εὐμένεια τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ παρεχομένη διὰ τοῦ σταυρωθέντος Σωτῆρος. Ἐνταῦθα=ἡ νέα ἐν Χριστῷ ζωὴ, ἣτις εἶναι ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος.—*ἵσταμαι*=στέκομαι, τοποθετοῦμαι: ἐνταῦθα=μένω σταθερός· ἀκλόνητος.—*οὐ μόνον*: ἐννοεῖται: καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ.—*κατεργάζομαι*=φέρω τι εἰς πέρας, ἐκτελῶ, διαπράττω: ἐνταῦθα=προξενῶ, φέρω ὡς συνέπειαν.—*δοκιμή*=δοκιμασία.—*καταισχύνω*=ἐντροπιάζω, ἀπατῶ, ὡς ἐνταῦθα.—*θεὶ*: αἰτιολογεῖ τό: ἡ ἐλπίς οὐ κατασχύνει... Ἐχοντες ἐν τῇ καρδίᾳ μας τράνὰ δείγματα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἐλπίζομεν ἀκραδάντως πρὸς Αὐτόν.—*ἐκχέω*=χύνω ἔξω, διανέμω, μοιράζω ἀφθόνως.—*ἐκκέχυται*=ἀφθόνως ἔχει χυθῆ.—*τοῦ δοθέντος*: ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.—*εἶ*: ἀναφέρεται εἰς τὸ: ὄντων ἀσθενῶν=ἐνῶ ἀκόμη ἡμεθα ἀσθενεῖς (ἠθικῶς), ἀμαρτωλοί.—*κατὰ καιρὸν*=εἰς τὸν ὠρισμένον καιρὸν: ἀναφέρεται εἰς τό: ὄντων ἀσεβῶν.—*τάχα*=ταχέως, ἴσως, πιθανῶς.—*ἐν συνίστημι*=καθιστῶ τι γνωστόν, συνιστῶ, ἀποδεικνύω.—*ἐν τῷ αἵματι*=διὰ τοῦ αἵματος.—*δι' αὐτοῦ*: τοῦ Χριστοῦ.—*κα-*

ταλλάττομαι συμφιλιουμαι.—*ἐν τῇ ζωῇ*· ἡ ἐν δηλοῖ τὸν χρόνον: ἐνῶ αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) ζῆ, ζῶντες λοιπὸν ὡς ἡμεῖς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, =διὰ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ· ἀντιτίθεται δὲ τῷ : διὰ τοῦ θανάτου.—*Οὐ μόνον δὲ*· ἐννοεῖται: σωθησόμεθα· *ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι*· ἐννοεῖται: σωθησόμεθα=δὲν θά σωθῶμεν ἀπλῶς, ἀλλὰ θά σωθῶμεν καὶ καυχώμενοι διὰ τὸν σῶσαντα ἡμᾶς.— *ἐν τῷ Θεῷ*=ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ· δηλοῖ τὸ ἄντικειμ. τῆς καυχήσεως.—*τὴν καταλλαγὴν*=τὴν συμφιλιώσιν πρὸς τὸν Θεόν.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Ἡ περικοπὴ ἔχει ληφθῆ ἀπὸ μίαν τῶν σπουδαιοτέρων ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, *τὴν πρὸς Ῥωμαίους* (πρβλ. σελ. 69).—*Δίκαιος*· ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, καὶ δὴ ἐνταῦθα, σημαίνει τὸν τηρήσαντα ὅλον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀρεστὸν τῷ Θεῷ.—Ἡ ἀνθρωπότης, διὰ τῆς ἀμαρτίας παροργίσασα τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἔπαυσε νὰ εἶναι ἀγαπητὴ εἰς Αὐτόν· τὴν ἀποκατέστησε δ' ἀγαπητὴν ὁ Χριστὸς, ὅστις διὰ τοῦ σταυρικοῦ τοῦ θανάτου ἱκανοποίησε τὴν θείαν δικαιοσύνην· πᾶς ὁ πιστεύων εἰς τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ ταύτην σωτηρίαν «δικαιοῦνται» ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ κηρύσσεται δίκαιος, ἀρεστὸς εἰς τὸν Θεόν, λαμβάνει τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν· ὅθεν ἡ ἄφεσις τῶν ἀμαρτιῶν μόνον διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ἐπιτυγχάνεται.—*Δόξα τοῦ Θεοῦ*=ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ὁ ἔπαινος, ἃ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ θά λάβωσι παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ εὐσεβεῖς.—*Θλίψεις*=αἱ ἐκ τῶν τότε διωγμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ θλίψεις, αἱ πικραίνουσαι τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ ὅποῖαι, ὅταν τὰς ὑπομένωμεν χριστιανικῶς, μᾶς ἀσκοῦν εἰς τὴν ἀρετὴν.—*Ἀσθενῶν*=ἐννοεῖ, κατὰ τὸ πνεῦμα, ἀμαρτωλῶν. Πράγματι, ὅτε ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ θανάτου Του ἔσωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος, τοῦτο ἦτο βυθισμένον εἰς τὸ ἀπαισιώτερον ἠθικὸν καὶ θρησκευτικὸν σκότος.—*Ἐν τῷ αἵματι*=τῷ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐκχυθέντι πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.—*Ἀπὸ τῆς ὀργῆς*=ἐννοεῖ τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἣτις κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν θέλει τιμωρῆσαι τοὺς ἀσεβεῖς.—*Ἐχθροί*· ἐννοεῖ τοῦ Θεοῦ=εἴμεθα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ ἀμαρτία χωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.—*Δι' οὗ*· ἐνν: Χριστοῦ·

Δ. Κουϊμουτσοπούλου Περικοπαὶ Κ. Δ. *Εκδ. Α'

ἐπαναλαμβάνεται καὶ τονίζεται ὅτι ἡ συμφιλίωσις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς σωτηρία εἶναι ἔργον τοῦ Χριστοῦ,

β'.) Ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος.

(Α' Κορινθ. α' 18—31 καὶ β' 1—3)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Λόγος*—ὁ λόγος, ἡ δασκαλία, τὸ κήρυγμα.—*ὁ τοῦ σταυροῦ*—ὁ περὶ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου καὶ διὰ τῆς δι' αὐτοῦ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.—*τῶν σοφῶν*—τῶν οἰομένων εἶναι σοφῶν.—*σύνεσις*—ἡ φρόνησις, ἡ νοημοσύνη, ἡ εὐφυΐα.—*συνετῶν*—τῶν οἰομένων εἶναι συνετῶν.—*ἀθετῶ*—ποιῶ τι ἄκυρον, κάμνω τι νὰ μὴ ἔχη ἀξίαν, καταργῶ, ἐκμηδενίζω, ὡς ἐνταῦθα.—*συζητητῆς*—ὁ συζητητῶν, ὁ ἀρεσκόμενος εἰς συζητήσεις, ὁ σοφιστής, ὁ ἐρευνητής.—*ἐν τῇ σοφίᾳ*—ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐκφαινομένης εἰς τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ, —καθ' ὃν χρόνον ὁ κόσμος διετέλει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θείας σοφίας (χωρὶς ὅμως νὰ ἐπωφεληθῇ τούτων). Παρατηρῶν ὁ ἄνθρωπος τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις καταφαίνεται εἰς τὸν κόσμον καὶ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ Αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς τούναντίον: *οὐκ ἔγνω*—δὲν ἐγνώρισε· θεωρῶν τὴν δημιουργίαν, δὲν ἀνήχθη εἰς ὀρθὴν περὶ τοῦ Δημιουργοῦ γνῶσιν.—*εὐδοκῶ*—στέργω τι, μοῦ ἀρέσει τι, ἀποφασίζω.—*σημεῖον*—τὸ διακριτικὸν σημεῖον, τὸ θαῦμα, ὡς ἐνταῦθα.—*σκάνδαλον, μωρίαν, δύναμιν, σοφίαν*—παραθέσεις τοῦ: Χριστόν.—*κλητὸς* (ῥηματικὸν τοῦ καλῶ)—ὁ προσκληθεὶς, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προσκληθεὶς καὶ πιστεύσας εἰς Χριστόν, ὁ χριστιανός.—*μωρὸν... ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ*—ἐκεῖνο τὸ ὅποιον οἱ μωροὶ καὶ δοκησίσοφοι ἄνθρωποι νομίζουν ὡς μωρίαν καὶ ἀσθένειαν διὰ τὸν Θεόν· ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὰς ὁποίας οἱ δοκησίσοφοι τοῦ κόσμου τούτου ἐμπαίζουν ὡς οὐχὶ ἰσχυρὰς καὶ ὡς μωρὰς.—*σάρξ* (ἐκφράζεται τὸ μέρος διὰ τοῦ ὄλου) —τὸ κρέσς, τὸ σῶμα, ὁ ἄνθρωπος.—*πᾶσα σὰρξ*—πᾶς ἄνθρωπος (στιχ. 29), τὸ καθαρῶς ἀνθρώπινον ἐν ἄν-

τιθέσει πρὸς τὸ θεῖον, ὡς ἐνταῦθα.—*κατὰ σάρκα*—κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων.—*ἀγενής*—ὁ μὴ καταγόμενος ἐκ λαμπροῦ γένους.—*ἐξουθενωμένος*=(ἐξουθενῶ) ὁ περιφρονημένος.—*τὰ ὄντα*—τοὺς σημαίνοντας, τοὺς πολλοῦ λόγου ἀξιους, τοὺς ἐπισήμους.—*τὰ μὴ ὄντα*—τοὺς διὰ τὴν εὐτέλειαν καὶ ἀσθένειαν μηδὲν νομιζομένους, τοὺς τιποτένιους.—*καταργῶ*—ἀφαιρῶ τὴν ἐνέργειάν τινος, ἐξασθενῶ, ἐκμηδενίζω, ὡς ἐνταῦθα.—*ἐξ αὐτοῦ* (ἢ *ἐκ* σημαίνει τὴν καταγωγὴν)—ἐκ τοῦ Θεοῦ.—*δικαιοσύνη*—τὸ εἶναι τινα δίκαιον, ἢ ἐκ τῆς τηρήσεως τοῦ θείου νόμου ἀρετὴ (προβλ. καὶ λέξιν : δίκαιος).—*ἁγιασμός*—ὁ ἁγιασμός, τὸ ἁγιαζεῖν, τὸ νὰ κάμῃ τις τινα ἅγιον, ὡς ἐνταῦθα.—*ἀπολύτρωσις*—ἀπελευθέρωσις· ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ—ἢ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης ποινῆς.—*ἵνα*· τὸ ῥῆμα εἶναι : γένηται—ἵνα συμβῇ.—*καθ' ὑπεροχὴν*—ὑπερέχων.—*λόγου*—κατὰ τὸν λόγον, κατὰ τὴν ῥητορικὴν ἰκανότητα ὑπερέχων.—*καταγγέλλω*—γνωστοποιῶ, φανερώνω, κηρύττω.—*μαρτύριον*—ἢ μαρτυρία, ἢ ἀπόδειξις, τὸ κήρυγμα, ὡς ἐνταῦθα.—*Οὐκ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι*—οὐκ ἐλογισάμην εἰδέναί (Ζιγαβ)—δὲν ἐνόμισα ὅτι ἤξευρα.—*Οὐκ ἐν πειθοῖς*· τὸ ῥῆμα εἶναι : ἐγένετο. *πειθός*, ἢ, *όν*, (πείθω)—ὁ εὐκόλως πείθων, πειστικός. *ἐν πειθοῖς*, σημ. τὸ ὄργανον—οὐχὶ διὰ πειστικῶν λόγων, προερχομένων ἐξ ἀνθρωπίνης σοφίας.—*μὴ ἦ*—μὴ ὑπάρξει, μὴ προέλθῃ.—*ἐν σοφίᾳ*· σημ. τὸ ὄργανον.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Περί τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὄρα σελ. 69.—*Ἀπολλύμενοι*—οἱ χανόμενοι, οἱ μὴ τυγχάνοντες τῆς αἰωνίου ζωῆς, ὡς ἀπιστοῦντες.—*Δύναμις Θεοῦ*—ὀνομάζει τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα *δύναμιν Θεοῦ*, διότι ἐν τούτῳ, ἐν τῇ ταχείᾳ δηλαδὴ διαδόσει τοῦ κηρύγματος καὶ τοῖς παρακολουθοῦσιν αὐτὸ θαύμασιν, ἀποδεικνύεται ἀκριβῶς ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ.—*Γέγραπται*—ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐα (κθ'. 14).—*Ἀπολῶ*—Ὁ Θεός, φανερώσας εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀληθεῖαν διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀποδεικνύει μωροὺς τοὺς σοφοὺς τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἐκαυχῶντο διὰ τὴν σοφίαν των καὶ τὴν σύνεσίν των· διότι, μολονότι ἐπροι-

κίσθησαν ὑπὸ πνευματικῆς δυνάμεως, ἵνα δι' αὐτῆς ἀνα-
 χθῶσιν εἰς τὴν ὀρθὴν περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, οἱ πλεῖστοι
 τούτων, κακὴν χρῆσιν τῆς σοφίας των ποιησάμενοι, ἐδίδα-
 ξαν ψεύδη καὶ πλάνας, αἵτινες, ἀντὶ νὰ πλησιάσουν, τοῦ-
 ναντίον ἀπεμάκρυναν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.—
Γραμματεῖς—οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ Μωσαϊ-
 κοῦ νόμου, οἱ ὅποιοι ἐξετέλουν καὶ καθήκοντα δικηγόρων,
 διὸ καὶ ὠνομάζοντο **νομικοί**· ὡς τοιοῦτοι ἀπέλαυον ὑπολή-
 ψεως παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, πολλοὶ δ' ἦσαν καὶ μέλη τοῦ
 Συνεδρίου. Οὗτοι μετὰ τῶν Φαρισαίων ἐμπαθέστατα ἐπο-
 λέμησαν τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος.—**Ὁ αἰὼν οὗτος**—ἡ πα-
 ρούσα χρονικὴ περίοδος, ἣτις ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν μα-
 ταιότητα καὶ τὴν ἀσέβειαν· πρβλ. τὸ παρ' ἡμῖν: ὁ κόσμος
 αὐτός.—**Διὰ τῆς σοφίας** = ἡ νοητικὴ ἰκανότης, μεθ'
 ἧς ὁ Θεὸς ἐπροίκισε τὸν ἄνθρωπον.—**σοφία τοῦ Θεοῦ**
 εἶναι ἡ πανσοφία τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἀποτυπῶνται ἐν τῷ
 μεγαλοπρεπεστάτῳ καὶ πανσόφῳ ἔργῳ τῆς δημιουργίας.—
Σῶσαι τοὺς πιστεύοντας· ἡ κοσμικὴ σοφία, ἀντὶ νὰ πλη-
 σιάσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, ἀπεμάκρυνε τοῦ-
 ναντίον αὐτόν· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ σώσῃ
 αὐτόν διὰ σοφίας, διὰ διδασκαλίας, προερχομένης ἐξ αὐ-
 τοῦ τοῦ Θεοῦ, δηλ. διὰ τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος,
 τὸ ὅποῖον οἱ σοφοὶ τοῦ τότε κόσμου ἐθεώρουν μωρίαν.—
Κλήσις—πρόσκλησις, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρόσκλησις τῶν
 ἀνθρώπων πρὸς ἀποδοχὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἡ
 ἐκδηλουμένη ὡς ἐνδόμυχος προδιάθεσις τοῦ ἀνθρώπου
 εἰς τὸ ν' ἀποδεχθῆ τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας.—**Οὐ πολλοί**.
 δὲν λέγει οὐδεὶς, διότι μετὰ τῶν πιστευσάντων ἦσαν
 καὶ λόγοιοι (Ἄπολλως, Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης) καὶ ἐπί-
 σημοι (Ἰωσήφ, Φιλῆμων).—**Στιχ. 27 καὶ 28**: ὄντως ἱστο-
 ρία εἴκοσιν αἰῶνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπεκύρωσε τὴν ἐν
 τοῖς στίχοις τούτοις ἀλήθειαν.—**Ὅπως μὴ ναυχήσῃται...**
 ἀλλ' ἵνα ἀποδειχθῆ ὅτι τὸ κήρυγμα καὶ ἡ διάδοσις τοῦ
 χριστιανισμοῦ καὶ ἡ δι' αὐτοῦ ἐπιτελεσθεῖσα καὶ ἐπιτε-
 λουμένη ἀνάπλασις καὶ ὁ ἐκπολιτισμὸς τοῦ κόσμου εἶναι
 ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ ἀνθρώπων.—**Ἐν φόβῳ καὶ τρό-
 μῳ**—φοβισμένος καὶ τρομαγμένος διὰ τοὺς πυκνοὺς διωγ-

μοὺς τῶν τε ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων.— *Ἀπόδειξις πνεύματος καὶ δυνάμεως*: διότι αἱ ἐν τῷ κηρύγματι μεγάλα καὶ ὑψηλαὶ ἀλήθειαι καὶ τὰ παρακολουθοῦντα τοῦτο θαύματα (*δυνάμεις*) ἀπεδείκνυον τὴν θεῖαν καταγωγὴν αὐτοῦ (τοῦ κηρύγματος).

γ'.) Τὸ κατὰ Χριστὸν ζῆν.

I.

(Ἐφεσ. δ'. 17.25—32 καὶ ε'. 1—2).

ΓΑΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ* = διαβεβαιῶ, ἐπικαλούμενος μάρτυρα τὸν Κύριον.— *Περιπατῶ*: τροπικῶς=ζῶ, διάγω, συμπεριφέρομαι, περιπατῶ.— *ἀποθέμενοι*=ἀφήσαντες κατὰ μέρος, ἀφοῦ βγάλομεν ἀπὸ πάνω μας.— *Οὐ*: αἰτιολογικόν.— *ὀργίζεσθε καὶ μὴ*=ἀντὶ ὀργιζόμενοι: ὅταν συμβῆ νὰ ὀργίζεσθε, μὴ...— *ἐπιδύει*=δύει, βασιλεύει ὁ ἥλιος.— *παροργισμός*=ὁ ἐρεθισμός, ὁ θυμός.— *ἐπὶ τῷ παροργισμῷ*=τὴν στιγμήν, καθ' ἣν εἴσθε θυμωμένοι.— *ταῖς χερσίν*: ἀναφέρεται εἰς τό: ἐργαζόμενοι, ἐτέθη δὲ χάριν μερίζοντος ἐμφάσεως, καὶ σημαίνει: μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια (τὰ ὅποια πρότερον ἔκλεπτον).— *σαπρός*=σάπιος, κακός, ἀνήθικος, ὡς ἐνταῦθα.— *ἀλλ' εἴ τις*: ἐννοεῖται: ἐστίν... οὗτος ἐκπορεύσθω.— *οἰκοδομή*: τροπικῶς=ἡ προαγωγή, ἡ ὠφέλεια τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.— *χρεία*=ἡ ἀνάγκη: πρὸς ὠφέλειαν τῆς τυχοῦσης ἀνάγκης τῆς συζητήσεως, ἵνα ὠφελήσῃ τὴν συζήτησιν.— *χάρις*: ἐνταῦθα=εὐχαρίστησις, ὠφέλεια.— *ἐν ᾧ*=δι' οὔ.— *σφραγίζω*=θέτω σφραγίδα, ἀσφαλίζω, βεβαιῶ, σημαδεύω ὡς ἐνταῦθα.— *εἰς ἡμέραν*=κατὰ τὴν ἡμέραν.— *πικρία*=ἡ πικράδα, ἡ δυσσαρέσκεια, ἡ ἀποστροφή.— *κραυγή*=αἱ ἐκ τοῦ θυμοῦ κραυγαί.— *χρηστός*=ὁ εὐχρηστος, χρήσιμος, ὠφέλιμος, ὡς ἐνταῦθα.— *ἑαυτοῖς*=συγχωροῦντες ἀλλήλους.— *ἐν Χριστῷ*=διὰ μέσου τοῦ Χριστοῦ.— *προσφορά*=τὸ προσφερόμενον, τὸ δῶρον.— *θυσία*: ἐνταῦθα τὸ πρὸς θυσίαν σφάγιον.— *προσφορά καὶ θυσία*=κατηγορούμενα τοῦ ἑαυτόν.— ὁσμῆ=μυρωδιὰ (καλὴ ἢ κακὴ).— *εὐωδίας*: γεν. τῆς ιδιότη-

τος· *εὐωδία* = ἡ εὐώδης ὁσμή· *εἰς ὁσμὴν εὐωδίας*· μεταφορικῶς = εἰς εὐχαρίστησιν (τοῦ Θεοῦ).

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Ἡ περικοπὴ ἔχει ληφθῆ ἕκ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Ἐφεσίους, μεθ' ὧν τόσοι δεσμοὶ συνέδεον τὸν θεῖον Ἀπόστολον (πρβλ. σελ. 71).—*Τὰ λοιπὰ Ἔθνη* = οἱ εἰδωλολάτραι· διαστελλονται οἱ χριστιανοὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους.—*Ἔσμεν ἀλλήλων μέλη*. Καὶ ὄντως κάθε ἀνθρώπος εἶναι μέλος τοῦ ἐνὸς σώματος, δηλ. τῆς ἀνθρωπίνης κοινωσίας· ἐπομένως, βλάπτων διὰ τοῦ ψεύδους τὸν πλησίον του, εἶνε ὡς νὰ βλάπτῃ τὸν ἑαυτὸν του.—*Ὁργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε* = ὀργιζόμενοι, μὴ ἁμαρτάνετε· λέγει ταῦτα, διότι ὑπάρχει καὶ ὀργὴ ἠθική, οἷα εἶναι ὅταν ἐξεγείρεται τις ἀκούων ὑβριζόμενον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἢ βλέπων καταπατούμενον τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀρετὴν· ἡ ὀργὴ ὁμως, ἢ προερχομένη ἐξ οἰαοδήποτε προσωπικῆς ἀφορμῆς, εἶναι ἐφάμαρτος καὶ περὶ ταύτης ὁ Παῦλος συμβουλεύει «μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος κλπ.», δηλαδὴ νὰ σπεύδωσι νὰ συμφιλῶνται οἱ χριστιανοί, πρὶν βασιλεύσῃ ὁ ἥλιος (πρβλ. «Ἔσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ» Ματθ. ε'. 25).—*Μηδὲ δίδετε τόπον* = Πράγματι, μὴ συμφιλιούμενοι ἀμέσως μὲ τοὺς ἐχθροὺς μας, ἀφίνομεν τὰ πάθη τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως νὰ τρέφονται καὶ νὰ αὐξάνουν· πρβλ. τὸ κοινόν : «χορεῦει ὁ διάβολος».—*Ἀγαθὸν* = διότι ἀγαθὸν εἶναι ἡ ἐργασία καὶ ἀγαθοὶ οἱ καρποὶ τῆς.—*Ἡμέρα ἀπολυτρώσεως* = ἡ ἡμέρα τοῦ βαπτίσματος, διότι κατ' αὐτὴν σωζόμεθα ἀπὸ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.—*Ἐσφραγίσθητε* = διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος, διὰ τοῦ ὁποίου μεταδίδονται εἰς τὸν πιστεύσαντα καὶ βαπτισθέντα εἰς Χριστὸν τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· (πρβλ. «σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου»).—*Στίχ. 2.* Ὑπενθυμίζει πάλιν τὴν ἀπολυτρωτικὴν θυσίαν τοῦ Ἰησοῦ, περὶ ἧς πρβλ. Ῥωμ. ε'. 1—12.

(Κολοσ. γ'. 8—17).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Ἀποτίθεμαι*· πρβλ. Ἐφεσ. δ'. 25. —*τὰ πάντα* = τὰ ἁμαρτήματα, δηλαδὴ ὀργὴν κλπ.—*ἀνακαινοῦμαι*· τὸ κοινῶς λεγόμενον : «γίνομαι καινούργιος

ἄνθρωπος» ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας.—*ἐπίγνωσις*—ἡ ἀκριβής, ἡ σαφής γνώσις· εἰς ἐπίγνωσιν· ἐννοεῖται : τῆς ἀληθείας· εἰς τὴν ἀκριβῆ γνώσιν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς ἀληθείας.—*κατ' εἰκόνα*· ἡ «κατὰ» σημαίνει ὁμοιότητα—τείνων νὰ ἐξομοιωθῆ ἠθικῶς πρὸς τὸν κτίσαντα αὐτόν.—*ὅπου*· ἀντὶ ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας : παρ' ᾧ· ἐννοεῖται : νέω ἀνθρώπῳ.—*ἐν*· ἀντὶ : ἔνεστι—ὑπάρχει.—*περιτομή*—ἡ κυκλοτερῆς ἀποκοπή τινος· παρ' Ἑβραίοις ἡ περιτομή ἦτο τὸ διακριτικὸν γνώρισμα ὅτι ἦσαν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ· ὅθεν : *περιτομή*—οἱ περιτετμημένοι, οἱ Ἑβραῖοι.—*ἀκροβυστία*· μεταφορικῶς—οἱ ἀπερίτμητοι, οἱ ἐθνικοί.—*ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ*—ἐκλεγέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ νὰ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ σωθοῦν.—*χρησιότης*—ἡ χρησιμότης, ἡ ἀγαθότης, ἡ ἐντιμότης.—*σπλάγχνα*—τὰ ἐντόσθια καὶ ἡ καρδία, οἱ πνεύμονες, τὸ ἦπαρ· μεταφορικῶς—ἡ καρδία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἔδρα τῶν τρυφερωτέρων αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὅθεν : *σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ*—καρδίαν πλήρη εὐσπλαχνίας.—*μομφή*—κατηγορία, παράπονον.—*τὴν ἀγάπην*· ἐννοεῖται : ἐνδύσασθε.—*ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος*—συνδέει, συσφίγγει τὴν τελειότητα.—*βραβεύω*—διανέμω τὰ βραβεῖα, ἄρχω, τὸ κοινῶς λεγόμενον : βασιλεύω.—*ἐν ἐνὶ σώματι*· σημ. τρόπον—ὡς ἐν σώμα, σὰν νὰ εἴσθε εἷς.—*εὐχάριστοι*—εὐγνώμονες (πρὸς τὸν Θεόν).—*ἐνοικεῖτω... πλουσίως*—ἄς κατοικῆ ἐν ἀφθονίᾳ, δηλαδὴ νὰ ἔχητε δαφιλῆ καὶ ἀκριβῆ γνώσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.—*ἐν πάσῃ σοφίᾳ*—μὲ πᾶσαν σοφίαν, μὲ πᾶν φωτιστικὸν καὶ διδακτικὸν μέσον, οἷα εἶναι οἱ ψαλμοί, οἱ ὕμνοι καὶ αἱ πνευματικαὶ ᾠδαί.—*ἐν χάριτι*—μετ' εὐγνωμοσύνης.—*ἄδω ἐν τῇ καρδίᾳ*—ψάλλω ἐκ καρδίας, τὰ ψαλλόμενα βγαίνουν ἀπὸ τὴν καρδιά μου.—*πάντα*· ἐννοεῖται : ποιεῖτε.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Ἡ ἐπιστολή, ἐξ ἧς ἐλήφθη ἡ περικοπή, εἶναι ἡ πρὸς Κολοσσαεῖς (προβλ. σελ. 71) καὶ ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν προηγουμένην ('Εφεσ.δ'. 17 καὶ ἐφ.)—*Νυνί*—τόρα, ὅτε ἐγίνατε χριστιανοί.—*σιχ.11*· τὰ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἀναφερόμενα εἶναι τὸ μέγα καὶ χαρμόσυνον κήρυγμα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος τῶν λαῶν, τὴν ὁποίαν ἐνεκαίνισεν ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.—*Τὰ πάντα*

κλπ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος, τὸ ἐκπηγάζον ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἄς πληροῖ τὰ πάντα καὶ ἄς διέπηδλας τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων.—*Ἄγιοι*. Καλεῖ τοὺς χριστιανοὺς ἁγίους, διότι, πιστεύσαντες εἰς Χριστόν, ἐνέκρωσαν τὸν παλαιὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον καὶ τείνουν πρὸς τὴν ἁγιότητα.—*Τελειότης*—τὸ τέλειον· ἐνταῦθα ἔχει μεταφορικὴν σημασίαν, σημαίνουσα τὸ σύνολον τῶν ἀρετῶν, δι' ὧν τελειοποιεῖται πνευματικῶς ὁ ἄνθρωπος· ἡ δὲ ἀγάπη συνδέει πάσας τὰς ἀρετάς, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι πᾶσα ἀρετὴ, ἂν δὲν προέρχεται ἐξ ἀγάπης, δὲν εἶναι ἀρετὴ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι, περιέχουσα οὕτως ἡ ἀγάπη ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς ἀρετάς, παρουσιάζει αὐτὰς ὡς ἐνιαῖόν τι.—*Σύνδεσμος τῆς τελειότητος*. Ἡ εἰκὼν ἔχει ληφθῆ ἐκ τῆς οἰκοδομῆς.—*Ψαλμός*—Τὸ ᾄσμα, τὸ ψαλλόμενον τῇ συνοδείᾳ μουσικοῦ ὄργάνου, καὶ δὴ πρὸς δόξαν καὶ ὕμνον τοῦ Θεοῦ· τοιαῦτα ᾄσματα, ἐμπνευσμένης θρησκευτικῆς ἐξάρσεως, εἶναι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαῖδ.—*Ῥοδή*—ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν, ψαλλόμενος ἐμμελῶς καὶ συνήθως τῇ συνοδείᾳ μουσικῆς. (Πρβλ. καί: «αἶνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ μέλους ἡδίστου καὶ ἑναρμονίου προσφερόμενος» Ζιγαβ). *Ῥοδὴ πνευματικὴ*—Ῥοδὴ ἐξυμνοῦσα τὰ πνευματικὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος διδάσκει ὅτι, ψάλλον τις ψαλμοὺς καὶ ὕμνους, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὕμνεῖ τὸν Θεὸν καὶ πληροῖ τὴν ψυχὴν του χαρᾶς καὶ γαλήνης, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ διδάσκει πολλὰ τὸν ἑαυτὸν του, διότι οἱ ψαλμοὶ καὶ οἱ ὕμνοι πλεῖστα τὰ ὠφέλιμα περιέχουσιν.

II.

(Ἰακώβου γ'. 2—12).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Πταίειν ἐν λόγῳ*—πταίειν εἰς τοὺς λόγους, τὸ νὰ ὑποπίπτῃ τις εἰς πταίσματα διὰ τοῦ λόγου, οἷα εἶναι ἡ ὕβρις, ἡ κακολογία, ἡ συκοφαντία, ἡ σαπρολογία κλπ.—*πρὸς τὸ πείθεσθαι*—δηλοῖ τὸν σκοπὸν.—*μετάγω*—μεταφέρω τι ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον, διευθύνω.—*δρμῆ*—ἡ ἔφοδος, ἡ δύναμις, ἡ φορά· μεταφορικῶς—ἡ βούλησις, ὡς ἐνταῦθα.—*μεγαλαυχῶ* ἄπαξ ἄπαν-

των ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ=καυχῶμαι, κομπάζω, ἐργάζομαι μεγάλα, ὡς ἐνταῦθα, πολλά καὶ μεγάλα (καλὰ ἢ κακὰ) κατορθῶνω.—*ῦλη*=τὸ δάσος.—*κόσμος*=ἐνταῦθα μεταφορικῶς=τὸ σύνολον, ἡ ὁλότης· *κόσμος τῆς ἀδικίας*=ὁλόκληρος ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας, μεγάλη πηγὴ τῆς ἀδικίας.—*Καθίσταται... ἡ σπιλοῦσα* κατηγορηματικὴ μετοχὴ =ἐγκαθίσταται· *σπιλόω*—*ῶ*=λερώνω, μολύνω.—*φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως*=ἐξάπτουσα τὰ πάθη τοῦ βίου.—*Μεστὴ τοῦ θανατηφόρου*=γεμάτη ἀπὸ θανατηφόρον δηλητηρίων. Διότι ἀπὸ τὴν κακὴν γλῶσσαν προέρχονται ἔριδες καὶ φόνοι.—*φύσις*=ἡ φυσικὴ ιδιότης, δι' ἧς διακρίνονται τὰ διάφορα ὄντα ἀπ' ἀλλήλων. *φύσις θηρίων*=πᾶν γένος θηρίων.—*ἐνάλιος*=ὁ εὐρισκόμενος ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ὁ θαλάσσιος.—*τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ*=διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ιδιοφυΐας.—*ἀκατάσχετον κακὸν κλπ.*=ἐννοεῖται: ἡ γλῶσσα ἐστί.—*ἐν αὐτῇ*· δηλοῖ τὸ ὄργανον.—*εὐλογῶ*=λέγω καλὰ περὶ τινος, ἐγκωμιάζω, δοξάζω, εὐχαριστῶ, ὡς ἐνταῦθα.—*ταῦτα*=τὸ νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος εὐλογία καὶ κατάρα.—*βρῦ*=ἀναβρῦ, ἀναβλύζω.—*οὕτως οὐδεμία πηγὴ κλπ.* τὸ ῥῆμα: δύναται.—*ἀλυκός, ἢ, ὄν* (ἄλς)=ἀλμυρός.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. *Εὐθύνων*=ὁ διευθύνων, ὁ ὁδηγῶν, ὁ πηδᾶλιοῦχος.—*Ἐν τοῖς μέλεσι*=μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ σώματος, διότι εἶναι καὶ αὕτῃ μέλος τοῦ σώματός μας.—*Τροχὸς τῆς γενέσεως*=ὁ τροχὸς τῆς ζωῆς, ὁ κύκλος τῆς ζωῆς, ὁ ῥέων βίος.—*Φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως*. Διότι ἡ κακὴ γλῶσσα ἀνάπτει ἔριδας καὶ μίση καὶ πάθη εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν ἀνθρώπων.—*Γέεννα* (λέξις ἑβραϊκῆ)=ἡ παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ «κοιλὰς τοῦ Ἐννῶμ», ὅπου ἐρρίπτοντο αἱ ἀκαθαρσίαι, πρὸς ἀποτέφρωσιν τῶν ὁποίων ἐτηρεῖτο ἐκεῖ ἄσβεστον πῦρ· (προβλ. σελ. 81)=ἡ θεία τιμωρία, ἡ κόλασις.—*Φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γενένης*=δεικνύει ὅτι ἡ γλῶσσα (ὁ κακὴν γλῶσσαν ἔχων), ἡ ὁποία ἐγένετο πολλῶν κακῶν πρόξενος ἐν τῷ βίῳ, μέλλει νὰ τιμωρηθῇ ἐν τῇ μελλούσῃ κολάσει.—*Οὐδεῖς.. ἀνθρώπων*=Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν εἶναι κύριοι τῆς γλῶσσης των.—*Μεστὴ τοῦ θανατηφόρου*=Εἶναι ἡ κακὴ γλῶσ-

σα γεμάτη ἀπὸ θανατηφόρου δηλητήριον, διότι ἀνάπτει ἔριδας καὶ πάθη καὶ ἐκτοξεύει συκοφαντίας καὶ ὕβρεις, αἵτινες προξενοῦν τὸν ἠθικὸν καὶ σωματικὸν θάνατον πολλῶν ἀνθρώπων.—*Καὶ πατέρα.* Ἀποκαλεῖται ὁ Θεὸς πατὴρ γενικῶς μὲν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

III.

(Α' Ἰωάννου δ'. 7—21)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΗΡΓΑΣΙΑ. Ἐκ τοῦ Θεοῦ=ἡ ἐκ δηλοῖ τὴν καταγωγήν.—*οὗ ἐστὶ*=αἰτιολογικόν.—*ἐν τούτῳ*=διὰ τούτου, ἐπεξηγεῖται δὲ διὰ τοῦ «ὅτι τὸν υἱόν...ἀπέσταλκεν».—*ἐν τούτῳ ἐστὶν*=εἰς τοῦτο ἔγκειται. Τὸ «ἐν τούτῳ» ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: «οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν».—*ἰλασμός* (ἰλάσκομαι)=ἡ συνδιαλλαγή, τὸ μέσον τῆς συμφιλίωσης.—*περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν*=διὰ τὰς ἁμαρτίας μας.—*οὕτως*=τόσον.—*πώποτε*=ποτέ, οὐδέποτε.—*τετελείωμαι*=εἶμαι τέλειος, ἔχω φθάσει εἰς ἠθικὴν τελειότητα.—*τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν*=εἶναι εἰς βαθμὸν τέλειον εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.—*ἐν τούτῳ*=διὰ τούτου, διὰ τοῦ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, διὰ τῆς ἀγάπης.—*μαρτυρῶ*=εἶμαι μάρτυς, βεβαιῶ.—*ἐν ἡμῖν*=δι' ἡμᾶς, πρὸς ἡμᾶς.—*μένω ἐν ἀγάπῃ*=ἐμμένω διαρκῶς ἐν τῇ ἀγάπῃ, διαρκῶς ἀγαπῶ.—*τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν*=ἔχει γίνει ἡ ἀγάπη τελεία μαζί μας, δηλ. τελειωθείσα ἡ ἀγάπη κατέστησε καὶ ἡμᾶς τελείους.—*παρησία*=(πᾶν—ρήσις)=ἡ ἐλευθεροστομία, ἡ εὐλικρίνεια, τὸ θάρρος, ἡ πεποίθησις, ὡς ἐνταῦθα.—*ἐν τῇ ἡμέρᾳ*=κατὰ τὴν ἡμέραν.—*οὗ αὐτὸς πρῶτος*=τὸ ὅτι εἶναι αἰτιολογικόν.—*αὐτὸς*=ὁ Θεός.—*ἵνα ὁ ἀγαπῶν κλπ.*=ἐπεξηγεῖ τό: ταύτην τὴν ἐντολήν.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚ. Ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται. Ὁ ἔχων τὴν καρδίαν τοῦ πλήρη ἀγάπης κατάγεται πνευματικῶς ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἔχει πιστὴν συγγένειαν καὶ ὁμοίτητα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τούτου συνέπεια εἶναι ὅτι γινώριζει τὸν Θεόν, νοιώθει τὸν Θεόν.—*Ἴνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ.* Διότι ὁ Χριστός, διὰ τοῦ σταυρικοῦ του θανάτου, ἐλευθερώσας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, διήνοιξεν εἰς ἡμᾶς λαμπροὺς ὀρίζοντας νέας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς, καὶ πέραν τοῦ τάφου

ἀτελευτήτως ἐκτεινομένης (πρβλ. Ῥωμ. ε'. 1—12).—*Ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν*—συναισθανόμεθα ὅτι εἴμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγαπώμεθα ὑπ' Αὐτοῦ ἔχομεν τὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὅτι ὁ Θεὸς μένει ἐν ἡμῖν.—*Ἡμεῖς τεθεάμεθα κλπ.* Διότι ὄντως οἱ Ἀπόστολοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ γράφων τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν Ἰωάννης, ἰδίους ὀφθαλμοῖς εἶδον τὸν Σωτῆρα.—*ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν*—διότι, γνωρίζοντες τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγαπήσαντες καὶ ἡμεῖς ἀλλήλους, δὲν θὰ φοβούμεθα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως τὴν τιμωρίαν.—*Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ.* Ἀγαπήσαντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον μας, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Χριστοῦ, εἴμεθα ὅμοιοι πρὸς Αὐτόν, ὅστις, ἐν τῷ κόσμῳ ὄν, τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἠγάπησεν· ὡς τοιοῦτοι δὲ, δηλ. μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, πλήρεις ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, θὰ ἔχωμεν καὶ παρρησίαν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, διότι μιμούμενοι τὸν Χριστὸν ἐφηρμόσαμεν τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον μας.—*Κόλασιν ἔχει.* Ἐμπεριέχει τιμωρίαν· τὸ συναίσθημα δηλ. τοῦ φόβου ἐμπεριέχει τὴν ἔννοιαν τῆς τιμωρίας, ἥτις εἶναι ἄγνωστος εἰς τὴν ἀγάπην, ὅπου τιμωρία δὲν ὑπάρχει· διὰ τοῦτο, ὅπου ἀγάπη, ἐκεῖ συναίσθημα φόβου δὲν ὑπάρχει.—*Πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.* «Ἐτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν» (Ῥωμ. ε'. 8).—

(Α' Κορινθ. ιγ'. 1—7)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. Ἄλλαλάζω=φωνάζω «άλαλά» (ἐπιφώνημα τῶν στρατιωτῶν ὁρμώντων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ), ἤχῳ, βοῇ ἀνάρθρως καὶ θορυβωδῶς.—*προφητεία*=τὸ χάρισμα τοῦ προφητεύειν.—*μυστήριον* (μύω)=τὸ μυστικόν, αἰθεῖται διδασκαλία.—*αἰ γνώσεις*=ἡ σοφία, ἡ σαφὴς καὶ τελεία γνώσις τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων καὶ τῶν θείων.—*ψωμίζω*=τρέφω τινά, μοιράζω, διανέμω εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὡς ἐνταῦθα·—*ἡ ἀγάπη*=ἀντί: ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην, ὁ ἀγαπῶν. Χάριν μείζοντος ἐμφάσεως ὁ θεῖος Ἀπόστο-

λος προσωποποιεῖ τὴν ἀγάπην.—*Χρηστεύομαι*—φέρομαι χρηστῶς, φιλανθρώπως, συμπεριφέρομαι μὲ ἀγαθωσύνην.—*ζηλῶ*—ζηλεύω, φθονῶ.—*Περπερεύομαι* (πέρπερος=φλύαρος, ἀλαζών)—ἀλαζονεύομαι, κομπάζω.—*φουσιῶμαι*—περηφανεύομαι, ἐπαίρομαι.—*ἀσχημονῶ*—φέρομαι ἀπρεπῶς, ἀσέμνως.—*ζητῶ τὰ ἑμαυτοῦ*—ζητῶ τὰ ἰδικά μου, ζητῶ τὸ συμφέρον μου παραβλέπων τὸ τοῦ ἑτέρου, εἶμαι ἐγωϊστής.—*παροξύνομαι*—ἐρεθίζομαι.—*λογίζομαι*—καταλογίζω τινὶ τι, *οὐ λογίζεται τὸ κακόν*—δὲν λογαριάζει τὸ κακόν, τὸ ὅποιον τυχόν ἔκαμέ τις πρὸς αὐτόν (πρβλ. «Χρηστεύεται») = «δὲν τὸ φυλάει τὸ κακόν», διὰ νὰ ἐκδικηθῆ. *οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ*—δὲν εὐχαριστεῖται διὰ πράττουσα ἀδικίαν· διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐκφράζεται τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης ἀρνητικῶς.—*συγχαίρει... τῇ ἀληθείᾳ*—ἐκφράζεται τὸ ἀντικείμενον τῆς χαρᾶς τῆς ἀγάπης θετικῶς, δηλ: ἡ ἀγάπη αἰσθάνεται ἱκανοποίησιν βλέπουσα τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην νὰ βασιλεύῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀρετὴν νὰ διαλάβῃ, τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην νὰ στερεοῦται καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν νὰ ἀνθῆ.—*στεγάζω*, κρύπτω, ἀνέχομαι, ὑπομένω, ὡς ἐνταῦθα.—*πιστεύω*—ἐμπιστεύομαι, ἔχω ἐμπιστοσύνην.—*πάντα*—ὁ ἀγαπῶν, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἀπτάς ἀφορμὰς ὑποψίας, ἐμπιστεύεται τὰ πάντα· πρβλ. καὶ τὸ: «προνοοῦμενοι ἀγαθὰ περὶ πάντων ἀνθρώπων».—*πάντα ἐλπίζει*—πάντα τὰ χρηστὰ ἐλπίζει παρὰ τοῦ πλησίον· πάντοτε ἐλπίζει ὅτι ὁ πλησίον, καὶ φαῦλος ὢν, εἴμπορεῖ νὰ διορθωθῆ.—*ἐκπίπτει*—πίπτει ἔξω χάνει τὴν ἀξίαν τῆς, παύει νὰ ὑπάρχη, ὡς ἐνταῦθα—ἡ ἀγάπη οὐδέποτε παύει νὰ ἀγαπᾷ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.—*Χαλκός*. Τὸ γνωστὸν μέταλλον, ἐξ οὗ πρὸς τοῖς ἄλλοις κατεσκευάζοντο παρ' ἀρχαίοις, ὡς καὶ νῦν, πλεῖστα μουσικὰ ὄργανα.—*Κύμβαλον*. Μουσικὸν ὄργανον κρουστὸν, παράγον ἤχους ὀξεῖς καὶ λιγυρούς. Ἐπιτυχῶς ὁ Ἀπόστολος τὸν πολλὰ μὲν γνωρίζοντα καὶ διδάσκοντα, μὴ ἐμποροῦμενον ὅμως ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ μὴ πράττοντα τὰ ὅσα διδάσκει, ἐξομοιώνει πρὸς τὰ μουσικὰ ὄργανα («χαλκός, κύμβαλον»), ἅτινα, μὴ

ἔχοντα παρά μικράν μουσικὴν ἀξίαν παράγουν μέγαν θόρυβον.—*Ἴνα κενθήσωμαι.* Ἴνα ὑποστῶ τὸν διὰ πυρᾶς μαρτυρικὸν θάνατον ἐξ αὐταπαρνήσεως καὶ πίστεως πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας ἄθλος τοῦ μαρτυρίου, κατὰ τὸν Παῦλον, οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει, ἂν δὲν προέρχεται ἐξ ἀδόλου πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης.—*Οὐδὲν ὠφελοῦμαι* ἐννοεῖται πνευματικῶς=οὐδεμίαν ὠφέλειαν πνευματικὴν ἔχω, οὐδεμίαν ἀμοιβὴν προσδοκῶ παρά τοῦ Θεοῦ.

δ'.) Ὁ χριστιανικὸς οἶκος.

(Ἐφεσ. ε' 22—33 καὶ ζ' 1—9. Πρβλ. καὶ Κολοσ. γ' 18-21).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. Ὡς τῷ Κυρίῳ = τὸ ῥῆμα εἶναι: ὑποτάσσεσθε=ὅπως ὑποτάσσεσθε εἰς τὸν Κύριον· μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας καὶ εὐκρινείας, ποῦ ὑποτάσσεσθε εἰς τὸν Κύριον.—*ὅτι ὁ ἀνὴρ* = αἰτιολογικόν.—*τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν* = τὸ ῥῆμα εἶναι: ὑποτάσσεσθε.—*ἀγιάζω* = καθαρίζω τι ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἐνοχῆς, καθιστῶ τι ἅγιον.—*ἐν ῥήματι* = διὰ λόγου, διὰ τοῦ λόγου, διὰ τοῦ κηρύγματος (τοῦ Εὐαγγελίου).—*παρίστημι* = στήνω τι πλησίον τινός, παρουσιάζω.—*ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ* = ἵνα παρουσιάσῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἵνα τὴν ἔχη.—*τὴν Ἐκκλησίαν* = ἐπεξηγεῖ τό: αὐτὴν.—*Σπίλος* = τὸ στίγμα, ἡ κηλὶς, ὁ ῥύπος· τροπικῶς ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας = σῖσχος, ὡς ἐνταῦθα.—*ῥυτίς* = ἡ ζαρωματιά τοῦ δέρματος τοῦ προσώπου· τροπικῶς ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας = τὸ σφάλμα, ὡς ἐνταῦθα.—*οὕτως* = εἰσάγει τὸ συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω.—*ἐκτρέφω* = τρέφω, ἐπιμελοῦμαι.—*θάλπω* = ζεσταίνω τι, περιθάλπω, περιποιοῦμαι τι μετὰ τρυφερότητος.—*καθὼς καὶ ὁ Δύριος τὴν Ἐκκλησίαν*· τὰ ῥήματα εἶναι: ἐκτρέφει καὶ θάλπει· τὸ ἐπόμενον «ὅτι» εἶναι αἰτιολογικόν.—*ἐσμέν*· τὸ ὑποκείμενον: ὑμεῖς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν.—*ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ* κλπ. = προσδιορίζει σαφέστερον τό: μέλη ἐσμέν τοῦ σώματος, δηλ. ἀπὸ τὴν ἴδια Του τὴν σάρκα. Ἐκ τῆς φράσεως δὲ ταύτης ἐξυπακούε-

ται ἡ ἐξῆς συγγενῆς φρᾶσις : ὅπως ἡ Εὐα εἶναι ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστέων τοῦ ἀνδρός (Γεν. β' 22), συμπέρασμα δὲ ταύτης εἶναι τό : *ἀντὶ τούτου*—διὰ τοῦτο, ἔνεκα τοῦ ὅτι ἡ Εὐα εἶναι σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ Ἀδάμ.—*Λέγω εἰς Χριστὸν*—ἀναφέρω τοῦτο εἰς τὴν ἔνωσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ἔνωσις εἶναι ἡ εἰκὼν καὶ πρότυπον τῆς ἐν τῷ γάμῳ ἐνώσεως ἀνδρός καὶ γυναικός.—*οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος*—οἱ κατὰ μέρος, τὰ μεμονωμένα ἄτομα, ἅτινα μεθ' ἑνὸς προσώπου ἐν τῷ γάμῳ ἐνοῦνται: ὁ καθένας σας.—*ἵνα φοβῆται*: ἐννοεῖται, τό: λέγω.—*ἐν Κυρίῳ*—κατὰ θέλημα τοῦ Κυρίου, ὡς ὁ Κύριος διατάσσει.—*τοῦτο* τό: ὑπακούειν . . . —*ἐπαγγελία*—ὑπόσχεσις (τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους): *ἐν ἐπαγγελίᾳ* περιέχουσα ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεσιν ὁ Παῦλος εὐθὺς παραθέτει: «ἵνα εὖ σοι κλπ.».—*ἵνα εὖ σοι γένηται*—ἵνα ἀγαθὰ σοι γένηται, ἵνα εὐτυχήσῃς.—*παροργίζω*—κινῶ τὴν ὀργήν, ἐρεθίζω τινά.—*ἐκτρέφετε*—ἀνατρέφετε.—*ἐν παιδείᾳ*: δηλοῖ τὸ ὄργανον—διὰ τῆς παιδείας καὶ νοουθεσίας.—*Κυρίου*—τῆς γενομένης ὅπως θέλει ὁ Κύριος, σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.—*κατὰ σάρκα*—κατὰ τὸ σῶμα, οἱ ἐξουσιάζοντες μόνον τὸ σῶμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Θεόν, τὸν Κύριον καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἡμῶν.—*ἀπλότης* (καρδίας)—τὸ ἄδολον, ἡ ἀγνότης, ἡ εἰλικρίνεια.—*ὀφθαλμοδουλεύω* (ὀφθαλμός—δοῦλος)—τὸ νὰ ὑπηρετῇ τις μὲ ψευδῆ ζῆλον, μόνον ὅταν τὸν βλέπουν οἱ κύριοι του: πρβλ: «γιά τὰ μάτια».—*κατ' ὀφθαλμοδουλίαν*—μὴ δουλεύετε, γιὰ νὰ σὰς βλέπουν οἱ κύριοι, ἀλλὰ διότι τοῦτο εἶναι καθηκόν σας.—*ἀνθρωπάρεσκος*—ὁ ζητῶν νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.—*ἐκ ψυχῆς*—μὲ τὴν καρδιά σας (καὶ ὄχι διὰ νὰ σὰς ἴδουν μόνον).—*εὐνοια*—ἡ εὐμένεια, ἡ συμπάθεια.—Ἡ σύνταξις τοῦ *στιχ. 7.* ἔχει οὕτω: δουλεύοντες τοῖς κυρίοις ὑμῶν μετ' εὐνοίας, ὡς δουλεύετε τῷ Κυρίῳ.—*Κομιοῦμαι*, μέλ. τοῦ κομίζω—φέρω τι, ἀποκτῶ, λαμβάνω ἀμοιβήν, ὡς ἐνταῦθα.—*ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν* (ἀνίημι)—μετριάζοντες τὴν ἀπειλήν.—*προσωποληψία*—τὸ νὰ λαμβάνῃ τις ἐν τῇ κρίσει ὑπ' ὅψει τὴν θέσιν ἢ τὴν ἀξίαν τῶν προσώπων, ἢ μεροληψία.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. *Κεφαλή τῆς γυναικός.* Ὁ ἀνὴρ ὀνομάζεται κεφαλή τῆς γυναικός, διότι, ὅπως ἐν τῷ σώματι ἡ κεφαλή διευθύνει τὰ λοιπὰ μέλη, ἅτινα ὑποτάσσονται εἰς αὐτήν, οὕτω καὶ ἐν τῷ γάμῳ ὁ ἀνὴρ πρέπει νὰ διευθύνῃ καὶ ὀδηγῇ εἰς τὸ ἀγαθὸν τὴν γυναῖκα, ἥτις δέον νὰ ὑπακούῃ εἰς αὐτόν. — *Αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.* Ὁ Παῦλος διδάσκει ὅτι, καθὼς ὁ Χριστὸς ἔσωσε τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. τοὺς χριστιανούς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ εἶναι προστάτης καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς γυναικός. — *Ἐν παντί* = κατὰ πάντα μὲν πρέπει νὰ ὑποτάσσῃται εἰς τὸν ἄνδρα ἢ σύζυγος, πλὴν βεβαίως τοῦ κακοῦ, τῆς ἀμαρτίας. — *Ἐκκλησία.* Εἰς τὴν χριστιανικὴν γλῶσσαν «Ἐκκλησία» εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα, ὅλοι οἱ Χριστιανοί. — *Ἐαυτὸν παρέδωκεν* = κλπ. Πρόκειται περὶ τῆς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ συμφιλίωσεως ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν (πρβλ. σελ. 42, καὶ Ῥωμ. ε' 1—11). — Παραστατικώτατα δὲ ὁ θεῖος Παῦλος εἰκονίζει τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, δηλ. τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς νύμφην τοῦ Χριστοῦ λουσθεῖσαν καὶ καλλωπισθεῖσαν ἠθικῶς ἐν τῷ λουτρῷ τοῦ θείου βαπτίσματος. — *Λουτρὸν τοῦ ὕδατος.* Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, διότι διὰ τοῦ θείου τούτου λουτροῦ ὁ βαπτιζόμενος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀποπλύνεται τῶν ἀμαρτιῶν του. — *Εἰς σάρκα μίαν.* Δηλοῖ τὴν στενὴν ἔνωσιν, τὴν ὁμοφωνίαν, ἥτις πρέπει νὰ βασιλεύῃ ἐν τῷ δεσμῷ τοῦ γάμου. — *Τὸ μυστήριον* = ἡ ἐν τῷ γάμῳ ἔνωσις καὶ ἀφοσίωσις τῶν συζύγων. — *Ἴνα φοβῆται* κλπ. = δὲν νοεῖ βεβαίως, ἵνα ἡ γυνή, ὡς δούλη τις, τρέμῃ τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἵνα τιμᾷ καὶ σέβηται αὐτόν, ὑπακούουσα εἰς τὰς ὀρθὰς αὐτοῦ συμβουλίας. — *Πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ* = ἡ ἐντολή, ἡ περιέχουσα τὰ καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τοὺς γονεῖς, εἶναι κατὰ σειρὰν πέμπτη ἐν τῷ Δεκαλόγῳ· εἶναι ὅμως ἡ πρώτη ἐντολή, διὰ τὴν τήρησιν τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ὑπόσχεται ἀμοιβήν· διὰ τοῦτο καὶ λέγεται «πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ». Τόσην σημασίαν δίδει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς! — *Μακροχρόνιος* = Ὡς ἀμοιβὴν τῆς εἰς τοὺς γονεῖς ὑπακοῆς ὁ Θεὸς ὑπόσχεται μακροβιότητα, διότι αὕτη ἔθεωρεῖτο παρ' Ἑβραίοις, ὡς καὶ νῦν παρὰ τοῖς Ἀνατολικοῖς ἰδίᾳ λαοῖς, ὡς

εὐλογία Θεοῦ.—*Μὴ παροργίζετε*—Οἱ γονεῖς πολλάκις διὰ τῶν ἀκαίρων καὶ ὑπερβολικῶν τιμωριῶν, ἐρεθίζουσι τὰ τέκνα των, τὰ ὅποια οὕτως οὐδὲν μὲν ὠφελοῦνται ἐκ τῶν τιμωριῶν, ἀποστρέφονται δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς γονεῖς.—*Μετὰ φόβου καὶ τρέμου*. Θέλει νὰ δείξη διὰ ζωντανῶν χρωμάτων τὴν τελείαν ὑπακοὴν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῶν κυρίων.—*Ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ*. Διότι θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ ὑπηρετεῖν πιστῶς καὶ ἀφωσιωμένως.—*Τὰ αὐτά*—τὰ ἴδια. Ὅπως δηλαδὴ οἱ δοῦλοι ἐξ ἀγάπης καὶ εἰλικρινῶς ὀφείλουσιν νὰ δουλεύωσι τοὺς κυρίους των, πρέπει καὶ οὗτοι καθ' ὅμοιον τρόπον μετ' ἀγάπης καὶ εἰλικρινείας νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς δούλους των.—*Ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν*. Διὰ τῆς ἀγάπης σας—λέγει—νὰ κάμετε σεῖς οἱ κύριοι νὰ σᾶς ἀγαπήσουν καὶ νὰ σᾶς δουλεύουν πιστὰ οἱ ὑπηρεταὶ σας, ὥστε νὰ μὴν ἔχετε ἀνάγκην συχνῶν ἀπειλῶν πρὸς αὐτούς.

ε'.) Ὁ χριστιανὸς ἀπέναντι τῆς κοινωνίας.

(Α' Πέτρου β'. 13—20).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Ἀνθρωπίνη κτίσις* = ἐνταῦθα σημαίνει τὰς ἀρχὰς τὰς πολιτικάς, αἵτινες ἐγκαθίστανται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ διὰ τῆς πολιτείας ἐπιδιωκομένου ἀγαθοῦ· ὅθεν: *πάση ἀνθρωπίνῃ κτίσει*—εἰσπάσας τὰς πολιτικάς ἐξουσίας.—*διὰ τὸν Κύριον*—διότι τὸ θέλει ὁ Κύριος· πρβλ. «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Μάρκου β' 17).—*ἐκδίκησις*—ἡ τιμωρία.—*φιμοῦν*—ἐπεξηγεῖ τό: οὕτως ἐστὶ· Ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων ἔχει οὕτως: (ἡμᾶς) ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν ἀγνωσίαν τῶν ἀφρόντων ἀνθρώπων. *φιμῶ*—ῶ=κλείω τινὸς τὸ στόμα, κάμνω τινὰ νὰ σιωπήσῃ.—*ἀγνωσία*—ἡ ἔλλειψις γνώσεως, ἡ ἄγνοια.—*σκολίσ=* ὄχι ἴσιος, δόλιος, δύστροπος, γρινιάρης, ὡς ἐνταῦθα.—*χάρις*· ἐνταῦθα—τὸ ἄξιον μισθοῦ· δηλαδὴ ἂν ὑπο φέρη τις κλπ.—*διὰ συνειδήσιν Θεοῦ*—ἐνεκα τῆς συμμορφώσεως τῆς συνειδήσεώς του μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (ὅστις διατάσσει ὑποταγὴν εἰς τοὺς κακοὺς καὶ ἰδιοτρόπους).—

ποῖον κλπ. (ἔσται ὑμῖν) εἰ... ὑπομένητε=ποῖα τιμὴ θὰ εἶναι εἰς σᾶς, ἂν...—κλέεσ= ἡ καλὴ φήμη, ἡ δόξα.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Περί τῆς ἐπιστολῆς, ἐξ ἧς ἐλήφθη ἡ περι-
κοπὴ ἰδὲ σελ. 75 *Ἠγεμόσιν*=ἐνταῦθα εἶναι οἱ ἐν ὀνόματι
τοῦ αὐτοκράτορος διοικοῦντες τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κρά-
τους, οἱ ἀνθύπατοι, οἱ τοπάρχαι.— *Ἀγαθοποιοῦντας*=
πράττοντας τὸ ἀγαθόν, δηλ. ὑπακούοντας εἰς τοὺς ἄρχον-
τας.— *Τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν. Διότι* οἱ εἰ-
δωλολάτραι ἐφρόνουν ἀνοήτως καὶ κατηγοροῦν ἀδίκως
τοὺς χριστιανούς ὅτι δηθεν ἦσαν ἀνατροπεῖς τοῦ καθε-
στῶτος, μὴ ὑπακούοντες εἰς τὰς ἐξουσίας τοῦ αὐτοκράτο-
ρος· ἀκριβῶς λοιπὸν διὰ τῆς ὑποταγῆς των πρὸς τὰς
ἀρχὰς τοῦ κράτους ἐκαλοῦντο νὰ κλείσουν τὸ στό-
μα τῶν ἀνοήτων καὶ ἀγνοοῦντων τὴν ἀλήθειαν εἰδω-
λολατρῶν.— *Καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα* κλπ.= οἱ χριστιανοὶ
ὄφειλον νὰ μὴ περιφρονοῦν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ἐν ὀνό-
ματι δηθεν τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποῖαν ἔφεραν εἰς τὸν
κόσμον ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀκριβῶς, ὡς ἠθικῶς ἐλεύθεροι,
νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ κράτους.— *Πάντας*
=πάντα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, πάντας τοὺς ἀνθρώ-
πους ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας.— *Τὴν ἀδελφότη-
τητα*. Εἰδικεύει τὴν ἔννοιαν, ἣν ἐξέφεραν ἀνωτέρω διὰ
τοῦ: πάντας, ἐννοῶν εἰδικώτερον τοὺς χριστιανούς, τοὺς
ἀδελφούς ἐν Κυρίῳ.— *Ἐν παντὶ φόβῳ*=πρβλ. «μετὰ φό-
βου καὶ τρόμου» (Ἐφес. στ' 5).— *Ἀμαρτάνοντες* κλπ. Ὁ
ὕπηρέτης, παραβαίνων τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του καὶ τι-
μωρούμενος διὰ τοῦτο, δὲν εἶναι ἄξιος ἠθικῆς τιμῆς ἀμοι-
βῆς, διότι ὑπομένει τὴν τιμωρίαν· ὅταν ὅμως τιμωρηταί
ἀδίκως, ἐν ὑπομονῇ δ' ἀνέχεται καὶ ἀγαπᾷ τὸν ἀδι-
κοῦντα κύριόν του, τότε βεβαίως μεγάλην ἠθικὴν ἀξίαν
ἔχει.

(Ῥωμ. ιγ' 1—8)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Πᾶσα Ψυχὴ* = πᾶς ἄνθρωπος.—
Οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ: ἐννοεῖται: τεταγμέ-
νη πᾶσα πολιτικὴ ἐξουσία ἔχει ταχθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.—
ἀντιτάσσομαι=ἴσταμαι ἐναντίον τινός, ἀνθίσταμαι εἰς τινα
Δ. Κουϊμουτσοπούλου Περικοπαὶ Κ. Δ. Ἔκδ. Α' 9

δὲν ὑπακούω.—*κρῖμα*—ἡ ἀπόφασις, ἡ κρίσις, ἡ καταδίκη· *ἐαυτοῖς κρῖμα λήφονται*—θὰ λάβωσι διὰ τὸν ἑαυτὸν των τιμωρίαν, θὰ τιμωρηθῶσιν.—*Οἱ ἄρχοντες*· συνώνυμον τῷ ἐξουσία.—*φόβος*—τὸ συναίσθημα τοῦ φόβου, τὸ ἐμπνέον φόβον, ὡς ἐνταῦθα· εἶναι κατηγορούμενον τοῦ : εἰσί=αἱ ἀρχαὶ δὲν ἔχουν ὀρισθῆναι πρὸς ἐκφοβισμόν, διὰ νὰ ἐμπνέωσι φόβον.—*τῶν ἀγαθῶν ἔργων*—τοῖς ποιούσιν ἀγαθὰ ἔργα, εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἡσύχους πολίτας.—*διάκονος*—ὁ θεράπων, ὁ ὑπρέτης.—*διάκονός ἐστι σοι εἰς τὸ ἀγαθόν*—διότι ἡ ἐξουσία σου εἶναι ὑπρέτης τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν σου (ἐξασφαλίζουσα τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας σου καὶ τὴν ἐκ ταύτης εὐδαιμονίαν σου).—*εἰκῆ*—χωρὶς λόγον, ματαίως.—*ὄργη*—ὁ θυμός, ἡ ὄργη, ἡ τιμωρία.—*εἰς ὄργην*—εἰς τιμωρίαν, διὰ νὰ τιμωρῆ.—*ἐκδικος*—ἐκδικητής, τιμωρός. *Ἐκδικος εἰς ὄργην*—τιμωρὸς εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὄργης (τοῦ Θεοῦ) κατὰ τοῦ πράττοντος τὸ κακόν.—*διὸ*—διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ ἐξουσία εἶναι ὄργανον τοῦ θεοῦ θελήματος.—*ὑποτάσσεσθε*· τῆ ἐξουσία.—*διὰ τὴν ὄργην*—ὡς ἀνωτέρω· διὰ τὴν τιμωρίαν, διὰ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας.—*διὰ τὴν συνείδησιν*—διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ συνείδησις ἡμῶν.—*λειτουργός*—ὁ ὑπάλληλος τῆς πολιτείας, ὁ ὑπρέτης.—*προσκαρτερῶ*—ἐπιμένω, διαρκῶς ἀσχολοῦμαι, εἶμαι ἀφωσιωμένος εἰς τι.—*προσκαρτεροῦντες εἰς αὐτὸ τοῦτο*—«εἰς τὸ φροντίζειν τῶν ἀρχομένων καὶ πᾶσαν ἐπινοεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν» (Ζιγαβ).—*ὄντες ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ νὰ σᾶς προστατεύουν ἀπὸ τῶν κακῶν ἀνθρώπων*.—*τῷ τὸν φόρον*—τῷ αἰτοῦντι τὸν φόρον· *φόρος*—ὁ ἄμεσος φόρος.—*τέλος*—ὁ ἔμμεσος φόρος.—ὡς καὶ τὰ ἐφεξῆς : τῷ τὸ τέλος = τῷ αἰτοῦντι τὸ τέλος κλπ. —ἐκάστῳ, εἰς ὃν ὀφείλετε τὸν φόρον κλπ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Περὶ τῆς Ἐπιστολῆς, ἐξ ἧς ἡ ἐλήφθη ἡ περικοπή, ἰδὲ σελ. 69.—*Τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ*. Τὸ ἔργον τῆς ἐξουσίας εἶναι ἠθικόν καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ κακοῦ καὶ ὁ ἔπαινος τοῦ ἀγαθοῦ· ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης ἡ ἐξουσία εἶναι ὄργανον τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ μὴ ὑπακούων εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτείας ἀντιτάσσεται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.—*Στιχ. 3* Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν συνηγήσαμεν καὶ εἰς τὴν προηγού-

μένην περικοπήν, (πρβλ. Ἀ΄ Πετρ. β΄ 14).—*Ἡ μάχαιρα*—τὸ ξίφος. *τὴν μάχαιραν φορεῖν*—ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ ζωῆς καὶ θανάτου. Ὄντως τὸ σημεῖον τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ ὄργανα τοῦ κράτους, εἶναι καὶ σήμερον ἔτι τὸ ξίφος.—*Φόρος*—ὁ δασμός, κυρίως ὁ ἔγγειος φόρος ἐπὶ τῶν κτημάτων κλπ.—*Τέλος*—ὁ ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου ἔμμεσος φόρος.—*Φόβος*—τὸ συναίσθημα τοῦ φόβου, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἐπακόλουθον τὴν ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἐξουσίας, ἄρα ἡ ὑπακοὴ εἰς τοὺς νόμους τῆς πολιτείας.—*Τιμὴ*—ὁ σεβασμός, ἡ ἔκφρασις τῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς εὐλαβείας καὶ ἐκτιμήσεως.—

στ΄.) Ἡ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολή.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ. *Χριστοῦ Ἰησοῦ* (γεν. ἠθικὴ)—χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.—*συνεργός*—συνεργάτης, βοηθός· ἐννοεῖται: «ἐν τῷ κηρύγματι».—*κατ' οἶκον*—ἐν τῷ οἴκῳ.—*χάρις*—εὐνοια, εὐμένεια, εὐλογία (τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους)· ἐννοεῖται: ἔστω.—*ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου*—κατὰ τὰς προσευχὰς μου.—*ἀκούων*—μετοχ. αἰτιολογική.—*ἀγίους*—τοὺς χριστιανούς, (ιδεὲ καὶ Πράξ θ΄ 13).—*ἡ κοινωνία*—ἡ συμμετοχή.—*ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου*—ἡ συμμετοχή σου εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν—ἡ πίστις σου.—*ἐνεργῆς*—ὁ ἐνεργῶν, ὁ δι' ἔργων ἐκδηλούμενος, ὡς ἐνταῦθα: ἐνεργῆς γένηται—ἐκδηλωθῆ δι' ἔργων (δείξης μὲ τὰ καλὰ σου ἔργα ὅτι εἶσαι χριστιανός).—*ἐπίγνωσις*—ἡ βαθεῖα γνῶσις, ἡ κατανόησις καὶ ἐκτέλεσις. (πρβλ. Κολοσ. γ΄ 10).—*ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ*—ἐν τῇ κατανοήσει καὶ ἐκτελέσει πάσης ἀρετῆς—κατανοῶν καὶ ἐκτελῶν πᾶσαν ἀρετὴν.—*τοῦ ἐν ὑμῖν*—ἐννοεῖται: ἐκτελουμένου ἀγαθοῦ—τοῦ ὑφ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πραττομένου ἀγαθοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπως πρέπει νὰ τὸ πράττωμεν ἡμεῖς οἱ χριστιανοί.—*Εἰς Χριστὸν*—εἰς δόξαν Χριστοῦ.—*χάριν*—εὐνοϊαν, εὐχαρίστησιν· ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ: χαράν.—*παράκλησιν*—σημαίνει κυρίως πρόσκλησιν πρὸς βοήθειαν, προτροπήν, παρηγορίαν, ὡς ἐνταῦθα.—*δτι*—αἰτιολογικόν.—*σπλάγχνα* (πρβλ. σελ. 46 καὶ Κολοσ. γ΄ 12)—αἱ καρδίαι.—*διὰ σοῦ*—διὰ τῆς ἰδικῆς σου βοηθείας καὶ

συνδρομῆς.—*παρησία*=(πρβλ. Α' Ἰωάν. δ'. 17).=ἡ ἐλευθεροστομία, τὸ θάρρος.—*ἔχων*: μετοχὴ ἐναντιωματικῆ.—*τὸ ἀνήκον*=τὸ πρέπον, ὅ,τι ἔχεις νὰ κάμῃς.—*εὐχρηστος*=χρήσιμος, ὠφέλιμος.—*ἀναπέμπω*=στέλλω ὀπίσω τινά.—*προσλαμβάνομαι*=ἐνταῦθα ὑποδέχομαι τινὰ φιλικῶς.—*προσλαβοῦ*=νὰ τὸν δεχθῆς φιλικῶς.—*πρὸς ἐμαυτὸν*=πλησίον μου, παρ' ἐμοί.—*κατέχω*: ἐνταῦθα=κρατῶ, βαστῶ τινά.—*ὡς κατ' ἀνάγκην*=ἐννοεῖται: πραχθὲν κατὰ ἀνάγκην=ἀναγκαστικῶς.—*κατὰ ἐκούσιον*=ἐκούσιως.—*τάχα*=ἴσως, πιθανῶς.—*πρὸς ὥραν*=προσωρινῶς.—*ἀπέχω*=ἔχω τί ἐντελῶς, ἀπολαύω ἐντελῶς, ἐξοφλῶ.—*κοινωνός*=ὁ ἔχων τί κοινὸν μετ' ἄλλου, ὁ μέτοχος, ὁ σύντροφος: ἐνταῦθα: κοινωνός, ἐννοεῖται τῆς πίστεως=σύντροφος εἰς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀδελφός ἐν Χριστῷ.—*ἐλλογῶ*=λογαριάζω τι.—*ὀναίμην*=εὐκτικὴ τοῦ ὀνίναμαι=ἔχω ὄφελος, ὠφελοῦμαι=εἶθε νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ σέ.—*ἀναπαύω τὰ σπλάγχνα*=παρηγορῶ, εὐχαριστῶ τὴν καρδίαν τινός, τὸ κοινῶς λεγόμενον: κάμε μου τὴν καρδιά.—*χαρισθῆσομαι*=θα σὰς χαρισθῶ, ἐλευθερούμενος ἀπὸ τὰ δεσμά μου· θα μὲ ἔχετε πάλιν μαζί σας.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. Ἡ Ἐπιστολή. Περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἰδὲ σελ. 72 *Δέσμιος*=ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Παῦλος δέσμιον, διότι ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν κατὰ τὴν ἐν Ῥώμῃ φυλάκισίν του.—*Τιμόθεος*=ὁ γνωστός ἀκόλουθος καὶ συνεργάτης τοῦ Παύλου ἐν τῷ κηρύγματι. *Φιλήμων*=ἐπίσης χριστιανὸς τῶν Κολοσσῶν, πλήρης πίστεως καὶ ἀγάπης, καταστήσας τὸν οἶκον αὐτοῦ τόπον τῶν ἱερῶν συναξέων τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς ἐβοήθει.—*Ἀπφία* (φρυγικὸν ὄνομα)=πιθανῶς εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Φιλήμονος.—*Ἀρχιππος*=ὁ ἱερεὺς τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Φιλήμονος ἐκκλησίας: τοῦτον καλεῖ ὁ Παῦλος συστρατιώτην, «πολύαθλος αὐτὸς καὶ τροπαιοφόρος ἀγωνιστὴς κατὰ τοῦ κακοῦ, θριαμβευτὴς τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης».—*Ὅτι τὰ σπλάγχνα κλπ.*=πράγματι ὁ Φιλήμων διὰ τῆς ἀγάπης καὶ φιλαδελφίας του ἀνεκούφιζε τοὺς ἐν Κολοσσαῖς χριστιανούς.—*Παρησίαν ἔχων*: ἡδύνατο πράγματι ὁ θεῖος Παῦλος μετὰ παρησίας νὰ γρά-

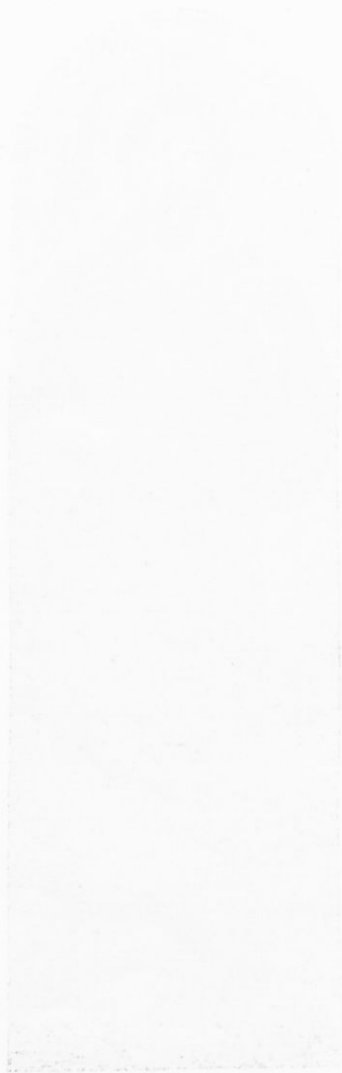
φη καὶ νὰ ζητῇ τὰ δίκαια παρὰ τοῦ Φιλήμονος, διότι ἦτο Ἄποστολος τοῦ Χριστοῦ, διδάξας αὐτὸν τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ γενόμενος ἀφορμὴ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας του. — *Ὁν ἐγέννησα* = τροπικῶς· ἐγέννησα πνευματικῶς, ἕκαμα κατὰ πνεῦμα υἱὸν (διδάξας αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν). — *Τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον*. Πρὸ τῆς δραπετεύσεως, ὅτε ὁ Ὀνήσιμος ἦτο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Φιλήμονος εἰδωδολάτρης δοῦλος, δύστροπος καὶ κακός. — *Ἴνα διακονῇ μοι* κλπ. Ὁ Παῦλος ἐν τῇ φυλακῇ θὰ εἶχεν ἀνάγκην ἐνός πιστοῦ καὶ ἀφωσιωμένου ὑπηρετοῦ, ὅπως ἦτο ὁ Ὀνήσιμος. — *Ἐχωρίσθη πρὸς ὄραν*· ἐννοεῖ τὴν προσωρινὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ὀνησίμου ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ Φιλήμονος, διὰ τῆς ἀποδράσεως τοῦ πρώτου εἰς Ῥώμην. — *Ἐγὼ Παῦλος κλπ.* «Ἐχε τὴν ἐπιστολὴν ὡς ἰδιόχειρον γραμματεῖον χρέους» (Ζιγαβ). Ὁ Παῦλος ἀναλαμβάνει τὸ χρέος τοῦ Ὀνησίμου, θεωρῶν τὴν ἰδιόχειρον ταύτην ἐπιστολὴν του ὡς γραμμάτιον εἰς χεῖρας τοῦ Φιλήμονος, ἀντιπροσωπεῖον τὸ ποσόν, ὅπερ οὗτος ἐζημιώθη, διὰ τῆς κλοπῆς ἢ ἄλλως πως ἀπὸ τὸν Ὀνήσιμον. — *Καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις*. Μὲ περισσὴν χάριν ὁ Παῦλος ὑπενθυμίζει εἰς τὸν Φιλήμονα ὅτι ἐχρεώσται καὶ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν Παῦλον, ὡς ὑπ' αὐτοῦ διδαχθεὶς τὸν χριστιανισμόν καὶ τυχὼν τῆς διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ αἰωνίας σωτηρίας. Ἐπομένως ὁ Παῦλος εἶναι ἀξιόχρεως ἐγγυητῆς διὰ τὸ χρέος τοῦ Ὀνησίμου πρὸς τὸν Φιλήμονα. — *Ἐλαφρᾶς*. — Ἐπίσκοπος ἐν Κολοσσαῖς, τότε δὲ συναιχμάλωτος τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ. — *Μάρκος, Λουκᾶς*. Οἱ γνωστοὶ Εὐαγγελισταί. — *Ἀρίσταρχος*· Θεσσαλονικεὺς, ἀκόλουθος καὶ συνεργάτης τοῦ Παύλου, ὅτε δ' ἔγραφε τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολὴν καὶ συναιχμάλωτος αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ. — *Δημᾶς*· Ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ οὗτος συνεργὸς τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῷ κηρύγματι, ἐγκαταλιπὼν ὁμως τοῦτον βραδύτερον ἐκ ῥαθυμίας πρὸς τὰς κακοπαθείας τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου.

ΤΕΛΟΣ

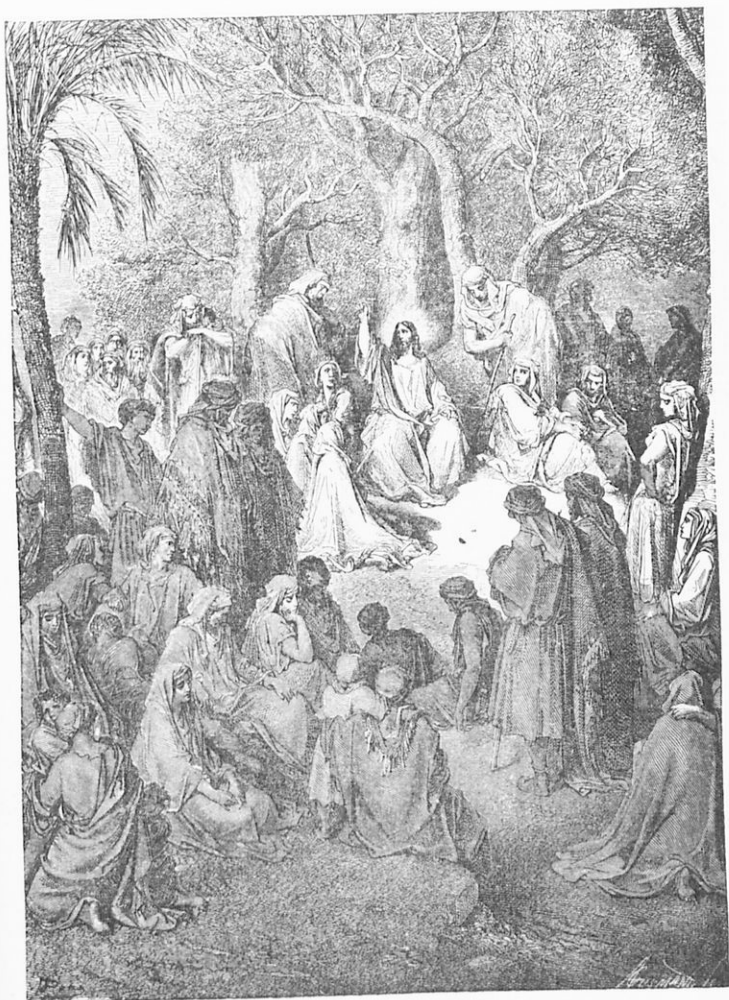
ΕΙΚΟΝΕΣ

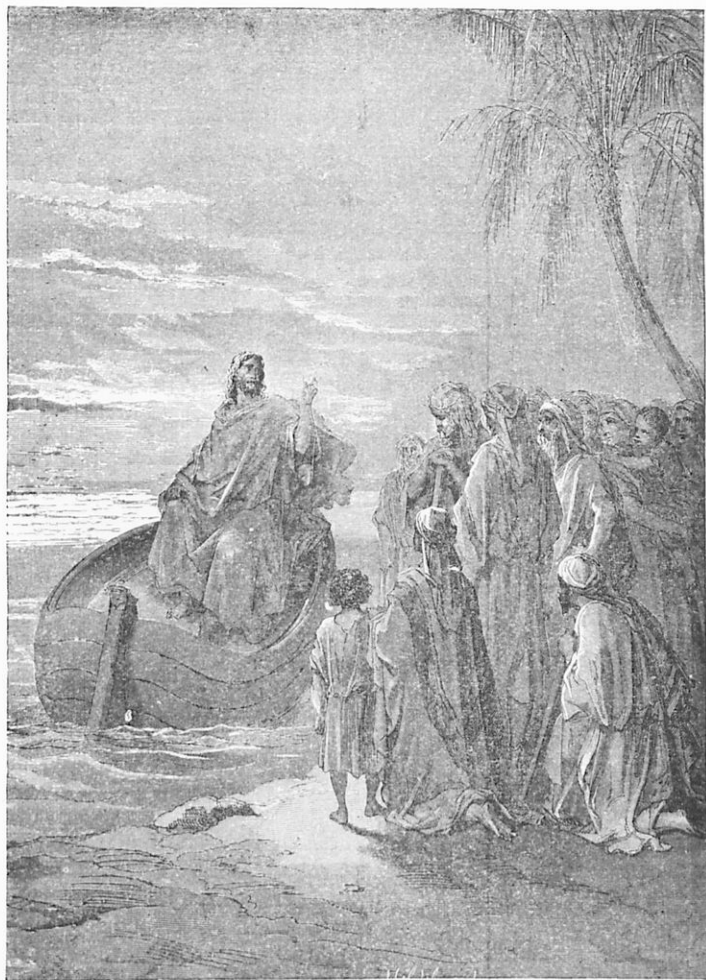
Ο ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
(Έργον Θειοῦ)

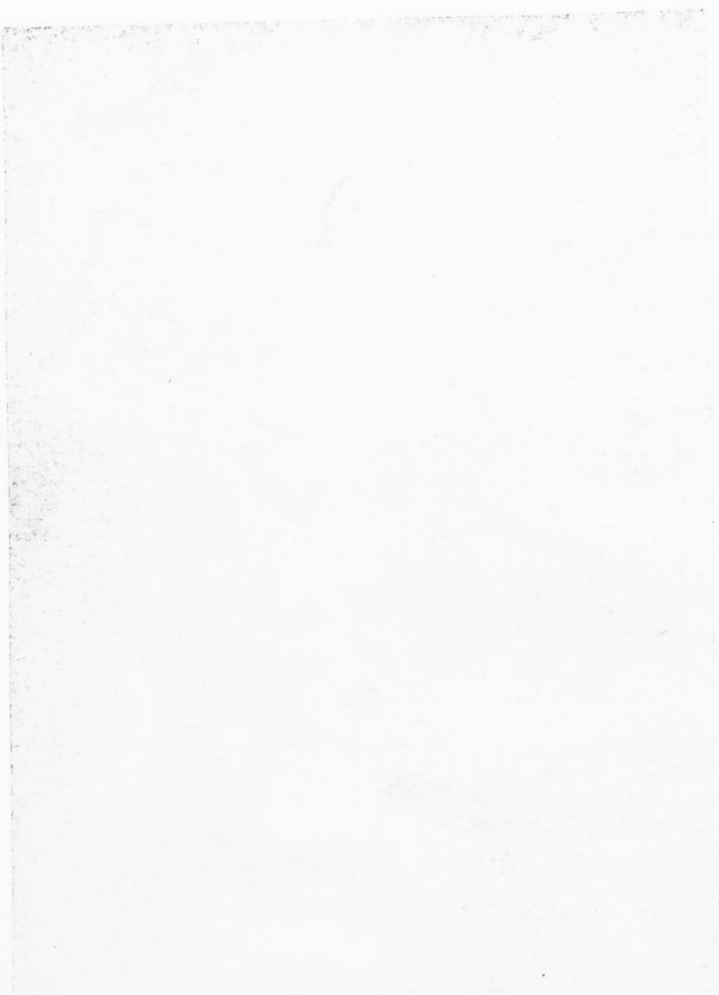
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΩΝ
(1997-2000)

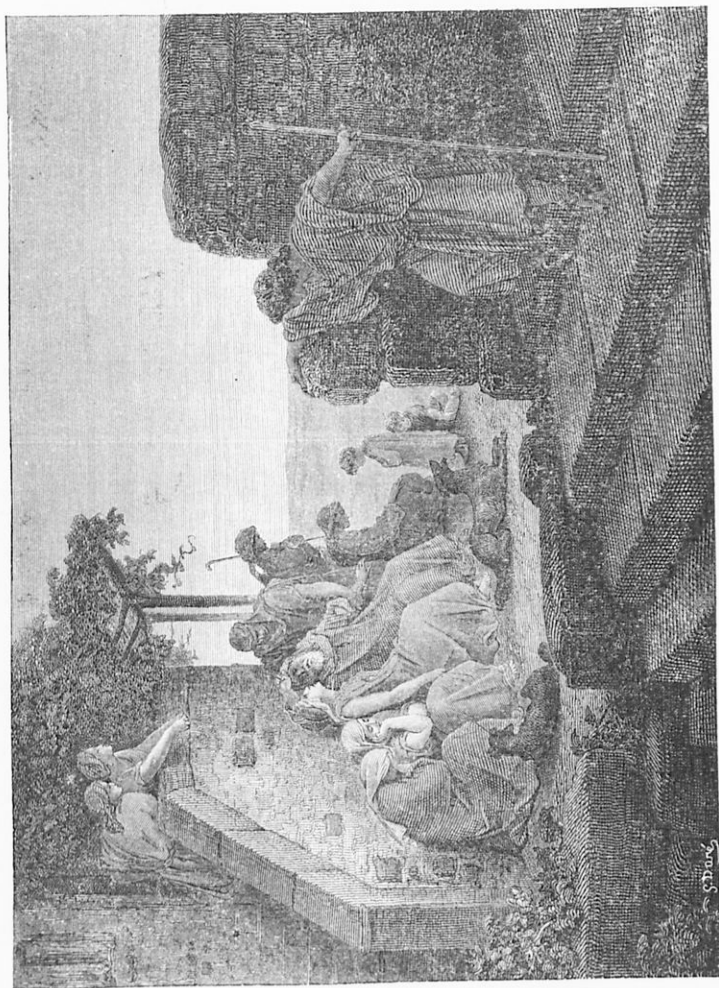

Οὐδέποτε εἶχεν ἀκουσθῆ ἐπὶ τῆς γῆς διδασκαλία ἄλλη, ὡς ἡ ἐπὶ τοῦ
"Ὀρους Ὁμιλία" τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. (σελ. 86)

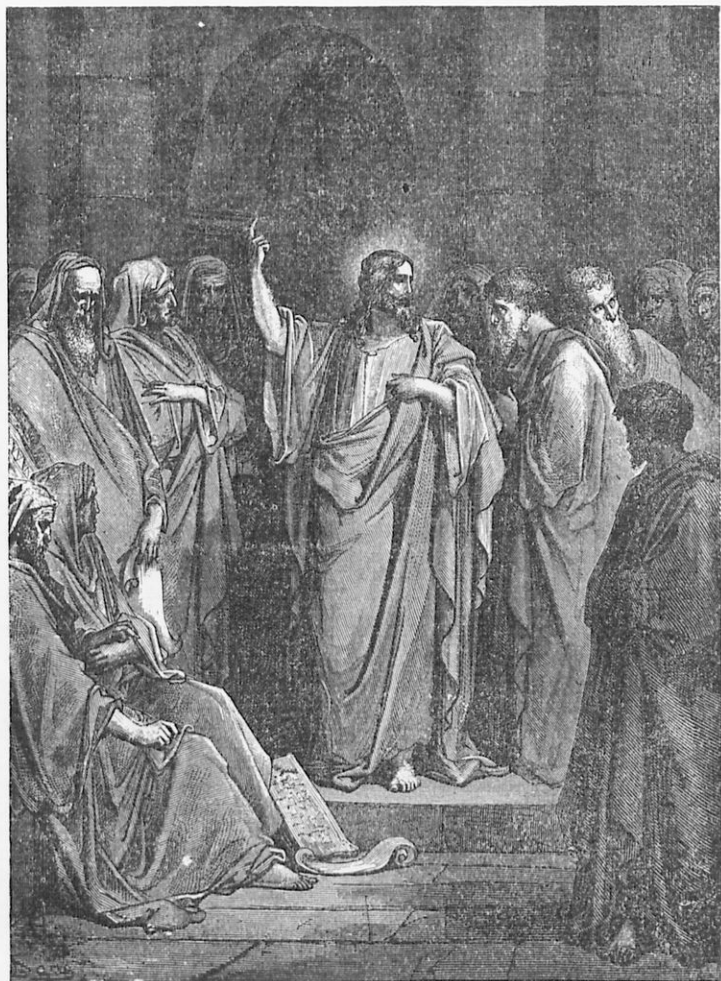

«Ὡστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς πλοῖον καθῆσθαι καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει». (σελ. 15)

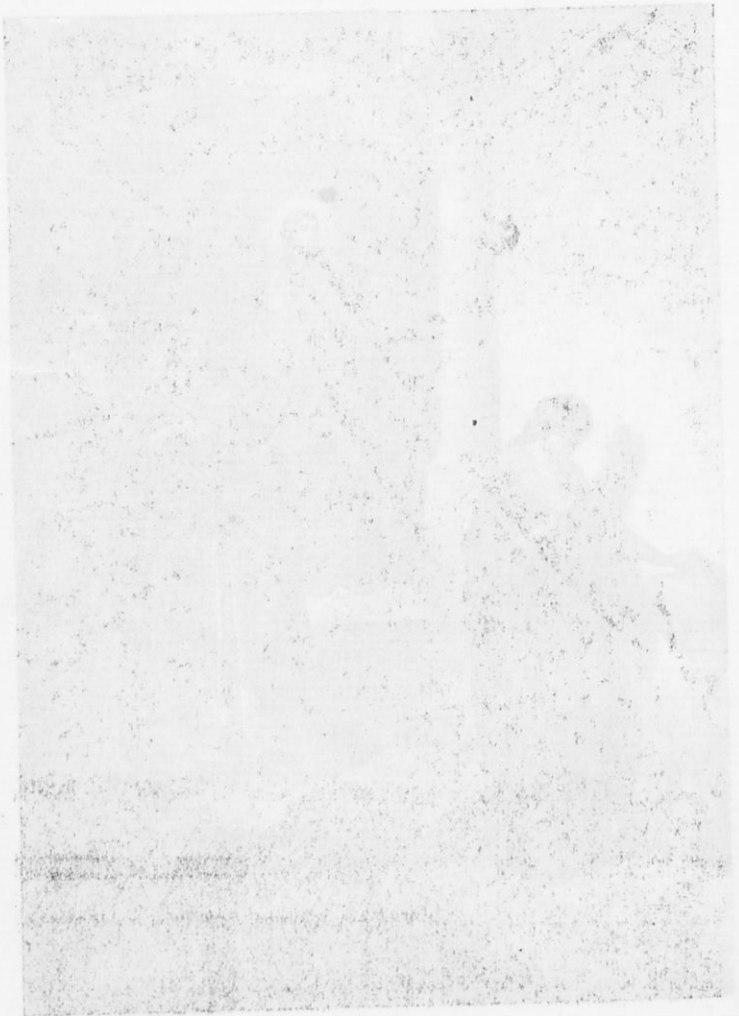
«'Αναστάς πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου». (σελ. 17)

Ὁ Ἰησοῦς διδάσκει ἐν τῇ Συναγωγῇ· (σελ. 24)

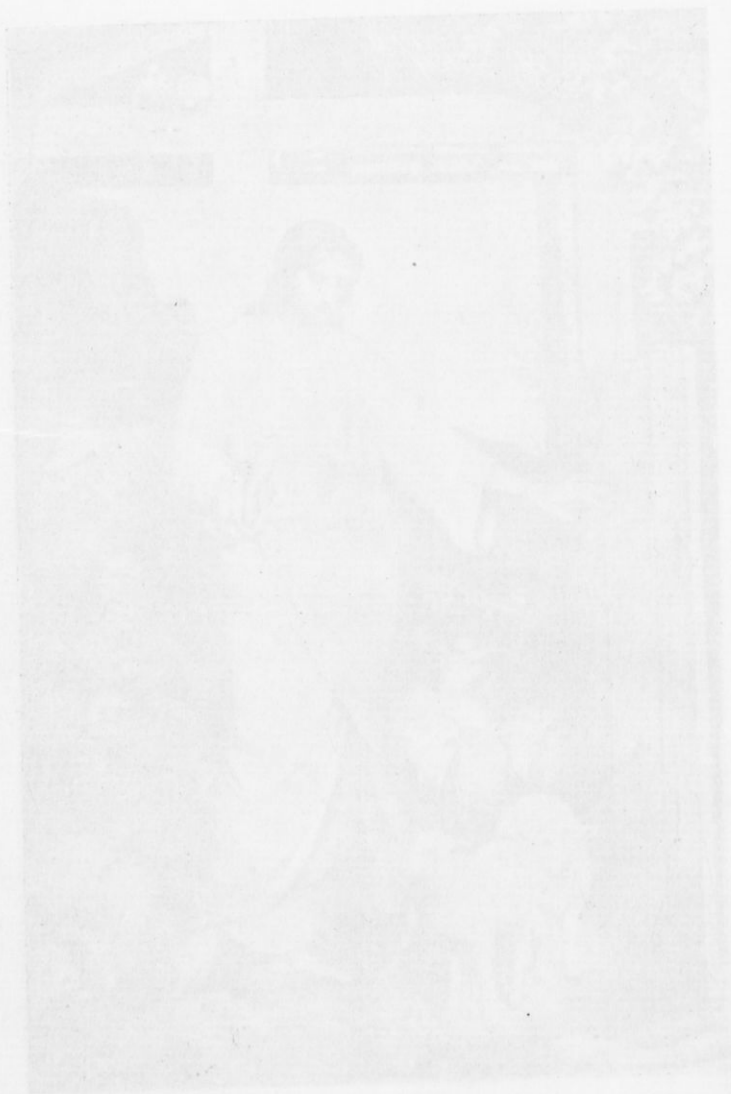
«Ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὐτὴ πλείον πάντων ἔβαλε τῶν βαλλόντων
εἰς τὸ γαζοφυλάκιον». (σελ. 30)

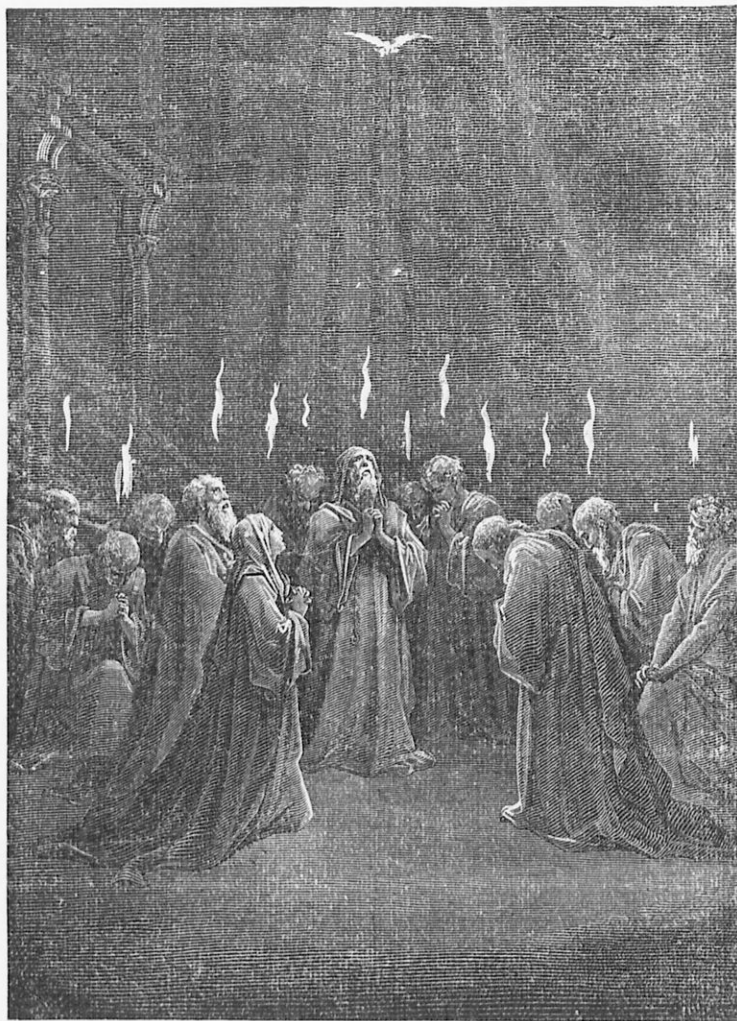
καταλλήλη γὰρ ἀνάθη κατὰ τὴν ἐπιπέδου ἀνάθη ἢ κατὰ τὴν
ἐκ τῆς ἀνάθη ἀναδύουσαν ἐκ τῆς

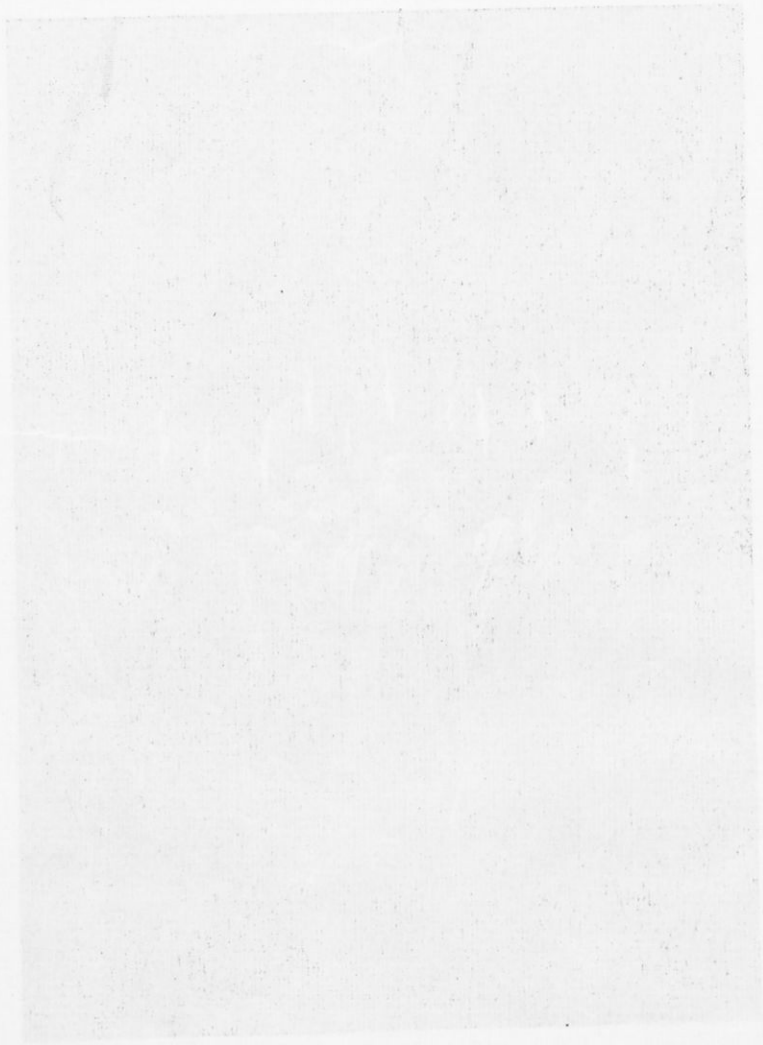
«Εγώ ειμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός». (σελ. 30)

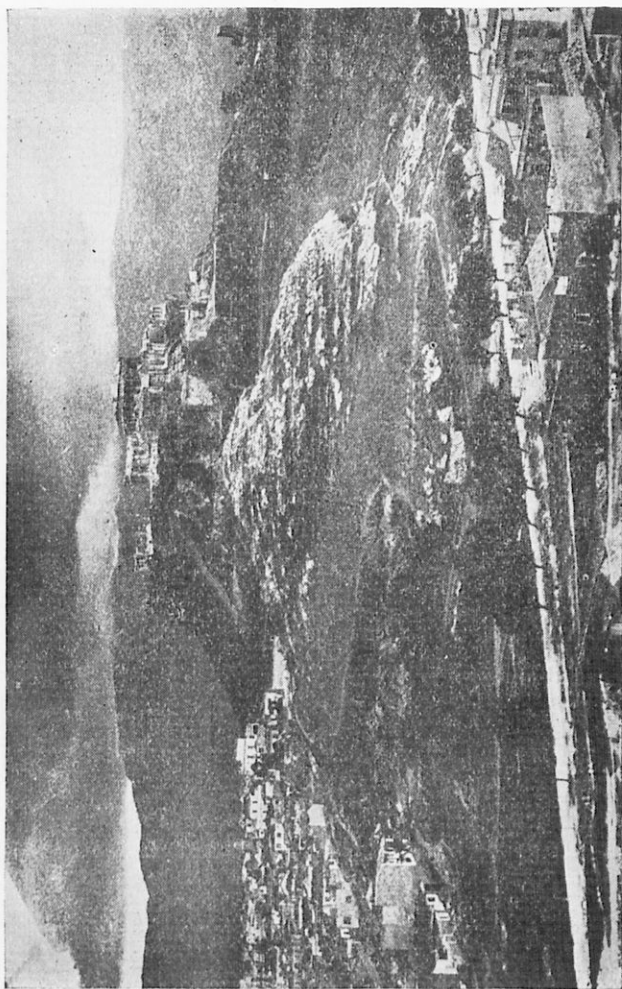

Η Σ. Α. ΚΑΡΑΪΩΑΝΗ Ε. ΚΑΡΑΪΩΑΝΗ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΪΩΑΝΗΣ

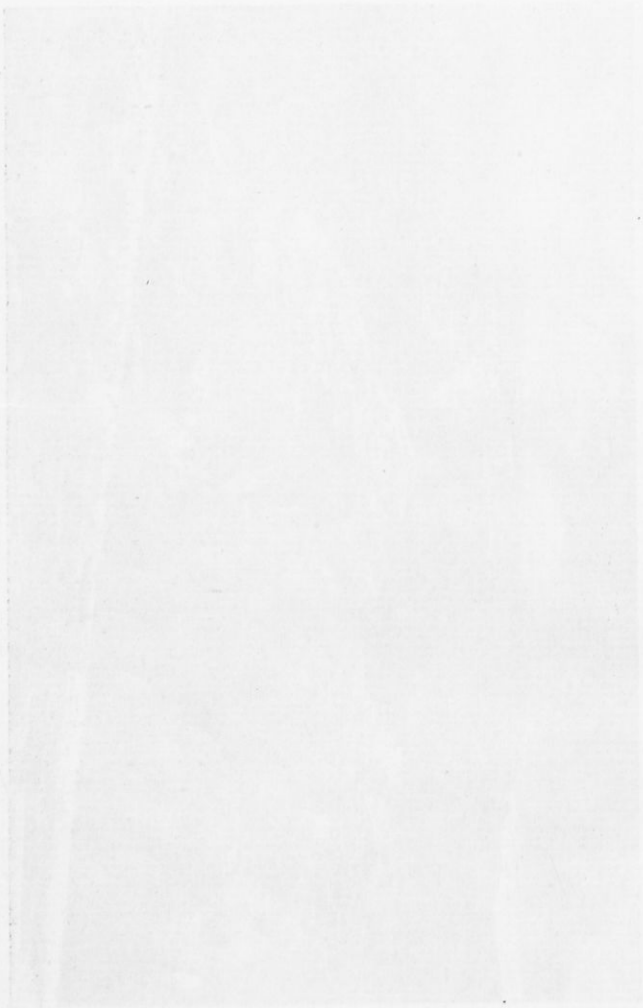

«Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός»,
(σελ. 35)

«Ἐπί τόν Ἄρειον Πάγον ἤγγον». (σελ. 39)

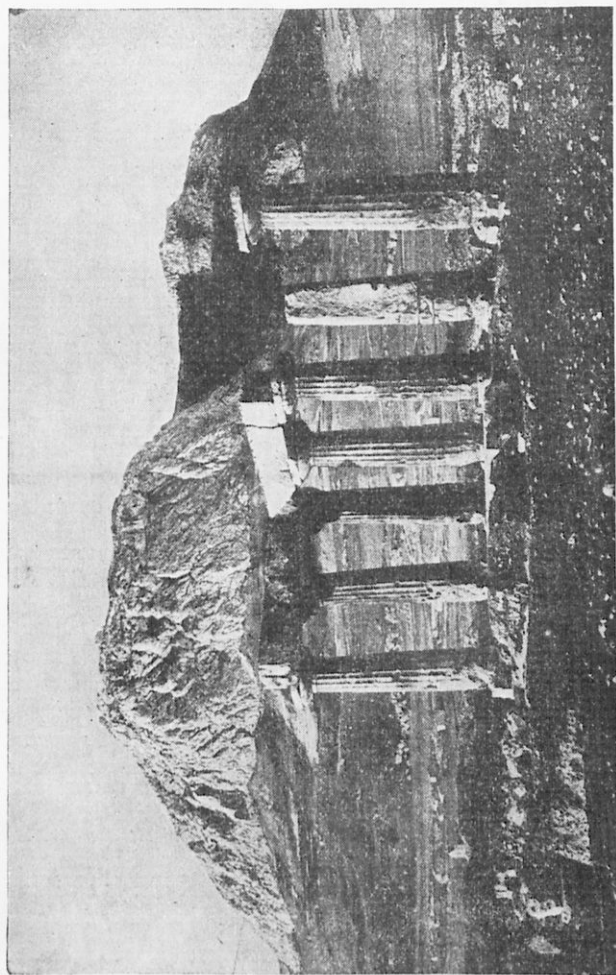

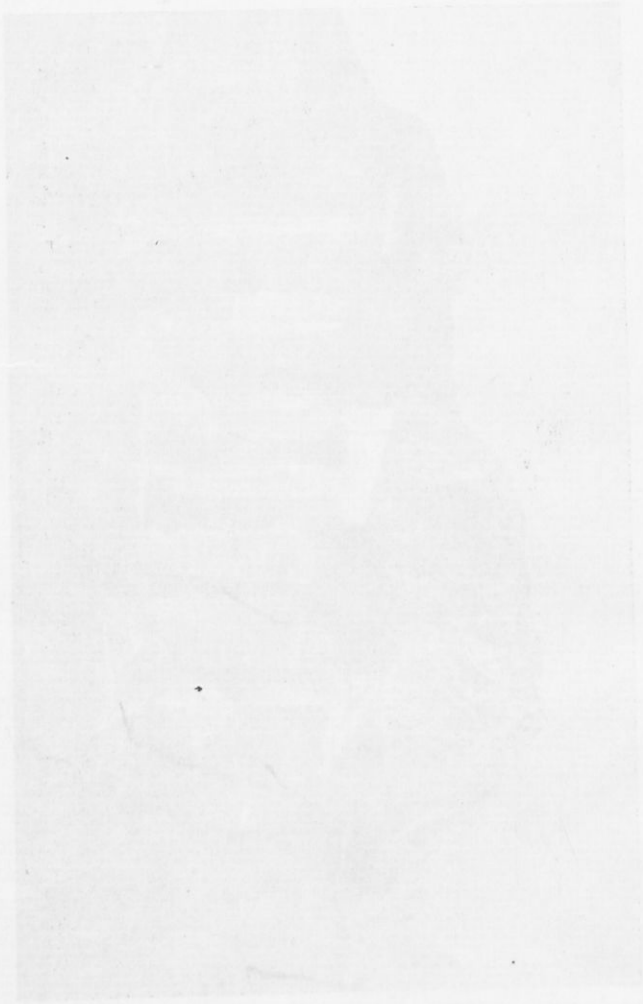
Ὁ Ἰωάννης... διάνοια καθαρὰ καὶ ὑψιπέτις, εἶπε ὁ κατ' ἐξοχὴν
Μαθητὴς τῆς ἀγάπης. (σελ. 63).

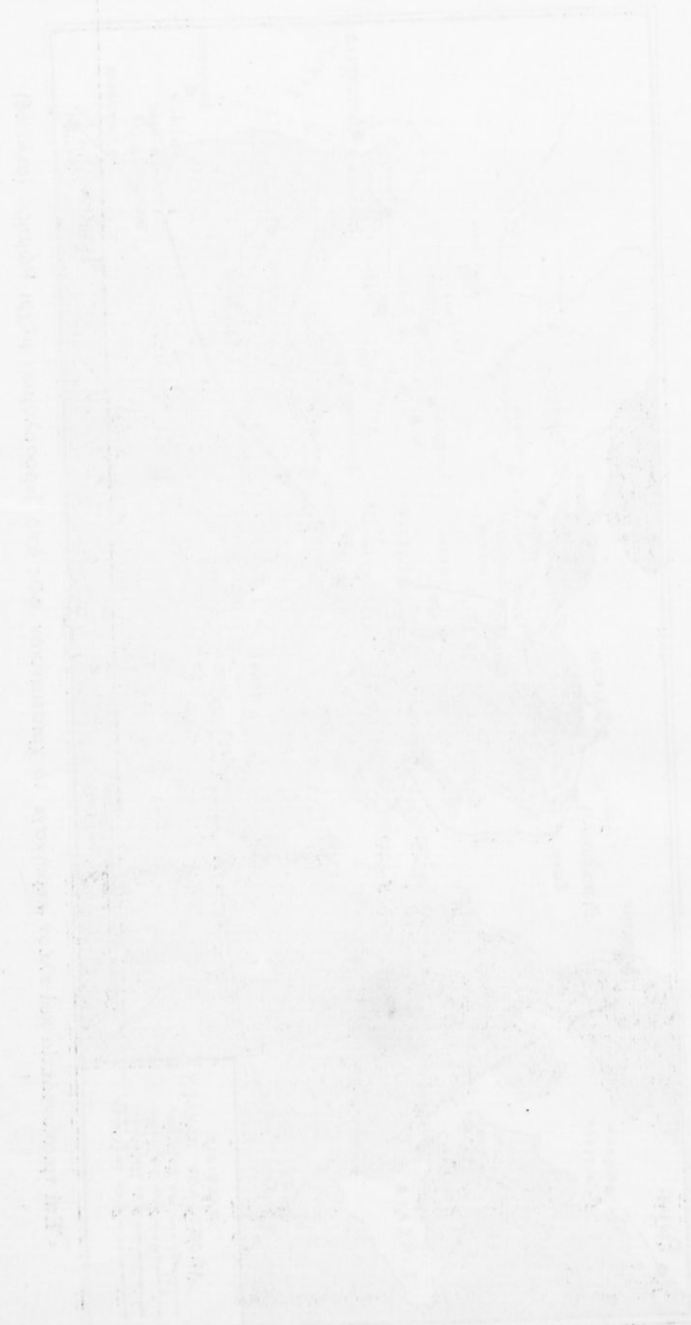
Ηλεκτρονική έκδοση του βιβλίου "Εκπαίδευση και Πολιτική" (2007) - Αθήνα: Κριτική

Ὁ Ἀκροκόρινθος καὶ τὰ εἱρεῖπια τῆς ἀρχαίας Κορίνθου». (σελ. 99).

© Μεταπτυχιακή Εργασία της Παιδαγωγικής Σχολής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'. ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

Ι. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

α'. Οί Μακαρισμοί. Κείμενον	Σελ. 5
Έρμηνεία	> 78
β'. 'Υμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς. Κείμενον	> 6
Έρμηνεία	> 79
γ'. Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι. Κείμενον	> 6
Έρμηνεία	> 80
δ'. Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Κείμενον	> 7
Έρμηνεία	> 80
ε'. Διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. Κείμενον	> 7
Έρμηνεία	> 81
στ'. Μὴ ὀμῶσαι ὅλως. Κείμενον	> 7
Έρμηνεία	> 81
ζ'. Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. Κείμενον	> 8
Έρμηνεία	> 81
η'. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Κείμενον	> 8
Έρμηνεία	> 82
θ'. Ἡ ἐλεημοσύνη σου ἐν τῷ κρυπτῷ. Κείμενον	> 9
Έρμηνεία	> 82
ι'. Πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου ἐν τῷ κρυπτῷ. Κείμενον	> 9
Έρμηνεία	> 82
ια'. Μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων. Κείμενον	> 10
Έρμηνεία	> 83
ιβ'. Θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ. Κείμενον	> 10
Έρμηνεία	> 84
ιγ'. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Κείμενον	> 11
Έρμηνεία	> 84

ιδ'.	Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.	Σελ. 12
	Κείμενον	> 85
	Ἑρμηνεία	> 85
ιε'.	Ἀίτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν.	
	Κείμενον	> 12
	Ἑρμηνεία	> 85
ιστ'.	Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης.	
	Κείμενον	> 13
	Ἑρμηνεία	> 85
ιζ'.	Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν.	
	Κείμενον	> 13
	Ἑρμηνεία	> 85
ιη'.	Τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.	
	Κείμενον	> 14
	Ἑρμηνεία	> 86
ιθ'.	Ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασκῆ αὐτοῦ.	
	Κείμενον	> 14
	Ἑρμηνεία	> 86

II. ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ.

α'.	Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.	
	Κείμενον	> 15
	Ἑρμηνεία	> 86
β'.	Ἡ παραβολὴ τοῦ Τελῶνου Φαρισαίου.	
	Κείμενον	> 16
	Ἑρμηνεία	> 87
γ'.	Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.	
	Κείμενον	> 16
	Ἑρμηνεία	> 87
δ'.	Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσπλάγχνου δούλου.	
	Κείμενον	> 18
	Ἑρμηνεία	> 87
ε'.	Ἡ παραβολὴ τοῦ ἄφρονος πλουσίου.	
	Κείμενον	> 19
	Ἑρμηνεία	> 88
στ'.	Ἡ παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου.	
	Κείμενον	> 20
	Ἑρμηνεία	> 88
ζ'.	Ἡ παραβολὴ τῶν Ταλάντων.	
	Κείμενον	> 21
	Ἑρμηνεία	> 89
η'.	Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα Παρθένων.	
	Κείμενον	> 22
	Ἑρμηνεία	> 90

III. ΑΛΛΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ.

α'.	Ὁ μετὰ τοῦ πλουσίου νεανίσκου διάλογος.	
	Κείμενον	> 24
	Ἑρμηνεία	> 90

β'.	Ἡ μέλλουσα κρίσις. Κείμενον Ἑρμηνεία	Σελ. 25 > 91
γ'.	Ὁ ἔλεγχος τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 26 > 91
δ'.	Αἱ ἐπιδείξεις. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 28 > 93
ε'.	Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 29 > 93
στ'.	Τὸ δίλεπτον τῆς χήρας. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 30 > 94
ζ'.	Ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 30 > 94
η'.	Αἱ τελευταῖαι συμβουλὴ τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς μαθητάς του. Ἡ καινὴ ἐντολή. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 31 > 95
	Ὁ Σωτὴρ στηρίζει τοὺς μαθητάς του. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 31 > 95
	Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ὄπαδοί του. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 33 < 97

Β' ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

α'.	Ἰδρυσις τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 35 > 98
β'.	Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 38 > 102
γ'.	Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 39 > 104
δ'.	Τὰ καθήκοντα τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας. Κείμενον Ἑρμηνεία	> 40 > 108

Γ'. ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

α'.	Ἡ διὰ τοῦ Ι. Χ. δικαίωσις ἡμῶν. Κείμενον > 43 Ἑρμηνεία > 112	
β'.	Ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος. Κείμενον > 44 Ἑρμηνεία > 114	
γ'.	Τὸ κατὰ Χριστὸν ζῆν. I. Κείμενον > 45 Ἑρμηνεία > 117 II. Κείμενον > 47 Ἑρμηνεία > 120 III. Κείμενον > 47 Ἑρμηνεία > 122	
δ'.	Ὁ Χριστιανικὸς οἶκος. Κείμενον > 49 Ἑρμηνεία > 125	
ε'.	Ὁ Χριστιανὸς ἀπέναντι τῆς κοινωνίας. Κείμενον > 51 Ἑρμηνεία > 128	
στ'.	Ἡ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολή. Κείμενον > 52 Ἑρμηνεία > 131	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ

Γενικά περί τῆς Καινῆς Διαθήκης.	> 57
Α'. ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ Κ. Δ.	
1. Τὰ Εὐαγγέλια	> 58
α.) Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον	> 59
β.) > > Μάρκον >	> 60
γ.) > > Λουκᾶν >	> 61
δ.) > > Ἰωάννην >	> 62
2. Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων	> 63
Β'. ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ Κ. Δ.	
Αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων	> 64
I. Αἱ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ	
1. Αἱ Ἐπιστολαὶ πρὸ τῆς φυλακίσεως.	> 68
2. Αἱ Ἐπιστολαὶ τῆς αἰχμαλωσίας.	> 71
3. Αἱ Ἐπιστολαὶ μετὰ τὴν φυλάκισιν.	> 73
II. Αἱ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	
1. Τοῦ Ἰακώβου	> 75
2. Τοῦ Πέτρου	> 75
3. Τοῦ Ἰωάννου	> 76
4. Τοῦ Ἰούδα	> 77
III. ΤΑ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ Κ. Δ.	
1. Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.	> 77

ΕΙΚΟΝΕΣ

σελ. 135—160

Τετάρτη 14/12/2011
Σελίδα 1
Αντί Μηνιά
Κώστα...

Περὶ

ἐγκρίσεως διδακτικῶν βιβλίων Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Κ.Λ.Π.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 3 τοῦ ν. 5045 καὶ τὸ ἄρθρον 36 τοῦ ν. 5341 καὶ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ Δ/τος τῆς 12/12 Ἰανουαρίου 1933 καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 1—13 πράξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας τῶν διδακτικῶν βιβλίων ἀπεφασίσαμεν.

Ἐγκρίνομεν ὡς διδακτικά βιβλία Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολ. ἔτους 1933—34 τὰ κάτωθι.

Δημ. Κουϊμουτσοπούλου «Περικοπαὶ ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης» διὰ τὴν Δ' ταξιν τῶν Γυμνασίων, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ὁ συγγραφεὺς συμμορφωθῆ ἡ πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἐπιτροπῆς, τὰς περιεχομένας εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν εἰσηγητῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Αὐγούστου 1933.

Ὁ Ὑπουργός

Θ. ΤΟΥΡΚΟΒΑΣΙΑΝΣ

Ἄρθρον 6 τοῦ ἀπὸ 21 Σεπ)βρίου 1932

Προεδρ. Διατάγματος

Τὰ διδακτικά βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς